

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİMİ ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE ÇOCUK KİTAPLARININ METİNDİLBİLİMSEL
OLARAK İNCELENMESİ**

Asiye Nur CEYLAN

2501190101

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Gözde DEMİREL FAKİROĞLU

İSTANBUL – 2025

ÖZ

TÜRKÇE ÇOCUK KİTAPLARININ METİNDİLBİLİMSEL OLARAK İNCELENMESİ ASIYE NUR CEYLAN

Bu çalışma, 6-9 yaş grubu için hazırlanmış *Neşeli Öyküler Serisi* ve *Değerler Eğitimi Serisi* adlı iki farklı Türkçe çocuk hikaye setini metindilbilimsel açılardan incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, her iki sette yer alan hikayelerin, Beaugrande ve Dressler (1981)'in tanımladığı metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmesi ve bu ölçütlere olan uygunluklarının ortaya konulması hedefiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, her iki setteki hikayeler, bağdaşıklık ölçütleri açısından genelde uygun bir yapı sergilemektedir. Setler bağdaşıklık ölçütleri açısından değerlendirildiğinde ise, özellikle konu seçimlerinin, çocuk okuyucuların ilgisini çekecek şekilde çeşitlendirildiği görülmüştür. Bununla birlikte, Değerler Eğitimi Serisi'nde hikayelerin tümünde yazarın didaktik bir anlatım gerçekleştirdiği, Neşeli Öyküler Serisi'nde ise yazarın hikayelerinin çoğunluğunda eğlenceli ve düşündürücü bir anlatım tarzı geliştirdiği gözlemlenmiştir. Öte yandan, her iki setteki hikayelerin başlıklarının içerik ile tam uyum içinde olmadığı ve hikayelerin özünü yansıtmakta yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, setlerdeki hikayeler, bilgilendiricilik ve metinlerarasılık ölçütleri açısından da yetersiz kalmaktadır. Neşeli Öyküler Serisi'nde öne çıkan en belirgin özellik, yazarın hayal gücünü etkili bir şekilde kullanarak, çocuk okuyucuların yaratıcı düşünme becerilerini harekete geçirmesi olmuştur. Değerler Eğitimi Serisi'nde ise yazar, duyuşsal ve ahlaki değerleri çocuklara aktarırken, dili estetik bir biçimde kullanmış ve bu sayede akılda kalıcı, etkili bir anlatım oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Metindilbilim, çocuk hikayeleri, bağdaşıklık, bağdaşıklık, metinsellik ölçütleri

ABSTRACT

TEXTLINGUISTIC ANALYSIS OF TURKISH CHILDREN’S BOOKS

ASIYE NUR CEYLAN

This study aims to examine two different Turkish children's story sets, *Neşeli Öyküler Serisi* and *Değerler Eğitimi Serisi*, prepared for the 6-9 age group, from textual perspectives. The research was conducted with the aim of evaluating the stories in both sets according to the textuality criteria defined by Beaugrande and Dressler (1981) and revealing their compliance with these criteria. In the study, document review and content analysis methods, which are qualitative research methods, were used. According to the research findings, the stories in both sets generally exhibit a suitable structure in terms of cohesion criteria. When the sets were evaluated in terms of cohesion criteria, it was seen that in particular, the topic choices were diversified in a way that would attract the attention of child readers. However, it has been observed that the author of *Değerler Eğitimi Serisi* uses a didactic narrative in all of the stories, whereas the author of *Neşeli Öyküler Serisi* adopts an entertaining and thought-provoking narrative style in most of the stories. On the other hand, it was found that the titles of the stories in both sets were not fully compatible with the content and fell short of reflecting the essence of the stories. In addition, the stories in the sets were also inadequate in terms of informativeness and intertextuality criteria. The most prominent feature of *Neşeli Öyküler Serisi* has been the author’s effective use of imagination to stimulate child readers’ creative thinking skills. In *Değerler Eğitimi Serisi*, the author uses language in an aesthetic way while conveying emotional and moral values to children, thus creating a memorable and effective narrative.

Keywords: Textlinguistics, children’s books, cohesion, coherence, principles of textuality

ÖNSÖZ

Bu çalışma, 6-9 yaş grubu için hazırlanmış iki farklı Türkçe çocuk hikaye setini metindilbilimsel açılardan incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın odak noktası, setlerdeki hikayelerin Beaugrande ve Dressler (1981)'in tanımladığı metinsellik ölçütleri doğrultusunda değerlendirilmesi ve bu ölçütlere ne derece uygun olduklarının belirlenmesidir. Bu bağlamda, çalışmada çocuk hikayelerinin metindilbilimsel analizine yönelik bir yaklaşım sunulmaktadır.

Birinci bölümde, çalışmanın problem durumu, alt problemleri, amacı, önemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, kaynak taramalarına yer verilmiş, metindilbilim ve bu alan etrafında şekillenen temel kavramlara dair kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu bölümde, metinsellik ölçütlerinin tanımları ve bu ölçütlerin çocuk hikayeleri üzerindeki işlevsel önemi ele alınmıştır. Ayrıca, çocuk hikayelerinin dil öğrenimi üzerindeki etkisi ve dil gelişimi bağlamında nasıl bir rol oynadığına dair literatür taraması yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi ve kapsamı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada hangi verilerin nasıl toplanacağı ve analiz edileceği ile ilgili metodolojik adımlar net bir şekilde ifade edilmiştir.

Dördüncü bölümde, çalışmaya konu olan iki farklı çocuk hikaye setindeki hikayelerin metinsellik ölçütleri çerçevesinde yapılan analizlerinin bulguları sunulmuştur. Bu bölümde, her bir ölçüt bakımından setlerde yer alan hikayelerin durumları irdelenmiş ve her bir ölçüte ilişkin elde edilen veriler paylaşılmıştır. Ayrıca, metinlerin hedef kitleye uygunlukları ile pedagojik değerleri açısından değerlendirmelere yer verilmiştir.

Son bölümde ise, setlerdeki hikayelerin metinsellik ölçütleri doğrultusunda incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara dayalı kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır.

Ayrıca, setlerin her bir metinsellik ölçütü açısından güçlü ve zayıf yönleri tartışılarak, araştırmanın genel sonuçlarına ulaşılmıştır.

İlk olarak yüksek lisansımın zorlu tez sürecinde benden desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Gözde DEMİREL FAKİROĞLU'na, her konuda bana yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrenci İşlerine, ne zaman umutsuzluğa kapılsam bana moral olan canım aileme; özellikle küçük kız kardeşim MERYEM SERRA CEYLAN'a, şehrin en güzel kütüphanelerinde bana çalışma arkadaşı olan meslektaşım BAŞAK KAYA'ya ve yüksek lisansın bana kattığı güzel insanlar GÜLSÜM ÇÖRTÜK ile ESRA ÖZ'e teşekkür ederim.

ASİYE NUR CEYLAN

İSTANBUL, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Metin ve Metindilbilim.....	5
1.2. Metin ve Söylem.....	7
1.3. Metindilbilim ve Söylem Çözümlemesi	8
1.4. Metinsellik Ölçütleri.....	9
1.4.1. Bağdaşıklık Ölçütleri	10
1.4.1.1. Sözcüksel Bağdaşıklık.....	10
1.4.1.1.1. Yineleme.....	11
1.4.1.1.2. Eşdizimsel Örüntüleme.....	12
1.4.1.2. Dilbilgisel Bağdaşıklık	12
1.4.1.2.1. Gönderim	13
1.4.1.2.2. Eksilti.....	13
1.4.1.2.3. Değıştirim	14
1.4.1.2.4. Bağıntı Ögeleri.....	14
1.4.1.2.5. Koşutluk.....	15
1.4.1.2.6. Zaman Uyumı ve Görünüş.....	15

1.4.1.2.7. İşlevsel Tümce Yapısı.....	15
1.4.1.2.8. Örtük Anlatım.....	16
1.4.2. Bağlaşıklık Ölçütleri	16
1.4.2.1. Konu	16
1.4.2.2. Başlık.....	16
1.4.2.3. Anahtar Sözcükler	17
1.4.2.4. Ana Düşünce Tümcesi	17
1.4.2.5. İçerik Şeması	17
1.4.2.6. Konu Değişimi Belirleyicileri	18
1.4.2.7. İşlev	18
1.4.2.8. Biçem	18
1.4.2.9. Özet	19
1.4.2.10. Sonuç Tümcesi	19
1.4.2.11. Motif ve İzlek	19
1.4.3. Amaçlılık.....	19
1.4.4. Bilgilendiricilik	20
1.4.5. Kabul Edilebilirlik	20
1.4.6. Durumsallık.....	21
1.4.7. Metinlerarasılık	21
1.5. Metin Türleri	22
1.5.1. Metin Türü Olarak Hikaye ve Özellikleri	22
1.6. Çocuk Hikayeleri ve Dil Öğrenimi.....	24
1.7. İlgili Araştırmalar	27

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli	30
2.2. Araştırma Evren ve Örneklemi.....	30
2.3. Verilerin Toplanması ve Analiz Yöntemi.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Neşeli Öyküler Serisindeki Hikayelerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	33
3.1.1. Neşeli Öyküler Serisi Hakkında Bilgiler	33
3.1.2. Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	33
3.1.2.1. Yineleme ile İlgili Bulgular.....	33
3.1.2.2. Eşdizimsel Örüntüleme ile İlgili Bulgular	37
3.1.2.3. Gönderim ile İlgili Bulgular	38
3.1.2.4. Eksilti ile İlgili Bulgular.....	39
3.1.2.5. Değiştirim ile İlgili Bulgular	40
3.1.2.6. Bağıntı Ögeleri ile İlgili Bulgular	41
3.1.2.7. Koşutluk ile İlgili Bulgular	43
3.1.2.8. Zaman Uyumu ve Görünüş ile İlgili Bulgular	45
3.1.2.9. İşlevsel Tümce Yapısı ile İlgili Bulgular	45
3.1.2.10. Örtük Anlatım ile İlgili Bulgular.....	46
3.1.3. Bağlaşıklık ile İlgili Bulgular.....	48
3.1.3.1. Konu ile İlgili Bulgular	48

3.1.3.2 Başlık ile İlgili Bulgular	49
3.1.3.3. Anahtar Sözcükler ile İlgili Bulgular	50
3.1.3.4. Ana Düşünce Tümcəsi ile İlgili Bulgular	51
3.1.3.5. İçerik Şeması ile İlgili Bulgular	52
3.1.3.6. Konu Değişimi Belirleyicileri ile İlgili Bulgular	54
3.1.3.7. İşlev ile İlgili Bulgular	56
3.1.3.8. Biçem ile İlgili Bulgular	56
3.1.3.9. Özet ile İlgili Bulgular	57
3.1.3.10. Sonuç Tümcəsi ile İlgili Bulgular	60
3.1.3.11. Motif ve İzlek ile İlgili Bulgular	61
3.1.4. Amaçlılık ile İlgili Bulgular	62
3.1.5. Durumsallık ile İlgili Bulgular	63
3.1.6. Bilgilendiricilik ile İlgili Bulgular	63
3.1.7. Kabul Edilebilirlik ile İlgili Bulgular	63
3.1.8. Metinlerarasılık ile İlgili Bulgular	64
3.2. Değerler Eğitimi Serisindeki Hikayelerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi	64
3.2.1. Değerler Eğitimi Serisi Hakkında Bilgiler	64
3.2.2. Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	65
3.2.2.1. Yineleme ile İlgili Bulgular	65
3.2.2.2. Eşdizimsel Örüntüleme ile İlgili Bulgular	68
3.2.2.3. Gönderim ile İlgili Bulgular	69
3.2.2.4. Eksilti ile İlgili Bulgular	69
3.2.2.5. Değiştirim ile İlgili Bulgular	70

3.2.2.6. Bağntı Ögeleri ile İlgili Bulgular	71
3.2.2.7. Koşutluk ile İlgili Bulgular	73
3.2.2.8. Zaman Uyumu ve Görünüş	76
3.2.2.9. İşlevsel Tümce Yapısı ile İlgili Bulgular	76
3.2.2.10. Örtük Anlatım ile İlgili Bulgular.....	77
3.2.3. Bağlaşıklık ile İlgili Bulgular.....	79
3.2.3.1. Konu ile ilgili Bulgular	79
3.2.3.2. Başlık ile ilgili Bulgular	80
3.2.3.3. Anahtar Sözcükler ile İlgili Bulgular	81
3.2.3.4. Ana Düşünce ile İlgili Bulgular	82
3.2.3.5. İçerik Şeması ile İlgili Bulgular	83
3.2.3.6. Konu Değişimi Belirleyicileri ile İlgili Bulgular	85
3.2.3.7. İşlev ile İlgili Bulgular	88
3.2.3.8. Biçem ile İlgili Bulgular.....	88
3.2.3.9. Özet ile İlgili Bulgular.....	89
3.2.3.10. Sonuç Tümcesi ile İlgili Bulgular	92
3.2.3.11. Motif ve İzlek ile İlgili Bulgular	94
3.2.4. Amaçlılık ile İlgili Bulgular.....	95
3.2.5. Durumsallık ile İlgili Bulgular.....	96
3.2.6. Bilgilendiricilik ile İlgili Bulgular	96
3.2.7. Kabul Edilebilirlik ile İlgili Bulgular.....	96
3.2.8. Metinlerarasılık ile İlgili Bulgular	96
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	107
KAYNAKÇA	116

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Dil öğreniminde yazılı metinlerin büyük bir önemi bulunmaktadır. Özellikle çocukların dil gelişiminde, yazılı metinler arasında yer alan çocuk hikayeleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu hikayeler, çocukların sözcük dağarcığını zenginleştirmenin yanı sıra, dilin doğru kullanımına dair değerli bilgiler sunarak dil becerilerini pekiştirmelerine yardımcı olur. Çocuk hikayeleri, aynı zamanda anlamlı bir bağlamda dil öğretirken, çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimini de destekler. Bu bağlamda, çocuklar için hazırlanan metinlerin, sadece dilsel olarak doğru ve anlamlı olmakla kalmayıp aynı zamanda onların gelişimsel ihtiyaçlarına da hitap eden nitelikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla, metinlerin doğru bir biçimde seçilmesi ve metinlerde yer alan dilsel unsurların bir arada ve uyum içinde sunulması büyük önem taşır. Bu çerçevede, araştırmanın konusu Türkçe çocuk hikayelerinin metindilbilimsel açıdan incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesini, ‘‘6-9 yaş grubu için hazırlanmış olan Neşeli Öyküler Serisi ve Değerler Eğitimi Serisi adlı çocuk hikaye setlerinin hangi metinsellik ölçütlerini içerdiği’’ sorusu oluşturmaktadır.

Alt problemler:

1. Hikaye setlerinde hangi bağlaşıklık ölçütleri kullanılmıştır?
2. Hikaye setlerinde hangi bağdaşıklık ölçütleri kullanılmıştır?
3. Hikaye setlerinde amaçlılık, bilgilendiricilik, kabul edilebilirlik, durumsallık ve metinlerarasılık ilkelerine ne oranda yer verilmiştir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, 6-9 yaş grubu için hazırlanmış iki farklı Türkçe çocuk hikaye setini, Beaugrande ve Dressler (1981)'in tanımladığı metinsellik ölçütlerine göre incelemeyi ve setlerdeki hikayelerin bu ölçütlere uygunluklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, çocuk edebiyatı ve dil öğrenimi bağlamında metindilbilimsel bakış açısıyla çocuk hikayelerinin dilsel ve yapısal özelliklerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın Önemi

Türkçe metinlerin metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi üzerine yapılmış pek çok çalışma bulunmasına rağmen, bu çalışmalar genellikle tek bir metin üzerinde yapılmış ya da metinsellik ölçütlerinden yalnızca bir ana başlık üzerinde yoğunlaşmıştır; bağdaşıklık veya bağlaşıklık gibi ölçütler daha sık araştırma konusu olmuştur. Metinsellik ölçütleri açısından incelenen metinler çocuk okuyucuya hitap eden metinlerin dışında kalmakla beraber, çocuk okuyucular için hazırlanmış metinlerin incelenmesi ise çoğunlukla iç ve dış yapı özellikleri üzerine yapılmıştır. Oysa bu çalışma, iki farklı çocuk hikaye setindeki metinleri kapsamlı bir şekilde incelemeyi ve her iki setteki hikayelerin metinsellik ölçütlerine ne derece uygun olduklarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, çocuk hikayelerinin dilsel ve yapısal bütünlüğünü daha geniş bir çerçevede değerlendirmeye olanak tanıyacaktır.

Bir hikaye seti, özellikle çocuklar için önemli dil öğrenme fırsatları sunmaktadır. Setler, okurun metinle uzun süreli bir ilişki kurmasına olanak tanır ve bu süreç, dilin evrilmesini, gelişmesini, anlamının derinleşmesini sağlar. Çocuklar, seti baştan sona okudukça hem dilin yapısına hem de içerikteki temalara aşina olurlar. Bu aşinalık, başlangıçtaki basit dil yapılarına karşı daha karmaşık dilsel yapılarla kolayca ilişki kurmalarına imkan tanır. Her bir hikaye, farklı sosyal beceriler veya değerler üzerine odaklanarak, dilin ve temaların nasıl işlendiğini gözler önüne serer. Örneğin, bir hikayede dostluk teması, diğerinde ise cesaret ve iş birliği gibi temalar işlenebilir. Bu temaların

dilsel olarak nasıl farklılaştığını incelemek, dildeki geçişlerin anlaşılmasına yardımcı olur. Setlerde, belirli dilsel yapılar ve ifadeler tekrarlandıkça, okurda bu dilsel örüntüler pekişir ve tematik bir tutarlılık oluşturur (Goswami, 2008). Bu tekrarlar, yalnızca dilin öğrenilmesini değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin de dil aracılığıyla nasıl yansıtıldığını gözler önüne serer. Sonuç olarak, farklı hikayelerden oluşan bir set, çocukların dil becerilerini geliştirirken, onların okuma alışkanlıklarını pekiştirir ve dilin sosyal, kültürel ve dilbilimsel yönlerini daha derinlemesine anlamalarına katkıda bulunur (Snow, 2010). Özellikle metinsellik ölçütlerini barındıran farklı hikayelerden oluşan bir set, dil öğrenimi açısından son derece değerli bir kaynaktır.

Son olarak, metindilbilim dilin kullanımı, anlam üretimi ve metinlerin yapılarına dair derinlemesine bir anlayış geliştirmemize olanak tanır. Bu alana hakim olmak, hem metin alıcıları hem de üreticileri için birçok avantaj sağlar. Alıcı açısından incelendiğinde, metindilbilim, metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlayan bir araçtır. Özellikle hukuki metinler, edebi eserler ve benzeri karmaşık yapılar içeren metinler, metindilbilime hakim bireyler tarafından daha iyi çözümlenebilir. Bu kişiler, metnin nasıl yapılandığını ve anlamın nasıl oluşturulduğunu anlayarak, dilsel stratejilerin işlevselliğini fark edebilirler. Ayrıca, bir metnin dilsel yapısını doğru bir biçimde analiz etmek, etkili ve verimli bir iletişim kurma becerisini geliştirmede önemli bir rol oynar. Üretici açısından ise metindilbilim, etkili ve doğru metinler oluşturma konusunda önemli bir rehber işlevi görür. Metindilbilim bilgisi, yazarın dilsel stratejileri bilinçli bir şekilde kullanarak, mesajını daha etkili bir şekilde iletmesini sağlar. Örnek vermek gerekirse, metindilbilime hakim bir öğretmen, öğrencilerine uygun ve anlam açısından etkili metinler seçebilir veya oluşturabilir. Ayrıca, reklamcılık alanında, metindilbilim bilgisiyle oluşturulan etkili reklamlar, hedef kitleye hitap etme konusunda büyük bir fark yaratabilir. Bu bağlamda, metindilbilim yalnızca dilin incelenmesi değil, aynı zamanda dilin kullanımında estetik ve işlevsel stratejilerin en etkin şekilde uygulanmasını sağlar. Bu nedenle, metindilbilimin önemini vurgulayan bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Planı

Bu çalışmada, iki farklı Türkçe hikaye setindeki hikayeler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, bir olgunun doğal ortamında derinlemesine analiz edilmesini amaçlayan nitel bir sürecin izlendiği bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman incelemesi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak yazılı materyallerin belli bir sistem dahilinde analiz edilmesi ile araştırılan sorulara cevap arayan bir yöntem iken; içerik analizi ise, gözlem, görüşme ve dokümanlar gibi nitel veri toplama araçlarının analizinde, içeriklerdeki sözcükleri, kalıpları, temaları ve örüntüleri tespit etmeye yönelik bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Hikayeler, Beaugrande ve Dressler (1981)'in öne sürdüğü yedi metinsellik ölçütü kapsamında değerlendirilmiştir. Bu ölçütler; bağdaşıklık, bağlaşıklık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, durumsallık ve metinlerarasılık olarak sıralanabilir. Her bir ölçüt, metinlerin genel yapılarını ve dilsel işlevlerini anlamada anahtar rol oynamaktadır. Bu çalışma, söz konusu hikayelerin her birini bu ölçütler doğrultusunda detaylı bir biçimde değerlendirerek, metinlerin dilsel ve yapısal açıdan nasıl bir izleğinin ve örüntüsünün olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, yalnızca metinsellik ölçütlerine odaklandığı için setlerdeki hikayeler görsel unsurlar (illüstrasyonlar) ve bu unsurların metinle olan ilişkisi açısından incelenmemektedir. Çalışma, yalnızca doküman ve içerik analizi yöntemlerine dayandığı için, çocukların bu hikayelere dair bireysel geri bildirimleri veya pedagojik uygulamaların etkileri çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır.

Her bir hikaye seti için ayrıca hazırlanmış bir adet etkinlik kitabı bulunmaktadır. Ancak, bu değerlendirme ekleri, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Etkinlik

kitapları, öğrencilerin hikayeleri daha derinlemesine anlamalarını sağlamayı, yaratıcı düşüncelerini teşvik etmeyi ve öğrenme süreçlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak, bu çalışma, özünde, hikayelerin içerik analizine odaklandığı için, etkinlik kitaplarıyla ilgili detaylı bir inceleme yapılmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Dil, tarihsel süreçte insanlığın en çok ilgisini çeken, merak edilen ve üzerinde en fazla araştırma yapılan konulardan biri olmuştur. Sözlü, yazılı ya da işaret yoluyla olsun insanın dünya üzerindeki bu mücadelesinde dil ona her zaman rehberlik etmiştir. Zaman zaman hayatta kalmasına katkı sağlamış, zaman zaman ise yanlış anlaşılmalara nedeniyle zorluklarla karşılaşmasına sebebiyet vermiştir. Her ne koşulda olursa olsun dil ile insan, tarihini kayıt altına almış ve bunu diğer nesillere aktararak devamlılığını sağlamıştır (Karaağaç, 2017).

Dil ile ilgili çalışmalar, uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen, dilin yalnızca kendi içinde ve kendisi için bir inceleme alanı olarak ele alınması, dilbilim alanının önemli temsilcilerinden bir olan Ferdinand de Saussure’ün çalışmalarıyla ancak 20. yüzyılda mümkün olmuştur. Saussure, dilin bir göstergeler dizgesi oluşturduğunu ve belli kurallara dayandığını ileri sürerek büyük yankılar uyandırmıştır (Saussure, 1916). Bu bağlamda, cümle, sözcüklerin rastgele bir araya gelmesiyle oluşan basit bir yapı değildir (Günay, 2007). Cümlelere göre daha küçük dilsel birimler olan sözcüklerdeki herhangi bir ses veya harf değişikliği, sözcüğün anlamını köklü bir şekilde değiştirebilir (Aksan, 1999). Özetle, bu çalışmanın da konusu olan metinler, cümlelerin gelişigüzel sıralanmasından ibaret değildir; aksine, metinlerde cümlelerin her biri belirli bir düzene göre yapılandırılır (Beaugrande ve Dressler, 1981).

1.1. Metin ve Metindilbilim

Metindilbilim, metinsellik ölçütleri ve benzeri kavramlara giriş yapmadan önce metin kavramını tanımlamakta fayda vardır. Referans alınacak ilk kaynaklardan biri olan, Türkçe Sözlük (2011:1667)’te metin “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama

özellikleriyle oluşturan sözcüklerin bütünü, tekst” şeklinde açıklanır. Bu alanda çalışmalar yapmış olan dilbilimcilerin tanımlarına bakılacak olursa Günay (2007: 44) metni “belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen anlamlı bir dil dizgesi bütünü” olarak ifade ederken; Aksan (1999:149) ise metni “İletişim sırasında gerçekleşen bir sözce ya da dil dışı etkenlerle bağlantılı bir sözcükler bütünü” olarak tanımlar. Tüm bu ifadeler, metnin sözlü ya da yazılı olsun bir bildirişim işlevi olan belli amaç ve kurallar doğrultusunda bir araya getirilmiş sözcükler bütünü olduğu tanımını ortaya çıkarmaktadır.

Metindilbilimin yeni bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmasından önce yapılan çalışmalar öncelikle ses ve sözcük olmakla beraber son zamanlarda ise cümle üzerine olmuştur (Aksan, 1991). Sözlü ya da yazılı olsun her metin cümlelerden oluşur (Halliday ve Hasan, 1976). Hengirmen (1999:92) cümleyi “Bir bilgiyi, isteği, gerekliliği, koşulu başka sözcüklerle yapısal bağlantılar kurmadan aktaran sözcük dizilişi” olarak ifade etmiştir. Fakat, yapılan çalışmalarla beraber cümlelerin düşünceleri ifade etmede yetersiz kaldığı anlaşılmıştır (Günay, 2007). Bu nedenle, cümleler üstü bir birimin incelenmesi gerekmiştir (Coseriu, 1955). Dilbilimsel çalışmalarda, dilin temel biriminin metin olması gerektiği belirtilmiştir (Beaugrande ve Dressler, 1981). Bu da beraberinde metindilbilim adlı bir çalışma alanını doğurmuştur.

Metindilbilimin tarihine değinilecek olursa, belirtilen kaynaklara göre metindilbilim terimini ilk kullanan kişi Coseriu’dur ve bu tarih 1955’lere dayanmaktadır (Coseriu, 1955). Fakat daha eskiye gidilirse, 1952 yılında Harris “Discourse Analysis” adlı kitabında dilbilim çalışmalarında artık cümleler üstü bir birime geçilmesi gerektiğini belirtmiştir (Harris, 1952; Aksan, 1991: 93). 1943 yılında ise Hjelmslev’in de dilbilim çalışmalarının cümle ötesi bir birime taşınması ile ilgili birtakım çalışmaları bulunmaktadır. Metnin ve metindilbilimin önemini vurgulayan dilbilimcilerden bazıları Wolfgang ve Hartmann da yine tek tek cümlelerin incelenmesi yerine metnin üzerine düşülmesi gerektiğini özellikle belirtmişlerdir (Wolfgang ve Hartmann, 1985). Yine bu alanda öncülerden olan Weinrich’e göre “dilbilim demek metindilbilim demektir”

(Weinrich, 1967: 109; akt. Ayata Şenöz, 2005: 18). Bu ifade, metin ve metindilbilimin önemi ile ilgili oldukça güçlü bir ifadedir. Dilbilimin bu noktaya gelmesinde ve birçok kuram ile uygulamanın oluşmasında, Saussure'ün dili birtakım öğelerden oluşan yığın olmadığı görüşü, tüm bu öğelerin birbiri ile bağıntı içinde olduğu görüşü yatmaktadır (Saussure, 1916). Diğer bir deyişle, metin kendisini oluşturan cümlelerin toplamından farklıdır (Halliday ve Hasan, 1976: 1-2). Öte yandan, 1950'lerin sonuna doğru Amerikalı dilbilimci Noam Chomsky'nin yapmış olduğu çalışmalarla cümleyi dilbilimsel bir birim olarak kabul eden Üretici Dönüşümsel Dilbilgisi Kuramı ise bu noktada ortak paydada buluşmamaktadır.

Metindilbilimi teriminin batı dillerinde discourse analysis, discourse grammar, textlinguistic research, textology, textological research, textlinguistic research, text theory, textgrammar, science of texts, textual analysis ve benzeri olarak adlandırıldığı görülmektedir. Fakat bu terimler arasında küçük farklar bulunmaktadır. Türkçede ise metindilbilim aynı terimi karşılamak suretiyle betikbilimi, betiksel bilim olarak da görülmektedir (Özkan, 2004: 168). Fakat metindilbilgisi ile metindilbilim tamamen farklı şeylerdir. Metindilbilim, metni metinsellik ölçütlerine göre değerlendirmeye tabi tutar. Başka bir ifadeyle, metindilbilimin temel gayesi metin ile metin olmayanı ayırt etmektir (Beaugrande ve Dressler, 1981). Bu bağlamda, metindilbilim, metnin temel işlevi olan bildirişim, iletişim işlevini taşıyıp taşımadığını sorgulamaktadır (Jakobson, 1960). Bunun yanında, söylem çözümlemesi teriminin de yer yer metindilbilim terimi için kullanıldığı görülmektedir. Fakat söylem çözümlemesi metindilbilimden bazı noktalarda aynılık ve farklılık göstermektedir. Bu konu aşağıda ayrıca bir başka alt başlık altında incelenmektedir.

1.2. Metin ve Söylem

Bir önceki bölümde metnin tanımına ilişkin kapsamlı bir açıklama yapılmıştır. Metindilbilim ve söylem çözümlemesi alt başlığına geçmeden önce, söylem kavramının anlamını ve metin ile söylem kavramları arasındaki ilişkiyi ele almak faydalı olacaktır. Bu

iki kavram arasındaki ilişkinin doğru bir şekilde anlaşılması, dilin işleyişi ve anlam üretiminin nasıl gerçekleştiği konusunda derinlemesine bir kavrayışa sahip olunmasına olanak tanıyacaktır. Metin ve söylem kavramları, aynı anlamda kullanılabilirken, birbirinden farklı olguları ifade etmek için de kullanılabilir. Buna örnek olarak, Türkçede metinle ilgili yapılan dilbilimsel çalışmalara bakıldığında, 1990'lı yılların başlarında metin ve söylem kavramlarının arasında belirgin bir ayrım yapılmadan birlikte kullanılması gösterilebilir (Şenöz-Ayata, 2005:49). Söylem kavramından ilk defa 1952 yılında Discourse Analysis adlı eserinde bahseden Harris de bu kavramı yine metin ile sınırlı tutmuştur.

Kress (1985:27) ise söylem kavramının sosyolojik bağlamdaki tartışmalarda, metin kavramının ise dilbilim alanında yapılan çalışmalarda kullanılma eğiliminin görüldüğünü belirtmektedir. Söylem, Widdowson (2007:4-7)'a göre hem metin üretenin metinden kastettiği hem de metnin alıcı tarafından ne anlama geldiğine işaret edildiğidir. O halde metin daha çok yazılı ve statik bir bağlamda değerlendirilirken, söylem dilin dinamik ve etkileşimli olan tarafıdır (Gee, 2014; Fairclough, 2003). O halde, söylem tek bir anlam taşımayan, sürekli evrilen bir yapıya sahiptir. Dilbilimci Fairclough (2003), metin ve söylem arasındaki farkı açıklarken söylemi, toplumla etkileşimde bulunan bir araç olarak tanımlar. Aynı şekilde, Halliday (1976), dilin sosyal bağlamda nasıl yapılandığını ve bu yapılar aracılığıyla anlamın nasıl şekillendiğini tartışmaktadır.

Sonuç olarak, metin ve söylem arasındaki ilişki, dilin dilbilgisel olarak oluşturulmuş halinin yanında, üretildiği toplumda nasıl bir anlam kazandığının önemini vurgulamaktadır (Foucault, 1972). Özetle, metnin iletişim bağlamında kullanımında söylem kavramının ortaya çıktığı söylenebilir. O halde, metin ve söylem birbirinden ayrılamayan ve hatta birbirini tamamlayan iki unsurdur denilebilir (Dijk, 2008).

1.3. Metindilbilim ve Söylem Çözümlemesi

Metindilbilim ve söylem çözümlemesi terimleri birbiriyle karıştırılmakta olup bu kavram karmaşası ile ilgili herkes tarafından kabul gören net bir yanıt henüz verilememiştir. O halde, metindilbilim ve söylem çözümlemesinin kimi dilbilimciler tarafından konu ve uygulamalarının örtüştüğü kabul görürken, kimilerince ise aynı alan olarak değerlendirildiği söylenirse yanlış olmayacaktır (Aksan, 1999:147-148).

İngilizce konuşulan ülkelerde, metindilbilim genellikle söylem çözümlemesinin bir parçası olarak kabul edilmiş ve bu nedenle metindilbilim yerine söylem çözümlemesi terimi tercih edilmiştir (Şenöz-Ayata, 2005:37). Birbirinden ayrılan ve örtüştüğü düşünülen bu iki alanın farklarına değinilecek olunursa, öncelikle söylem çözümlemesinin kendine araştırma alanı olarak genellikle sözlü ürünleri tercih ettiği söylenebilir. Başka bir ifadeyle, söylem çözümlemesinin nesnesi cümleden çok sözcüddür (Özkan, 2004:16).

Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, Bhatia (2004:3-18), söylem çözümlemesinin gelişiminin üç aşamadan oluştuğunu, bu aşamaların sırasıyla sözlüksel ve dilbilgisel öğelerle metinselleştirme (textualization), söylem düzenleme (organization of discourse) ve söylemi bağlamlaştırma (contextualization) olduğunu belirtmektedir.

1.4. Metinsellik Ölçütleri

Metindilbilimin temel gayesi metin ile metin olmayanı birbirinden ayırt etmektir (Beaugrande ve Dressler, 1981). Bu hedefe ulaşmak için metindilbilim birtakım ölçüt ve kurallar belirlemiştir. Bu ölçütlerin belirlenmesinde, bir metni metin yapan özelliklerin neler olduğu sorusu büyük önem taşımaktadır. Dilbilimin çalışma alanını cümle biriminden, cümle üstü metin birimine geçiren ve buna büyük önem atfeden metindilbilim bu sorunun cevabını belirlerken metinleri oluşturan öğelerin birbirleri arasındaki yapı ve anlam bağına dikkati çekmektedir. Metinsellik ölçütleri arasında en çok kabul görenler ise Alain de Beaugrande ve Wolfgang Ullrich Dressler'e aittir. Beaugrande ve Dressler (1981:3)'e göre metin, bağlaşıklık (cohesion), bağdaşıklık(coherence), amaçlılık

(intensionality), kabul edilebilirlik (acceptability), bilgisellik (informativity), durumsallık (situationality) ve metinlerarasılık (intertextuality) olmak üzere yedi metinsellik ölçütüne sahip olan bir olgudur ve metnin iletişimsel bir işlevi vardır. Bu yedi metinsellik ölçütü arasında Türkçede metindilbilim alanında en çok üzerine çalışma yapılan ve metni çözümlemede temel olan ölçütler ise bağdaşıklık ve bağlaşıklık. Yukarıda geçen çoğu terimde olduğu gibi bu noktada da yine terim karmaşası ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, bağdaşıklık yerine bağlaşıklık teriminin kullanıldığı ya da bağlaşıklık ölçütlerinin bağdaşıklık adı altında incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda ise, bağlaşıklık teriminin yerine tutarlılık teriminin kullanıldığı da görülmektedir. Özetle, bazı kaynaklarda bağdaşıklık olarak ifade edilen bağlaşıklık metnin yüzeysel yapısında dilbilgisel ilişkiler ile ortaya çıkan bağlantılar ile kendini gösterirken; bazı kaynaklarda tutarlılık olarak ifade edilen bağdaşıklık ise metindeki sözcelerin anlamsal bir bütünlük içinde algılanmasını düzenleyen mantıksal bağıntılar ile ilintilidir (Coşkun, 2005:234).

Bu araştırmada bağlaşıklık terimi altında sözcüksel bağlaşıklık olan gönderim, eksilti, değiştirim, bağıntı ögeleri, koşutluk, zaman uyumu ve görünüş, işlevsel cümle yapısı ile örtük anlam yoluyla sağlanan dilbilgisel bağlaşıklık alt başlıklarına göre; bağdaşıklık terimi altında da işlev, başlık, konu, anahtar sözcükler, içerik şeması, konu değişimi belirleyicileri, ana düşünce cümlesi, biçem, özet, sonuç cümlesi ve motif ve izlek alt başlıklarına göre metinlerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, bağlaşıklık için küçük ölçekli yapı ve yüzey yapı, bağdaşıklık için ise büyük ölçekli yapı ve derin yapı terimleri kullanılabilir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 3). Bu araştırmada, hikayelerin metindilbilimsel incelemelerinde bu tanım ve açıklamalardan hareket edilmiştir. Öte yandan, kullanılan terim her ne olursa olsun, özellikle bu iki metinsellik ölçütünün olmadığı bir metin, metin olarak değerlendirilemez. Bağdaşıklık ve bağlaşıklık metin içinde birbiri ile iç içe geçmiştir ve birbirini tamamlayan bir bütündür (Beaugrande ve Dressler, 1981: 3). Biri olmadan diğeri de var olamaz. Sadece bu iki ölçüt değil geriye kalan diğer beş metinsellik ölçütünün de bir arada olması gerekmektedir; aksi takdirde, metin iletişimsel olmaz; bu da beraberinde metni metin olmaktan çıkarır (Beaugrande ve Dressler, 1981: 3).

Metindilbilimsel incelemeleri yapılmadan önce, bahsedilen bu yedi metinsellik ölçütü aşağıda alt başlıklar altında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

1.4.1. Bağlaşıklık Ölçütleri

1.4.1.1. Sözcüksel Bağlaşıklık

Bağlaşıklık ölçütleri iki temel alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, sözcüksel bağlaşıklıktır. Sözcükler temel anlamları dışında kullanıldıkları bağlamdan dolayı farklı anlamlar taşıyabilmektedirler. Terimin adından da anlaşılabilceği gibi, bağdaşıklık sağlayan unsurlardan biri olan sözcüksel bağlaşıklık, sözlüksel birimlerin kullanımı ile gerçekleşmektedir. Başka bir ifadeyle, yüzey yapıdaki ya da küçük ölçekli yapıdaki sözlüğe ait unsurların düzenlenmesi sözcüksel bağlaşıklık adı altında incelenmektedir. Bu da büyük ölçekli yapıya hizmet etmekle beraber metnin metinselliğini sağlamaktadır. Bunun yanında, iki tür sözcüksel bağlaşıklık türü bulunmaktadır. Bunlar, yineleme ve eşdizimsel örüntülemedir.

1.4.1.1.1. Yineleme

Yineleme Beaugrande ve Dressler (1981:49)'e göre, sözcüksel öğelerin tekrarını içeren bir bağlaşıklık türüdür. Metindeki öğelerin yinelenmesi, aynı sözcüklerin yinelenmesi, zıt, yakın ve eş anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, üst terim-alt terim ilişkili sözcük kullanımı ve kısmi yinelemeler ile gerçekleştirilebilir. Günay (2007:75)'a göre metindeki kişi, uzam, eşya durum ya da bir başka nesnenin tekrarı ile cümleler arası bağlantı sağlanmış olur. Metnin anlaşılmasında, yinelemeler önemli bir rol oynamaktadır. Yinelenen öge, sadece bir sözcük değil, sözcük öbeği ya da cümlelerin tekrarı da olabilir.

1.4.1.1.1.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

Metin içerisinde bazı sözcük ve anlatımların aynı şekilde tekrar edildiği görülmektedir. Bu, cümleler arası ilişkilerin kurulmasında önemli bir faktördür. Bu tür

yinelemelerde amaç, metinde bir yapının önemini belirtme, bir görüşü vurgulama ya da anlamsal sürekliliği sağlama olabilmektedir.

*A: Yanına **şemsiye** almayı unutma.*

*B: **Şemsiye** mi! Daha biraz önce hava günlük güneşlikti.*

*A: Evet, **şemsiye**. Baksana, dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor.*

Yukarıdaki örnekte, dinleyicinin “şemsiye” yinelemesi şaşkınlığı ve konuşucunun “şemsiye” yinelemesi de ısrarı göstermektedir.

1.4.1.1.1.2. Zıt, Yakın ve Eş Anlamlı Sözcüklerin Yinelenmesi

Metinde, aynı sözcüklerin tekrarı dışında eş, yakın ya da zıt anlamlı sözcüklerin kullanımı da ortaya çıkmaktadır. Bu da bağlaşıklığı sağlamanın bir başka aracıdır. Metinde işlenen temaya uygun olacak şekilde bu tür tekrarların yapılması metni metin olmaya yaklaştıran unsurlardan biridir. Böylece, bu kullanımlar metnin nitelikli olmasına katkı sağlamakta, metinde akıcılık ve sürekliliği de ortaya koymaktadır.

*“**Ufak**” bir sorun yüzünden tüm işler aksadı. Bu nedenle, **büyük küçük** demeden her ayrıntıya dikkat edilmesi gerektiği bir kez daha anlaşılmış oldu.”*

Yukarıdaki örnekte, “ufak” sıfatı eş anlamlısı olan “küçük” sıfatıyla yinelenerek hem konu sürekliliği sağlanmış hem de anlam zenginleştirilmiştir. Ek olarak, “büyük” sıfatı da zıt anlamlısı “küçük” sıfatı ile yinelenerek anlamın vurgulanması sağlanmıştır.

1.4.1.1.1.3. Üst Terim-Alt Terim İlişkili Sözcük Kullanımı

Metnin sözcüksel bağlaşıklığının sağlanmasında, üst terim ve alt terim ilişkisi olan sözcüklerin tekrarına oldukça başvurulmaktadır. Bu tür yinelemelerle metinler sözcüksel olarak zengin bir hale getirilmiş olup bunun doğal sonucu olarak da konu bütünlüğü ile metnin bağlaşıklığı sağlanmış olunur.

*‘‘Nurgül ile beraber bahçeye **çiçek** ekmeye karar verdik. O **papatyaları** ekerken, ben de **gülleri** ekdim.’’*

Birinci cümlede üst terim olan ‘‘çiçek’’ terimi ikinci cümlede ‘‘papatya’’ ve ‘‘gül’’ sözcükleriyle yinelenerek metin içinde dizemsel bir eksenle bir anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

1.4.1.1.1.4. Kısmi Yineleme

Beaugrande ve Dressler (1988:49), kısmi yinelemeyi, daha önce kullanılmış öğelerin farklı sözcük türlerinde yinelenmesi biçiminde betimlerler. Buna örnek olarak, aşağıda sıfattan fiile yapılan bir değişiklik gösterilebilir.

*‘‘Burası ne kadar **temiz** görünüyor. Biri bu odayı **temizlemiş**.’’*

Yukarıdaki örnekte, ‘‘temiz’’ sıfatı ‘‘temizle-’’fiiline dönüştürülerek iki cümle arasında ilişki kurulmuş ve aynı zamanda olayın sürekliliği sağlanmıştır.

1.4.1.1.1.5. Genel Kavramların Kullanımı

Halliday ve Hasan (1976:274) bu kullanım türünü, bir sözcüğün, küçük bir genel sözcük sınıfıyla yinelenmesi olarak tanımlamakta olup, bu sınıfa ‘‘kimlik, şahıs, genç, yetişkin, dişi, erkek, varlık, unsur, malzeme, tema, problem, aksiyon, alan, düşünce, sorgu ve görüş’’ gibi örnekler verilebilir.

*‘‘**Ahmet** yaptığı hatadan dolayı çok pişmandı. Fakat unutmamalı ki her **insan** hata yapabilir. Önemli olan bu **durumdan** ders çıkarmaktır.’’*

Yukarıdaki örnekte, ‘‘Ahmet’’ ikinci cümledeki ‘‘insan’’ genel kavramının içinde değerlendirilmiştir. Aynı şekilde, ‘‘yaptığı hata’’ sözcük öbeği ‘‘durum’’ genel kavramıyla karşılanmıştır.

1.4.1.1.2. Eşdizimsel Örüntüleme

Metinde yinelemeler dışında bağlaşıklığı sağlamanın bir diğer yöntemi olan eşdizimsel örüntüleme, Subaşı Uzun (1995:64)'un ifadesiyle, aynı kavram alanından aynı bağlamda sözcükler kullanarak bağlantılı cümleler oluşturmaktır. Kavram alanı nedir sorusuna cevap verilecek olursa, Aksan kavram alanını şöyle açıklamaktadır: “Kavram alanını biz, birbirine yakın ve birbiriyle ilişkili kavramların, anlamdaş sözcüklerin içinde düşünüldükleri alan”dır (Aksan, 1999). Eşdizimsel örüntülenen sözcükler sayesinde konu belirginleşir ve anlam pekiştirilip kuvvetlendirilir (Subaşı Uzun, 1995: 83). Böylece, metindeki ileti birbirini anlam yönüyle tamamlayan eşdizimli ögeler sayesinde detaylanmaktadır (Taşıgüzel, 2004: 77).

1.4.1.2. Dilbilgisel Bağlılık

Metnin bağdaşıklığına katkıda bulunan ögelerden bir tanesi de dilbilgisel bağlılıktır. Bu bağlılık türünde, metindeki bağlılık dilbilgisel birimlerin birbiriyle olan ilişkisi ile sağlanır. Aktarılmak istenen düşünceler, dilbilgisel birimlerin ancak birbirleriyle uyum içinde kullanılmasıyla doğru bir şekilde ifade edilebilir. Bu uyum da büyük ölçekli yapıya hizmet etmektedir. O halde, metindeki dilbilgisel birimlerin örüntüsü metni anlamlandırmada ışık tutmaktadır. Metnin derin yapısındaki anlamın oluşmasında, dilbilgisel birimlerin doğru işlenmesi büyük rol oynamaktadır. Metnin genel anlamını oluşturan dilbilgisel bağlılık, Halliday ve Hasan (1976) ile Beaugrande ve Dressler (1981)'e göre, ‘gönderim’, ‘değiştirim’, ‘eksilti’, ‘bağlaçlar’, ‘koşutluk’, ‘zaman ve görünüş’, ‘işlevsel cümle yapısı (devrik cümle)’ gibi dil düzenekleri ile sağlanır” (Torusdağ ve Aydın, 2022: 93).

1.4.1.2.1. Gönderim

Dilbilgisel bağlılık başlığı altında incelenmesi gereken ilk ölçütlerden biri gönderimdir. Gönderim, farklı dilsel ögelerin yinelenmesi ile gerçekleşir (Beaugrande ve Dressler, 1981). Bu gönderim işlevi, dilbilgisel bağlılıkta en çok karşılaşılan ve en önemli maddelerden bir tanesidir. Gönderim, sadece belli dillere özgü bir işlev olmamakla

beraber tüm dillerde bu metinsellik ölçütünden faydalanılabilmektedir. Özetle, gönderimde başka bir öge referans gösterilir. Metin içindeki bir ögeye gönderim yapıldığı takdirde iç gönderim, metin dışı bir ögeye gönderim yapıldığında ise dış gönderim gerçekleşmiş olur. Metnin içerisindeki konumuna göre de iç gönderim, art gönderim ve ön gönderim olmak üzere iki türden oluşmaktadır. Ön gönderim kişi adıları, gösterme adıları, dönüşlülük adıları, gösterme sıfatları ile sağlanırken; iyelik ekleri, belirtme durumu eki, ilgi ekleri ile de art gönderim sağlanmaktadır. Günay, (2007:76) gönderimi, dil ekonomisi olarak değerlendirmektedir. Bu sayede, gönderim kullanımıyla gereksiz tekrarlardan kaçınılır ve metin, okuyucuyu sıkmadan akıcı bir şekilde iletilir. Gönderimin tek faydası bununla sınırlı kalmayıp, gönderim aynı zamanda konu bütünlüğünün sağlanmasına da önemli ölçüde katkı sağlar. Böylece, yazar dili etkili bir biçimde kullanmış olup okuyucusunun zihninde bilgi akışının sürekliliğini sağlar.

1.4.1.2.2. Eksilti

Sözcüksel bağlaşıklıkta yinelemeler ile sağlanan metnin metinselliği, aynı şekilde metindeki bazı unsurların tekrar edilmemesi, söylenmemesi ile de sağlanabilmektedir. Okuyucu, sadece metinde var olanlara değil olmayan unsurlara da dikkat kesilerek metni zihninde anlamlandırır. Dil ekonomisini sağlayan bu uygulamaya eksilti denir. Fakat burada önemli nokta, metinden çıkarılan unsurun her ne olursa olsun metinde anlam kaybına yol açmamasıdır. O nedenle, eksilti doğru yerlerde, doğru şekillerde kullanılmalıdır. Böylelikle, yazar gereksiz sözcük tekrarlarına düşmeden daha kısa ve yoğun bir metin üretmiş olur (Seçkin, Arslan ve Ergenç, 2014: 342). Bunun yanında, eksiltide bütün yapı eksiltili olandan daha önce ortaya çıkmaktadır. Yüklem, özne ve tamlayan eksikliği olmak üzere üç tür eksiltili yapı daha çok kullanılmaktadır.

1.4.1.2.3. Değiştirim

Eksilti ile birbirine oldukça benzeyen ve bu nedenle de birbiri ile karıştırılan bir diğer dilbilgisel bağlaşıklık ölçütü değiştirimdir. İkisi arasındaki temel fark ise, eksiltili kullanımda eksiltelen öğeler tekrar yerine konulabilirken değiştirimde böyle bir durum söz

konusu değildir. Kısaca, değiştirim yüzey yapıda görünen eski bilginin odağını yeni bilgiye vererek üzerinde yeni bilgiyi de barındırmaktadır. Aynı şekilde, metin yine kısa ve yoğunlaştırılmış olur. Bu da metnin bağdaşıklığına, dolayısıyla bağlaşıklığına hizmet eder. Bunun yanında, değiştirim ile karıştırılan bir diğer öge de yine dilbilgisel bağlaşıklık başlığı altında bulunan gönderimdir. “Gönderim manalar arasındaki ilişkiyi ifade ederken değiştirim, sözcükler arasında oluşan dil bilgisel ilişkidir” (Halliday ve Hasan, 1976: 90). Son olarak, değiştirim ada, eyleme ve cümleye dayalı olmak üzere üç farklı şekilde gerçekleştirilebilir.

1.4.1.2.4. Bağıntı Ögeleri

Bağıntı ögeleri denilince akla ilk olarak bağlaçlar gelmektedir. Metindilbilimin çıkış noktası olan metinler birbiri ardı sıralanmış cümleler bütünü değildir ibaresi burada yol gösterici olmaktadır; metinler birbiri ile bağıntılı sözcük, cümle ve paragraflardan oluşmaktadır (Beaugrande ve Dressler, 1981). Bu bağlantı, metnin çeşitli bölümlerinde kendini göstermektedir. İşlevleriyle ortaya çıkan dilbilgisel öge olan bağlaçlar, anlamsal bağlantıyı sağlayan sözcüklerle bir araya geldiğinde anlamlı hale gelirler. Özetle, bağlaçlar, sözcükleri, sözcük gruplarını, cümleleri ya dil birliklerini biçim ve anlam açısından birbirine bağlayan bağıntı ögeleridir (Aksan, 1983). Yazar, bağlaçları kullanarak metinde konu ve anlam bütünlüğünü sağlar.

1.4.1.2.5. Koşutluk

Benzerlik olarak da adlandırılan koşutluk aynı sözdizimsel yapının farklı içerik ile tekrar oluşturulmasıdır (Halliday ve Hasan, 1976). Öge dizilişi ile ilgili olan koşutluk, anlamsal yapıyı düzenlemek için kullanılır. Yazar, gereksiz tekrarlara yer vermeyerek metnin anlamca zengin, akıcı ve ahenkli olmasını sağlar. Böylece, metnin bilgisellik yapısını zedelememiş olur. Kısaca, Beaugrande ve Dressler (1981)’e göre, koşutluk “bir yapıyı tekrar etme fakat onun içini yeni ögelerle doldurma”dır.

1.4.1.2.6. Zaman Uyumu ve Görünüş

Metnin metinselliğinin sağlanması için gerekli olan dilsel öğelerden diğerleri de zaman ve görünüşdür. Yazar, zaman belirten çekim eklerinden faydalanarak olayları daha gerçekçi bir hale getirir. Metinde muhakkak olması beklenen zaman bağlantılarının uyumlu bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Yazar, anlatının en önemli öğelerinden biri olan zamanı işlevsel ve farklı amaçlar için kullanabilir. Bu kullanımlar, zaman, kip ve görünüşdür (Günay, 2013: 93). Ayrıca zaman fiziksel, süredizimsel ve dilsel olmak üzere üç ayrı boyuttan oluşmaktadır (Halliday ve Hasan, 1976). Sonuç olarak, dilbilgisel bağdaşıklığı sağlamak için yazar, metninde zaman ve görünüş işlevi bulunan dilsel öğelere yer vermelidir.

1.4.1.2.7. İşlevsel Cümle Yapısı

Sözdizimsel yapı özelliklerinden bir başkası olan işlevsel cümle yapısı genellikle şiir ve sözlü yapıda kendisini göstermektedir. Bir cümleye işlev kazandırmak için cümleler normal söz diziminden farklı olarak, devrik cümle oluşturacak şekilde sıralanır. Devrik cümle ise, yüklem in son da yer almadığı cümledir. Devrik cümlelerde anlatımın etkisini arttırmak, yeni veya önemli bir bilgiyi vurgulamak için yazar, vurgulanmak istenilen kısmı yüklem in önünde dizime sokar. Yazar, devrik cümleler ile etkili bir anlatım sağlar ve metnin monotonluğunu kırar. Aynı zamanda da kendine özgü bir anlatım tarzı ortaya koymuş olur.

1.4.1.2.8. Örtük Anlatım

Dilbilgisel bağdaşıklığı sağlayan ölçütlerin sonuncusu, örtük anlatımdır. Örtük anlatımlarda, metinde açıkça belirtilmemiş kısımlar sezdirim yoluyla okuyucuya verilmektedir. Metaforik ifade biçimleri, örtük anlatımlarda oldukça kullanılmaktadır. Amaç, okuyucunun metin sürecine dahil edilmesi, metnin okuyucuyla etkileşime geçmesidir (Halliday ve Hasan, 1976). Metnin heyecanlı ve sürükleyici hale gelmesine olanak sağlayan örtük anlatımlar ile oluşan anlam zenginliği karşısında okuyucu öznel bakış açısı, hayal dünyası ve bilgi birikimini kullanarak metinden yeni anlamlar çıkarır

(Eco, 1979). Metindeki somut göstergelerden yola çıkılarak mantıksal akıl yürütme ile metin her bir okuyucuda farklı tezahür eder.

1.4.2. Bağdaşıklık Ölçütleri

1.4.2.1. Konu

Bağdaşıklık sağlayan ölçütlerden biri olan konu, metinde anlatılan şeydir. Kısaca, konu metnin ne anlattığı sorusunun cevabıdır. Konu, metinden bağımsız bir şekilde var olan ve yazarın düşüncelerini, anlatmak istediklerini ifade etmek için elinde şekillendirdiği bir araçtır. Bunun yanında, konu ve hedef kitlesinin de birbiri ile uyumlu olması oldukça önemlidir. Özetle, konu metnin ana ögesi olmakla beraber metnin bütünsel anlamıdır. Metnin konusuyla ilgili destekleyici düşünceler, alt konular aracılığıyla ortaya konur ve genellikle söylem bağlaçları, konu değişikliklerini belirleyici unsurlar olarak işlev görür (Subaşı Uzun, 2003a:33).

1.4.2.2. Başlık

Başlık, metnin bütünü ile ilgili sınırlı bir bilgi de olsa önemli bilgiler veren, metin ile ilgili ilk dikkati çeken ve okuyucuda okuma istediği uyandırabilecek sözcük, sözcük öbeği ya da cümledir. Başlığın metnin okunurluğuna etkisi oldukça fazladır. Başarılı bir başlık, metnin içeriği ile uyumludur ve metni yansıtan çağrışımlar yapar. Bu bağlamda, başlığın metnin bütününe yansıtan bir yapı taşıması gerektiği söylenebilir (Gülensoy, 2009: 268). O nedenle, yazar metniyle vermek istediği mesaj, iletmek istediği duygu ve düşünceleri için metnin başlığını dikkatle ve özenle seçmelidir.

1.4.2.3. Anahtar Sözcükler

Anahtar sözcükler, Dilidüzgün (2021:78)'nın ifadesiyle, metnin içeriğinin anlaşılmasında okuyucuya yol gösteren ve metnin iskeletini oluşturan sözcükleri barındıran sözcüklerdir. Metnin ana konusu ile ilgili bilgi vermekte olup, metnin başından sonuna sıkça yinelenen bu sözcükler tekrarlama ve pekiştirme işlevini yüklenmektedirler. Aydın

(2009:21), metinlerin anahtar sözcükler etrafında şekillendiğini belirtmektedir. Metin ile ilgili çağrışım yapan bu sözcükleri tespit etmek için metnin özetinde de yer alabilecek sözcüklere bakılmalıdır. Bir başka deyişle, metnin anahtar sözcükleri, metin ile ilgili çağrışım yapan sözcüklerdir (Halliday ve Hasan, 1976).

1.4.2.4. Ana Düşünce Cümlesi

Ana düşünce cümlesi, en kısa tabirle metinde yazarın mesajının bulunduğu kısımdır. Metindeki diğer cümleler bu ana düşünce cümlesine hizmet etmektedir. Metnin yazılış amacı olan ana düşünce cümlesini okura verebilmek için yazar, metnini ilmek ilmek işler. Ana düşünce cümlesinde iletilmek istenen mesaj, metinde açıkça belirtilmekle beraber, Dilidüzgün (2008:94) bazı metinlerde yazarın ana düşünce cümlesini vermeyip okurdan bu düşünceyi çıkarmasını beklediğini ifade etmektedir.

1.4.2.5. İçerik Şeması

Yazar, metninde iletmek istediği mesajı belli bir plan dahilinde okuyucuya sunmaktadır. Bu planda, metin mantıksal bir sıralama ve bütünlük içerisinde oluşturulur. Metnin çözümlenmesinde rol oynayan bu belirli sıralama oldukça önemlidir. Yazar vermek istediği mesajı karmaşık bir şekilde anlatırsa, okur metinden bir şey alamaz ve yazar da hedefine ulaşamaz. Özetle, içerik şeması anlatının gelişim aşamalarını barındıran, metnin takip ettiği yoldur. Bu sıralama ya da izlenen yol metnin türüne göre, verilmek istene mesaja göre değişiklik gösterilebilir. Buna örnek olarak, haber metinlerinde sonuç kısmının metnin başında yer alması, bir romanda ise sonuç kısmının romanın sonunda yer alması gösterilebilir (Dilidüzgün, 2021: 78).

1.4.2.6. Konu Değişimi Belirleyicileri

Metin içerisinde, her bir gelişim aşamasında konu değişimi yaşanır. Konun değiştiğini gösteren dilsel ögeler konu değişimi belirleyicileri olarak adlandırılmaktadır. Bu dilsel ögeler sayesinde, okuyucu konu değişikliğinin farkına varır ve metnin takibi kolaylaşır. “Konu değişimi habercileri olarak olası dünyanın değişimi (rüyamda...ve

benzeri), zaman değişimi (gelecek yıl ve benzeri), yer değişimi (o sıralarda İstanbul’da) belirten sözcükler ya da yeni katılımcı tanıtımı, görüş açısı değişimi, farklı yüklem dizisi kullanma gibi eylemler sayılabilir” (Dilidüzgün, 2021: 81).

1.4.2.7. İşlev

Bağdaşık bir metinde olmazsa olmaz unsurlardan bir tanesi de işlevdir. Bu iletişimsel işlev, her metinde bir veya birden fazla olabilir ve metnin üretilme amacı ile paralellik gösterir. Metnin işlevi, bilgi vermek, eleştirmek, eğlendirmek, düşündürmek ve benzerleri olabilir. O halde, yazar bu ve benzeri işlevlerden hangisini kendine amaç edindi ise metnini de bu doğrultuda, bu işlev ya da işlevler ile uyumlu bir şekilde oluşturur. Metnin türüne özgü iletişimsel amacı gerçekleştirebilmesi için, metnin oluşturulmasında bağlamın dikkate alınması gerekmektedir (Subaşı Uzun, 2003a:24).

1.4.2.8. Biçem

Biçem, ‘‘aynı şeyi farklı yollarla söylemek’’tir (Dijk ve Kintsch, 1983). Herkesten ve her şeyden bağımsız olarak kendi nesnelliğinde var olan konuyu, yazar kendine özgü anlatımlarıyla, kullandığı dilsel öğelerle, kendini standart anlatım biçiminden ve de özellikle diğer metin üreticilerden ayırır. Böylece yazar, kendi düzenini oluşturur ve ele aldığı konuya yeni bir şekil verir. Kısaca, yazarın dili kullanma şekli, biçemi oluşturur. Böylelikle, metni çözümlemeye çalışan okur adeta yazarın kendini ve kendine has üslubunu algılamaktadır. Bu noktada, okuyucunun bilgi birikimi, hayal dünyası gibi özellikler, yazarın biçeminin algılanmasını etkiler ve bu biçem, metinde anlatılmak istenenin her okurda farklı bir şekilde tezahür etmesine neden olabilmektedir. Son olarak, kullanılan dil, anlatıcı bakış açısı, sözdizimsel ve anlamsal düzlemle ilgili yapılar metnin biçimsel özelliklerini yansıtır.

1.4.2.9. Özet

Özet, metnin en sade ve bütününe yansıtan halidir. Bağlaşık bir metin özetlenebilir olmalıdır. Metnin özetlenmesinde öznelliğe ve ayrıntılara asla yer yoktur. Herhangi bir

metni özetleyen kişi, metnin doğru anlaşılabilmesi için metnin konusu ile ilgili önemli noktalar hakkında bilgiler verir. Torusdağ ve Aydın (2022:242)’nın ifadesiyle, özetin çıkış noktası, metindeki temel düşüncelerdir.

1.4.2.10. Sonuç Cümlesi

Metnin bağdaşık olabilmesi için ilk cümleden son cümleye kadar metnin tümünde bir anlam bütünlüğü olmalıdır. Başka bir deyişle, metindeki cümleler baştan sona birbiri ile bağlantılıdır. Metnin başlığı da dahil olmak üzere metnin ilk cümleleri her ne kadar önemli ise son cümleler de oldukça önemlidir. Çünkü, bu son cümleler ile yazar, metnin büyük yapıyla örtüşen kısımlarını özetlerken okuyucuyu da dilediği gibi yönlendirir. Sonuç cümleleri ister açık ister örtük bir şekilde olsun metnin yazılış amacını üzerlerinde barındırmaktadırlar. Bu nedenle, her bir metinde metnin bütünüyle uyumlu bir sonuç cümlesi mutlaka bulunmalıdır (Aksan ve Çakır, 1997:108).

1.4.2.11. Motif ve İzlek

İzlek, yazarın somut olarak yüzey yapıda anlattıklarından ziyade derin yapıda verdiği, anlatmak istedikleridir. O halde, izlek, öznellik barındırır. İzlek ile konu birbiri ile karıştırılmamalıdır. Konu, metin dışında da var olabilirken; izlek, yazar ile metinde varlığını sürdürür. Anlamın en derin kısmı olan izlek, okura doğrudan verilmez. Okur, metinde verilenden yola çıkarak ve yazarın da yönlendirmelerini göz önünde bulundurarak yazarın iletmek istediği mesaja ulaşır. Metinde birden fazla izlek bulunabilmektedir. Her izlek de motif denilen alt birimlerden oluşur (Torusdağ ve İşimtekin, 2016: 175).

1.4.3. Amaçlılık

Her metin üreticisinin o metni yazmada bir amacı, iletmek istediği bir mesajı vardır. Metinlerde yazarın niyeti saklıdır. Bu amaçlar çok çeşitli olabilir. Kerimoğlu, (2016: 238) metnin amacının okurla kurduğu ilişkide aranması gerektiğini belirtmiştir. Okuyucu, metindeki cümleleri okurken sadece cümlelerin ya da cümlelerdeki sözcüklerin

anlamalarını kavramakla kalmaz, aynı zamanda yazarla bir bağ kurup yazarın bu metni oluşturmadaki niyetini de anlamaya çalışır. Metnin tümüyle kavranması ancak bu şekilde gerçekleşir. O halde, metnin hem bağdaşık hem de bağlaşık olabilmesi ve metinsellik ölçütlerinin tam anlamıyla sağlanabilmesi için yazarın ilk hedeflerinden biri, metnin amacını belirlemek olmalıdır.

1.4.4. Bilgilendiricilik

Bilgilendiricilik, metnin bilgilendiricilik düzeyi ile ilgilidir. Bu durumda, eski bilgi ile yeni bilgi okuyucuya dengeli bir şekilde verilmelidir. Çok fazla yeni bilgi, metnin anlaşılabilirliğini zorlaştıracak ya da tam tersi çok fazla eski bilgi okuyucunun ilgisini çekmede başarılı olamayacaktır. Bu nedenle, metni üreten kişi sözcük seçimi yaparken okuyucunun bilgi birikimine uygun olacak şekilde seçimler yapmalıdır. Dilidüzgün (2020: 39)'e göre “Metnin bilgisellik ölçütünü karşılaması alıcısı için yeni ve beklenmedik bilgiler taşımasını gerektirir. Yeni bilgileri barındırmayan metinlerin metinselliği azdır ya da hiç yoktur”.

İki tür sözcük vardır: işlevsel sözcükler ve içerik sözcükleri. İçerik sözcükleri, işlevsel sözcüklere kıyasla daha fazla bilgi taşır. Ancak, tıpkı küçük ölçekli yapıların büyük ölçekli yapılara ihtiyaç duyması gibi, metinselliğin sağlanmasında bu iki tür sözcüğün uyumlu bir şekilde bir arada kullanılması gerekir; böylece, metnin metinsellik ölçütü sağlanmış olur (Beaugrande ve Dressler, 1981).

1.4.5. Kabul Edilebilirlik

Amaçlılıktan sonra, metnin metinsellik ölçütlerine uyması için yazarın dikkat etmesi gereken en önemli unsurlardan ilki, amacını hedef kitlesi için uygun bir dille iletmesidir. Bunu gerçekleştiren bir yazar, metnin kabul edilebilirliğini sağlamış demektir. Yazar, okuyucu ile bağlantı kurabilmeli; okuyucunun metni anlamlandırmasına yardımcı olmalıdır. Aksi takdirde, metnin kabul edilebilirliğinden söz edilemez. Son olarak Karatay (2014), metnin amaçlılığının temel nedeni olarak metni kabul edilebilir kılmayı

görmektedir. Sonuç olarak, metnin amaçlılığının sağlanması ile metnin kabul edilebilir olması arasında doğru bir orantı bulunmaktadır.

1.4.6. Durumsallık

Metnin anlamlandırılabilmesine olanak sağlayan bir başka metinsellik ölçütü durumsallıktır. Coşkun (2005:47) ve Dilidüzgün (2008:38-39), durumsallığı, metindeki konunun metnin türü ve bağlamının metnin amacı ile hedef kitlesine en uygun olacak şekilde ifade edilmesi olarak tanımlamaktadır. Metnin konusu, tüm bu maddeler ile uyumlu olduğu takdirde metinsellik sağlanabilir. O halde, metinler belli durumlar karşısında anlam kazanır ve okuyucusu için net bir hal alır. Bu netliğin sağlanmasında da en önemli faktörler yer ve zamandır. Yer ve zaman bağlamında, yazar ile okurun ortak bir paydada buluşabilmesi, metnin netliğine ve okuyucunun kafasındaki soru işaretlerinin ortadan kaldırılmasına doğrudan etki etmektedir. Bu bağlamda, metnin durumsal yapısının ve içeriğinin ne kadar açık ve anlaşılır olduğu, okuyucunun metni doğru bir biçimde kavrayabilmesiyle doğru orantılıdır. Yazar, metinde belirli bir netlik sağladıkça, okurun yorumlama süreci de o denli açık ve anlamlı hale gelir.

1.4.7. Metinlerarasılık

Metinlerarasılık kavramını ilk kez ortaya atan Fransız edebiyat kuramcısı Julia Kristeva, metinlerarasılığı "Her metin, bir alıntılar mozaigi gibi oluşur; her metin, kendi içinde başka bir metnin eritilmesi ve dönüşümüdür" (akt. Aktulum, 1999: 40-41) şeklinde tanımlamıştır. Kristeva (1969)'ya göre, bir metnin anlamı, yalnızca kendi iç yapısal düzeninde değil, aynı zamanda içerdiği alıntılar ve başkalarından devraldığı unsurlar aracılığıyla şekillenir. Bu bağlamda, metnin anlamı, sadece kendisine özgü bir biçim ve içerik aracılığıyla değil, daha geniş bir kültürel ve metinsel ağ içinde varlık kazanır. Kerimoğlu (2016:238) ise, metinlerarasılık kavramını, bir metnin diğer metinlerle kurduğu ilişkileri ifade eden bir ölçüt olarak tanımlamaktadır. Bu ilişki, metnin anlamını sadece kendi iç yapısına dayanarak değil, aynı zamanda diğer metinlerle etkileşim içinde olarak şekillendirir. Her metin, başka metinlerin izlerini taşıyabilir, onları dönüştürebilir

veya onlara atıfta bulunabilir; böylece bir anlamlar ağı içinde varlık gösterir. Metinlerarasılık, metnin anlamını belirleyen dinamik ve çok katmanlı bir süreçtir ve bu süreçte yazarın önceki metinlerle kurduğu bağ, okurun metni nasıl algılayacağını doğrudan etkiler (Kristeva, 1969). Barthes (1968), çalışmasında metinlerarasılığı ifade ederken, “her metnin metinler arası olduğunu, her metinde farklı biçimlerde başka metinlerin yer aldığını ve her metnin eski alıntılarının yeni bir örgüsü olduğunu” dile getirmiştir (akt. Aktulum, 2007:56). Metinlerarasılık kavramını daha iyi açıklamak için, tez yazan bir araştırmacının önceki çalışmaları incelemesi ve kendi tezini bu çalışmalar üzerine inşa etmesi örnek olarak verilebilir. Bu noktada, araştırmacının tezinde diğer tez, makale ve benzeri metinlere ait birtakım etkilere rastlamak kaçınılmaz olacaktır.

1.5. Metin Türleri

Metinler farklı işlev, yapı ve özellikleri barındıran yazılı ürünlerden oluşmaktadır. Bu nedenle, metinler barındırdıkları dilsel öğeler ve anlatım teknikleri açısından farklı türlere ayrılıp sınıflandırılmaktadırlar (Jakobson, 1960; Bakhtin, 1986). Örneğin, edebi metinler şiir, hikaye, roman, deneme gibi türlerden oluşurken; işlevsel metinler bilgilendirme, yönlendirme ya da reklam amaçlıdır. Her metin türü belli amaçları kendine hedef edinir (Eco, 1979). Bu çalışmanın da konusu olan hikayeler sadece edebi metin olarak değerlendirilmez, toplumsal ve kültürel konularda aktarımların yapıldığı metinler olarak görünmektedir.

1.5.1. Metin Türü Olarak Hikaye ve Özellikleri

Metin türlerinden hikayeler, genellikle belirli bir tema etrafında örüntülenir ve sınırlandırılmış bir zaman diliminde geçen olayları ve durumları anlatır. Bu tür, metin türleri arasında en eski ve yaygın olanlarından bir tanesidir. Hikayeler hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap etmektedir. Fakat, yazım biçimleri hedef kitlesi açısından farklılık göstermektedir ve anlatım genellikle, üçüncü tekil şahıs tarafından gerçekleştirilir.

Hikayeler de kendi içerisinde geleneksel hikayeler, modern hikayeler, felsefi hikayeler, bilim kurgu ve fantastik hikayeler ve çocuk hikayeleri olmak üzere farklı türlere ayrılmaktadır. Hikâyelerin gelişimini anlamak için geleneksel hikâyeler ile modern hikâyeler arasındaki farkı anlamak gerekmektedir. Çünkü, geleneksel ve modern hikayeler zaman içinde farklı toplumsal ve kültürel bağlamlara göre gelişim göstermiş, hikayelerin ve edebiyatın iki önemli türüdür

Dil ve anlatım özellikleri bakımından değerlendirildiğinde, geleneksel hikâyelerin bilinenin aksine, bazı metinlerde estetik ve sanatsal kaygılar doğrultusunda daha ağır bir anlatım görülse de çoğunlukla sade ve anlaşılır bir dille kaleme alındığı ve süslü dil kullanımının sınırlı olduğu görülmektedir (Kavruk, 1998). Geleneksel hikâyelerin, periler ve canavarlar gibi olağanüstü varlıkların etrafında kurgulanması, bu anlatıların masalsı bir nitelik taşıdığını göstermektedir (Akyüz, 1990) Boratav'a göre modern hikâye rasyonel bir kurguya dayanmakta, buna karşılık geleneksel hikâye bu özellikten yoksun bulunmaktadır (Tökel, 2000). Nitekim klasik ve modern hikâye ayrımına ilişkin yapılan genellemeler her metin için geçerli olmamakta; bazı geleneksel dönem eserlerinde modern anlatı özelliklerinin izlerine rastlanabilmektedir.

Bununla birlikte, geleneksel ve modern hikâyeler arasındaki farklılıkların, bir üstünlük ilişkisi çerçevesinde değil, edebî çeşitliliğin bir yansıması olarak ele alınması gerekmektedir. Bu durum, edebiyatın durağan değil, süreklilik ve dönüşüm içinde gelişen dinamik bir yapı sergilediğini göstermektedir. Dolayısıyla bu iki türü karşılaştırarak birini diğerine göre eksik ya da yetersiz görmek yerine, aralarındaki süreklilik ilişkisini dikkate almak daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Bu bağlamda geleneksel hikâye modern hikâye için önemli bir kaynak oluşturmaktadır ve bu iki tür arasında güçlü bir etkileşim bulunmaktadır (Özgül, 2000). Ünlü'ye (2011) göre geleneksel ve modern hikâye türleri tasvirlerde gerçekçi unsurların kullanılması, mekânların somut nitelik taşıması, olayların bütünlüklü bir yapı içinde sunulması, zamanın genellikle belirgin olması, kahramanların hem olumlu hem olumsuz yönler taşıması, olağanüstü unsurlarla günlük yaşamın birlikte

yer alması ve anlatıların serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşması bakımından benzerlik göstermektedir.

Hikayeler oluşturulurken çok farklı disiplinlerden de faydalanır. Disiplinlerarası yapı, yazarların dil ve anlatım tekniklerini zenginleştirirken, okura da metni farklı açılardan okuma imkanı sunar ve metnin daha geniş bir bağlamda ele alınmasını sağlar (Kıraç, 2025). Bu nedenle, hikâyelere daha geniş bakış açıları kazandırarak anlamı zenginleştiren disiplinlerarası yöntemlerle oluşturulmuş hikâyeleri yalnızca edebî bir eser olarak değerlendirmek eksik bir yaklaşım olacaktır.

Hikayelerin tartışma konusu olan özelliklerinden biri de didaktik olup olmaması gerektiği üzerinedir. Didaktik edebiyat, eğitimsel amacı olan ve okuyuculara belirli ahlaki, etik ya da toplumsal değerler kazandırmayı amaçlayan bir anlatım biçimidir (Abrams, 1999). Çocuk hikayelerindeki metinlerin çoğu eğitici mesaj verme amacı gütmektedir. Fakat, didaktik bir mesaj içeren metinlerin metni sıradanlaştırma riski taşıdığı ve bu nedenle bazı eleştirmenler tarafından metinlerde yer almaması gereken unsur olarak değerlendirildiği görülmektedir. Didaktik olmayan hikayeler açık bir öğretici mesaj içermezler ve daha çok sanatsal bir yaklaşımla yazılırlar. Bu da okuyucunun aktif bir şekilde düşünmesini, hikayenin altında yatan anlamları çözmesini ve kendi çıkarımlarını yapmasını sağlar. Öte yandan, her iki ögenin de dengede olduğu hikayeler de bulunmaktadır. Bu tür hikâyeler, çocuk edebiyatının temel hedefleri kapsamında yer alan çocuk okuyucunun eğitsel biçimde yönlendirilmesi ve hayal gücüne hitap edilmesi işlevlerini eş zamanlı olarak gerçekleştirerek daha etkili bir anlatım sunmaktadır (Shih, 2024).

Hikayelerde sıkça karşılaşılan özelliklerden bir başkası da görsel kullanımıdır. Görseller, metinsel anlamı desteklerken bunun da ötesinde dikkat ve algıyı da yönlendirerek anlamın nasıl inşa edileceğini etkileyen çoklu bir anlatım biçimine sahiptirler (Kress ve van Leeuwen, 2006). Doğru şekilde seçilmiş ya da hazırlanmış

görseller okuyucunun dikkatini çeker ve hayal gücünü harekete geçirerek hikayenin etkisini artırır.

1.6. Çocuk Hikayeleri ve Dil Öğrenimi

Çocuk edebiyatında hikayeler oldukça önemli bir yer tutar. Çocuk hikayeleri, hitap ettiği kitle gereği basit ve çocukların anlayabileceği dilde yazılı öğretici mesaj içeren hikayelerdir. Dönemin kültürel ve sosyal koşullarına da ayna tutarlar. Hikayeler, büyümekte ve gelişmekte olan çocuklar için sıklıkla başvurulmuş bir dil öğrenim aracıdır. Özellikle küçük yaşlardaki çocuklar, hikayeler aracılığıyla dil becerilerini geliştirir, yeni sözcükler öğrenir ve dilin temel yapılarını doğal bir şekilde kavrarlar. Hikayeler, sadece eğlenceli birer anlatı olmaktan öte, çocukların gramer yapıları, sözcük dağarcığı ve dilin ritmi hakkında bilgi edinmelerine olanak tanır. Bu süreç, dilin öğrenilmesini hızlandırırken, çocukların dinleme, anlama ve ifade etme becerilerinin de gelişmesine yardımcı olur. Renkli ve görsel öğelerle desteklenen hikayeler, çocukların dikkatini çekerek öğrenmeye olan ilgilerini artırır ve dil öğrenme sürecini eğlenceli bir hâle getirir. Çocuk hikayeleri aynı zamanda fiziksel, zihinsel, duygusal ve psikolojik gelişime katkıda bulunmaktadır (Çelik ve Fırat, 2020: 95).

Dil öğreniminde çocuk hikayelerinin sağladığı bir diğer önemli avantaj, sosyal ve kültürel becerilerin kazandırılmasıdır. Hikayeler, çocuklara farklı karakterlerin duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını gözlemleme fırsatı sunar. Bu süreç, çocukların empati kurma yeteneklerini geliştirirken, aynı zamanda sosyal anlamda da olgunlaşmalarını sağlar. Hikayeler, yalnızca dil bilgisi kazandırmakla kalmaz; çocukların çevreleriyle etkili bir şekilde iletişim kurmalarını da destekler. Dil öğrenimi, sadece dilin kurallarını öğrenmekle sınırlı kalmaz; aynı zamanda o dilin kültürel bağlamlarını ve insanlar arası ilişkilerini anlamalarına da katkıda bulunur.

Çocukların hikayelerin bu faydalarından yararlanabilmesi, çocuklar için hazırlanan hikayelerin ve metinlerin doğru bir şekilde yapılandırılmasıyla mümkün

olabilmektedir. Hazırlanan metin, çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırabilirken, çocuğun kitaptan uzaklaşmasına da sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle, çocuklar için hazırlanan hikayeler, hitap ettiği hedef kitle için uygun özellikleri taşımalıdır. Bu özellikler iç yapı ve dış yapı özellikleridir. İç yapı özellikleri ise konu ve kurgu, tema, ileti, karakter ve kahraman, çevre, dil ve anlatım alt başlıkları; dış yapı özellikleri, tasarım özellikleri ve resim alt başlıkları altında ele alınmaktadır (Ciravoğlu, 1997; Dursunoğlu, 2007; Erdem, 2011; Kıbrıs, 2006; Nas, 2004; Oğuzkan, 2006; Şahin, 2007; Zengin, 2007). İç yapı özellikleri, kitabın tematik ve içeriksel unsurlarını ele alır. Bunlar arasında konu ve kurgu ilk sırada gelir. Konu, kitabın ana fikrini oluştururken, kurgu, olayların nasıl gelişeceğini ve çözüm bulacağını belirler. Kurgu, özellikle çocuk kitaplarında, anlatının akıcı ve anlaşılır olmasını sağlar (Erdem, 2011). Tema, kitabın taşıdığı evrensel mesajı temsil eder. Çocuk kitaplarında bu tema genellikle moral değerler, dostluk, paylaşım gibi kavramlar etrafında şekillenir (Kıbrıs, 2006). İleti ise yazarın, okuyucuya aktarmak istediği mesajları içerir. İletinin açık ve doğrudan olması, çocukların metni daha iyi anlamalarını sağlar (Oğuzkan, 2006). Karakter ve kahraman, hikayenin başrol oyuncularını olarak okuyucunun duygusal bağ kurmasını sağlar. Çocuk kitaplarında bu figürler genellikle iyi ve kötü karakterler arasında net bir ayrım yaparak, çocukların değer yargılarını şekillendirmelerine yardımcı olur (Şahin, 2007). Çevre, olayların geçtiği mekân ve zamanı belirler. Çocuk kitaplarında çevre unsurları, hikayenin atmosferini oluşturur ve hayal gücünü geliştirir (Zengin, 2007). Dil ve anlatım ise kitabın genel anlatım biçimini ifade eder. Çocuk kitaplarında dilin anlaşılır, basit ve eğlenceli olması önemlidir, çünkü bu, çocukların kitaptan daha fazla keyif almasını ve mesajları daha etkili bir şekilde almalarını sağlar (Dursunoğlu, 2007). Dış yapı özelliklerinden görseller, kitabın çekiciliğini artırır ve okurun ilgisini çeker (Ciravoğlu, 1997; Nas, 2004). Tasarım özellikleri ise kitabın estetik yönünü, okuyucunun görsel algısını nasıl şekillendireceğini belirler. Kitabın dış tasarımının, içerikle ne kadar uyumlu olduğu da önemli bir faktördür. Çocuk kitaplarında tasarımın, çocukların ilgisini çekecek şekilde canlı ve renkli olması gerekmektedir (Dursunoğlu, 2007).

Çocukların, metinsellik ölçütleri barındıran hikayeleri okumaları, hem dil becerilerinin hem de metin anlayışlarının gelişmesi açısından büyük önem taşır. Metinler, yalnızca sözcükler ve cümlelerin bir araya gelmesinden oluşmaz; belirli bir yapı, tutarlılık, karakter gelişimi, olay örgüsü gibi öğeler içerir (Halliday ve Hasan, 1976). Bu tür hikayeler, çocuklara metnin bütünsel yapısını kavrayabilme yeteneği kazandırır (Öztürk ve Kayadibi, 2021). Örneğin, bir hikayede başlangıç, gelişme ve sonuç bölümleri arasındaki ilişkiyi fark etmek, çocukların mantıklı düşünme ve olayları sıralı bir şekilde analiz etme becerilerini güçlendirir (Akyol, 1999). Aynı zamanda, metinsellik ölçütlerine sahip hikayeler, çocukların dil bilgisi, anlatım biçimleri ve metnin temasına uygun sözcükler kullanma gibi becerilerini de geliştirir. Bu tür okumalar, çocukların hem dilin kurallarını hem de metnin derin anlam katmanlarını kavrayarak sağlam bir dil temeli oluşturmalarına yardımcı olur (Ceylan, 2021).

Sonuç olarak, çocuk hikayeleri, dil öğrenimi sürecinde kritik bir araçtır (Öztürk ve Kayadibi, 2021). Hem dil becerilerinin gelişimine katkı sağlar hem de sosyal, kültürel ve düşünsel anlamda çocukları zenginleştirir. Metinsellik ölçütleri barındıran hikayeler, çocukların dildeki yapısal unsurları anlamalarına ve metinleri derinlemesine analiz etme yeteneklerini güçlendirmelerine olanak tanır. Bu tür hikayeler, dil bilgisi, sözcük dağarcığı ve okuduğunu anlama becerilerini pekiştirirken, aynı zamanda mantıklı düşünme ve yaratıcı ifade yeteneklerini de geliştirir. Çocuklar, hikayeler aracılığıyla yalnızca dil öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda empati, kültürel farkındalık ve sosyal beceriler kazanarak dünyayı daha iyi anlama ve kendilerini etkili bir şekilde ifade etme fırsatı bulurlar. Bu nedenle, hikayeler, dil öğreniminde eğitimsel bir araç olmanın ötesinde, çocukların düşünsel ve duygusal gelişiminde de önemli bir rol oynar.

Çalışmada buraya kadar verilen bilgiler kuramsal çerçeveyi ortaya koymaya yöneliktir. Buradan sonraki kısımlarda ise yöntem ve bulgulara dair değerlendirmelere yer verilmesi suretiyle ilerleme kaydedilmektedir.

1.7. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, çocuk edebiyatı alanında yapılmış olan incelemeler ve metindilbilimsel verilerle çözümlenmiş metinlere ilişkin benzer çalışmalar ele alınarak bulguları sunulmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda, söz konusu çalışma ile benzer bir incelemenin daha önce gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

Karaköse ve Kodan (2021) tarafından yapılan araştırma, 6-10 yaş grubuna yönelik çocuk kitaplarının iç ve dış yapı niteliklerini incelemiştir. Araştırmada, uzman görüşlerine dayanan "Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu" ile "Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişkisi Formu" kullanılmıştır. Sonuçlar, kitapların dış yapısının (kapak tasarımı, dayanıklılık, yazı rengi ve fontu, sayfa düzeni ve benzeri) uygun olduğunu, iç yapısının ise gerçek hayattan konulara ve olumlu, özdeşleşilebilir kahramanlara yer verdiğini göstermektedir. Ayrıca, kitaplarda yalın bir dil kullanımı ve resimlerin metni açıklayıcı işlevler üstlenmesi, çocukların metni anlamalarına katkı sağlamaktadır (Karaköse ve Kodan, 2021).

Öztürk ve Kayadibi (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitapları, çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler açısından incelenmiştir. Araştırma, rastlantısal yöntemle seçilen 15 hikâye kitabı üzerinden yapılmış ve nitel araştırma yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Kitaplar, "Çocuklara Seslenen Yazınsal ya da Öğretici Kitapları Değerlendirme Ölçeği" ile değerlendirilmiştir. İnceleme sonuçlarına göre, kitapların tasarımında renk kullanımının psikolojik etkilerinin dikkate alınmadığı, ciltleme ve kağıt kalitesinde bazı sorunlar olduğu belirlenmiştir. İçerik açısından ise hikâyelerin çocukların yaş düzeyine uygun, özgün ve tutarlı konular işlediği, kişilik gelişimini destekleyen karakterler barındırdığı ve olumlu mesajlar sunduğu tespit edilmiştir. Temalar genellikle sevgi etrafında şekillenmiş, Türkçenin anlatım gücü çocuğun dil düzeyine uygun şekilde kullanılmıştır (Öztürk ve Kayadibi, 2021).

Küçük (2019) tarafından yapılan çalışmada, 2018-2019 yıllarında Türkiye'de en çok okunan 6-10 yaş çocuk kitaplarında yer alan temel değerler incelenmiştir. Araştırma, D&R, İdefiks ve Kitapyurdu gibi platformlardan alınan, çok satan 25 kitabın içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, kitaplarda sevgi, nezaket, yardımseverlik, adalet, sorumluluk gibi değerlerin sıklıkla yer aldığını, en az ise vatan sevgisi ve merak değerlerinin öne çıktığını göstermektedir. İncelenen kitapların %76'sında değerler dolaylı, %24'ünde doğrudan aktarılmıştır; %92'sinde olumlu, %8'inde ise olumsuz yolla değerler verilmiştir (Küçük, 2019).

Aksoy (2018) tarafından yapılan araştırma, Ahmet Ümit'in halk masallarından türettiği iki yapıtı, İşeri (2011) tarafından oluşturulan metinsellik ölçütleri çerçevesinde incelemiştir. Çalışma, metin merkezli, okur merkezli ve diğer özellikler başlıkları altında yer alan ölçütler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analiziyle yapılan incelemede, masalların metinsellik açısından yüksek kaliteli olduğu ve çoğu ölçüte uygunluk gösterdiği; ancak okunabilirlik ölçütü bağlamında, eserlerin 13 yaş ve üzeri okur kitlesine hitap ettiği sonucuna varılmıştır (Aksoy, 2018).

Özen (2019) tarafından yapılan çalışmada, Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanı metindilbilimsel açıdan incelenmiştir. Romanın bağlaşıklık unsurları, yinelenme, gönderim, eksilteli yapılar, örtük anlatım ve cümleler arası bağıntılar gibi unsurlar analiz edilmiştir. Çalışma, zamirlerin ve göndermelerin metnin anlamını derinleştirdiğini ve karakterler arasındaki ilişkileri vurguladığını ortaya koymuştur. Ayrıca, metnin bağlaşıklık unsurlarının, tutarlılığı sağladığı ve akıcı bir okuma deneyimi sunduğu sonucuna varılmıştır. İnceleme, Doğan Günay'ın *Metin Bilgisi* kitabı temel alınarak yapılmıştır.

Tosun (2014) tarafından yapılan çalışmada, Sait Faik'in *Sinağrit Baba* adlı öyküsü metin dilbilimsel açıdan incelenmiştir. Çalışma, metnin yapısal özelliklerini bağlaşıklık ve anlam içeriğini yansıtan tutarlılık açısından değerlendirmektedir. Öykü, 812 sözcük ve 87 cümleden oluşmakta olup, kısa ve eksilteli cümleler ile şiirsel bir anlatım

sergilemektedir. Bağlaşıklık, art ve ön gönderimler, bağlama öğeleri ve yinelemelerle sağlanırken, tek bir konu ve kahramanın varlığı, metnin anlamını bir ana fikir etrafında tutarlı şekilde odaklamaktadır.

Türkben (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler, metinsellik ölçütleri açısından incelenmiştir. Metinlerin, İşeri (2014) tarafından belirlenen metinsellik ölçütlerine uygunluğu değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, bazı metinlerin bu ölçütleri tam anlamıyla karşılamadığı, metinlerin metinsellik ilkeleri doğrultusunda seçilip düzenlenmediğı tespit edilmiştir.

Mert (2011) tarafından yapılan çalışmada, 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki öğretici ve kurgusal metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğu değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, ders kitabındaki metinlerin İşeri (2010) tarafından belirlenen metinsellik ölçütleriyle ne kadar uyumlu olduğunu belirlemektir. İncelenen 19 metnin yalnızca birinin (Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler) metinsellik ölçütleriyle uyumlu olduğu, diğer metinlerin ise bu ölçütlerle uyumsuz olduğu bulunmuştur. Ayrıca, metinlerin okunabilirlik düzeyleri, genellikle öğrenci düzeyinin altındadır. Sonuç olarak, incelenen metinlerin metinsellik ölçütleri doğrultusunda seçilip düzenlenmediğı tespit edilmiştir (Mert, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme ile verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Setlerdeki hikayelerin incelenmesinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, bir olgunun doğal ortamında derinlemesine analiz edilmesini amaçlayan nitel bir sürecin izlendiği bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada, doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak yazılı materyallerin belli bir sistem dahilinde analiz edilmesi ile araştırılan sorulara cevap arayan bir yöntem iken; içerik analizi ise, gözlem, görüşme ve dokümanlar gibi nitel veri toplama araçlarının analizinde, içeriklerdeki sözcükleri, kalıpları, temaları ve örüntüleri tespit etmeye yönelik bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmaya konu olan iki farklı çocuk hikaye seti, belirlenen bu yöntemler doğrultusunda analiz edilmiştir.

2.2. Araştırma Evren ve Örnekleme

Bu araştırma, 6-9 yaş grubu için hazırlanmış Türkçe çocuk hikaye kitaplarının metinsellik ölçütlerine uygunluğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, çocuk edebiyatındaki metinlerin dilbilimsel ve anlamsal yapılarının, metinsellik ölçütlerine ne ölçüde uygun olduğunu analiz etmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, 6-9 yaş grubu çocuklar için hazırlanmış iki Türkçe çocuk hikaye seti oluşturmaktadır. Setler, rastlantısal yöntemle seçilerek belirlenmiştir. Seçilen iki hikaye seti; "Neşeli Öyküler Serisi" ve "Değerler Eğitimi Serisi" olarak adlandırılmaktadır. Bu iki set, metinsellik ölçütleri bağlamında analiz edilmek üzere örneklem olarak seçilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında kullanılan analiz birimi, Beaugrande ve Dressler'in (1981) geliştirdiği yedi metinsellik ölçütüdür. Bu ölçütler, metnin dilsel yapısının ve anlam organizasyonunun değerlendirilmesi amacıyla kullanılmıştır. İnceleme sürecinde her bir hikaye seti, belirlenen bu ölçütler doğrultusunda analiz edilmiştir. İki setteki hikâyeler, Beaugrande ve Dressler (1981)'in öne sürdüğü yedi metinsellik ölçütü olan bağlaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, durumsallık ve metinlerarasılık çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu ölçütler, metnin dilsel ve anlamsal bütünlüğünü, anlam aktarımını ve okurla olan etkileşimini analiz etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Çalışmada, bağlaşıklık ölçütü, metnin dilsel bağlamının ve anlam ilişkilerinin nasıl kurulduğunu değerlendirmek amacıyla aşağıdaki alt başlıklar üzerinden incelenmiştir:

Yineleme, eşdizimsel örüntüleme, gönderim, eksilti, değiştirim, bağıntı ögeleri, koşutluk, zaman ve görünüş ile örtük anlatım. Bu alt başlıklar aracılığıyla, metnin dilsel yapıların ve anlatım tekniklerinin nasıl işlediği ve metin içindeki anlam ilişkilerinin nasıl sağlandığı yorumlanmıştır.

Bağdaşıklık ölçütü ise, metnin bütünlüğü ve ana fikrinin sürekliliği ile ilgili unsurların incelendiği bir alanı kapsamaktadır. Bu ölçüt çerçevesinde, aşağıdaki alt başlıklar değerlendirilmiştir:

İşlev, başlık, konu, anahtar sözcükler, içerik şeması, ana düşünce cümlesi, konu değişimi belirleyicisi, biçem, özet, sonuç cümlesi ve izlek. Bu unsurlar, metnin ana amacına ve genel yapısına olan uyumu ile birlikte, anlatımın ne kadar tutarlı ve bütüncül olduğunu belirlemeye yönelik olarak ele alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Neşeli Öyküler Serisindeki Hikayelerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi

3.1.1. Neşeli Öyküler Serisi Hakkında Bilgiler

Rüya Gündüzhev tarafından kaleme alınan ve Üçgen Çocuk Yayıncılık tarafından yayımlanan Neşeli Öyküler Serisi, on kitap ve bir değerlendirme ekinde oluşmaktadır. Her biri beşinci baskısında olan bu renkli hikayeler, Haziran 2024'te yayımlanmıştır. Setteki her hikaye, 16 sayfadan oluşur ve toplamda 160 sayfadan meydana gelir. Hikayelerin resimlemelerini ise Aslıhan Özlem Olcay gerçekleştirmiştir. Setin her bir hikayesinin sağ üst köşesinde yer alan karekod sayesinde, çocuklar hikayelerin sesli anlatımlarına da kolaylıkla ulaşabilir. Serideki hikayeler şunlardır: ‘Akvaryum’, ‘Ay Canavarı’, ‘Ayıcık’, ‘Balık Necmi’, ‘Bisiklet’, ‘Kardan Adamın Burnu’, ‘Kitap Okumayı Sevmeyen Dede’, ‘Olacak İş Mi?’, ‘Turuncu Çoraplar’ ve ‘Zeynep’in Sorunu Ne?’. Yazar, bu hikayelerle çocuklara kitap okumayı sevdirmeyi ve onların hayal dünyalarını harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

3.1.2. Bağlılık ile İlgili Bulgular

3.1.2.1. Yineleme ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümünde yinelemeye dair bulgular tespit edilmiştir. Hikayelerde en çok aynı sözcüklerin yinelenmesi biçiminde yinelemelere rastlanmıştır. Aynı sözcüğün, zıt, yakın ve eş anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt terim-üst terim ilişkili sözcüklerin kullanımı, kısmi yinelemeler ve genel kavram kullanımı ile ilgili yinelemelere ilişkin yinelemeler sırasıyla aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

Aynı Sözcüğün Yinelenmesi:

"Ufaklık ilk defa **vapura** binecekti." (...) "Koca bir **vapurun** denizde batmadan nasıl yüzüğüne anlam veremiyordu." (...) "Biraz sonra **vapurun** etrafına yüzlerce balık toplanmıştı." (Akvaryum, s.3-11).

"Ama salıncağa **gök taşı** çarpınca korkuyla uyandı. Eğer uzaya gidebilirse yıldızlara **gök taşlarını** soracaktı. Mesela **gök taşları** gerçekten de var mıydı?" (Ay Canavarı, s.5).

"**Ayıcık**, bazen de sabah erkenden uyanıp ormanı kontrol ederdi. (...) **Ayıcık**, kavanoza dönüp bakmayınca ormandakiler onun ciddi bir sorunu olduğunu anladı. (...) **Ayıcık**, çiçekli koltuğa oturmuş elindeki resimli sayfalara bakarak garip sesler çıkarıyordu" (Ayıcık, s.4-7).

"Çeşit çeşit **balıklar** vardı. (...) Bu leke sayesinde tüm **balıklardan** daha farklı ve daha sevimli görünüyordu. (...) Diğer tüm **balıklardan** daha hızlı yüzüyordu" (Balık Necmi, s.6-10).

"**Bisiklet**, parlak yeşil bir renge boyanmış vitrinde yerini almıştı. (...) Zavallı **bisiklet**, onlardan öyle korkuyordu ki dışarıda olmayı hiç istemiyordu. (...) Ne zaman bir çocuk dükkâna gelse, vitrindeki yeşil **bisiklet**, büyük **bisikletlerin** arkasına saklanıyordu" (Bisiklet, s.3-6).

"Yaşlı ve deneyimli bulutlar, içlerindeki su damlacıklarına nasıl **kara** dönüşeceklerini anlatıyordu. (...) Sabaha karşı lapa lapa **kar** yağmaya başladı. (...) Çocuklar, sabah uyanıp **karı** görünce mutlu olacaklardı." (Kardan Adamın Burnu, s.4-5).

"Sürekli onlara '**Kitap** okumak ne işime yarayacak ya da ben **kitabın** eksikliğini hissetmiyorum.' diyordu. (...) **Kitap**, dergi ne bulursa sürekli okuyor elinden

*düşürmüyordu. (...) Çünkü okumayı öğrendiği ilk günden beri **kitap** okuyordu.*” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.4-6).

*“Önce çam ağaçlarını **çizmeyi** düşündü. (...) Çünkü ressam ağacı **çizmekten** vazgeçmişti. (...) Rengarenk çiçekleri **çizmeyi** düşünürken Pati çitlere zıpladı. ”* (Olacak İş Mi?, s.6-7).

*“Kadın, turuncu **çorapları** katlayıp çekmeceye koydu. Turuncu **çoraplar** etrafa bakındı. Burası eskiden bulundukları **çorap** çekmecesine hiç benzemiyordu.”* (Turuncu Çoraplar, s.3).

*“Ertesi gün birlikte **göz** doktoruna gittiler. (...) Zeynep’in **gözüne** metal bir gözlük takıp ‘Şimdi panodaki resimleri tekrar sırasıyla söylemeni istiyorum.’ dedi. (...) **Gözlerini** iri iri açarak etrafa bakındı.”* (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.11-15).

Zıt, Yakın ve Eş Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi:

*“Yıldızları, yakından görmeyi her şeyden çok istiyor, çoğu zaman da **rüyalarında** görüyordu.”* (...) Ekin, her akşam **hayalinde** bir uzay aracına binip önce Ay’a sonra Güneş’e gidiyordu.” (Ay Canavarı, s. 4-9).

*“Güneş **uyumaya** gitmiş, ay da çoktan **uyanmıştı**.”* (Ay Canavarı, s. 3).

*“Biri çok **büyük** diğeri ise epeyce **küçüktü**.”* (Balık Necmi, s. 7).

*“Hatta küçük kulübesinden **ilginç** sesler geldiğini söyleyenler bile vardı.”* (...)

*“Bahçeye adım attıklarında tıpkı söylendiği gibi **garip** sesler duydular”* (Ayıcık, s.5-8).

*“Odadaki her şey parlak renklerle boyanmış gibi **net** görünüyordu.”* “Oysaki az önce her yer çok **bulanıktı**.” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.15).

Üst Terim- Alt Terim İlişkisi ile İlgili Yinelemeler:

“Çünkü, turuncu **Japon balığı** ilk defa denizi görüyordu.” (...) “Denizdeki balıklardan biri **Japon balığını** görünce çok şaşırmıştı.” (...) “Diğer balıklara haber vermeliyim.” (Akvaryum, s. 10-11).

“Bisiklet, parlak yeşil bir **renge** boyanmıştı.” (Bisiklet, s.3).

“Önce **çam ağaçlarını** çizmeyi düşündü.” “Ressamın **ağaçlara** baktığını gören kedi sekerek koştu.” (Olacak İş Mi? s.6).

“Kurumuş **ağaçlar** gördüğünde yerine kendi elleriyle taze **fidanlar** dikerdi.” (Ayıcık, s.4). “**Hafta** sonu hiç neşesi yoktu.” “Hatta cumartesi **günü** odasından çıkmadı.” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.3).

Kısmi Yinelemeler:

“Zavallı balık, daha iyi görebilmek için çok yükseğe **zıpladı**” (...) “O da arkadaşlarıyla **zıplayarak** beni selamlar.” (Akvaryum, 10-16).

“Ay canavarları ağlarını atıp uzaylı çocukların **oyunlarını** bozuyor, **oyuncaklarını** alıyordu.” (Ay Canavarı, s.11).

“Büyük köpek balığı ise oldukça **şakacıydı**.” (...) Ama bazen yaptığı **şakalar** çok da komik olmuyordu.” (Balık Necmi, s. 10).

“Bak kafamda kaskım, **dizlerimde dizliklerim** var.” (Bisiklet, s.16).

“Yaşlı adam, kitap **okumayı** hiç mi hiç sevmiyordu.” “Bu yaşına kadar da hiç **okumamıştı** zaten.” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.3).

Genel Kavramlar Kullanımı:

“**Akvaryum** dediğime bakmayın.” (...) “Bu yüzden çocuklar, hafta sonları **Deniz Dünyası’na** gelebilmek için can atıyorlardı.” (Balık Necmi, s. 3-5).

“**Çocuklar**, sabah uyanıp karı görünce mutlu olacaktı.” (...) “Sabahın alaca karanlığında sessizliği bir **ufaklık** bozdu.” (Kardan Adamın Burnu, s. 5).

“Ama **yaşlı adam** dinlememişti.” (...) “Bir gün **dedesi** hayvanları anlatan ilginç bir dergi hediye etmişti.” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s. 3-12).

“**Pati** ‘Ama o çiçek tablolarının hiçbirinde ben yokum.’ diye sinirle miyavladı.” “**Kedicik**, bir tabloda olmayı çok istiyordu.” (Olacak İş Mi?, s.9).

“Kahverengi ayı, ülkenin güneyindeki **Güneşli Orman**’da yaşıyordu.” (...) “Akşam olunca da **ormandaki** tüm yavru hayvanları toplar, onlara masallar anlatırdı.” (Ayıcık, s.3).

3.1.2.2. Eşdizimsel Örüntüleme ile İlgili Bulgular

Hikayelerdeki eşdizimsel örüntülemelere dair bulgular aşağıdaki gibidir:

“Vapur...güverte...yolculuk...vapura binmek...balık...denize atlamak...” (Akvaryum)

“Aydede... Ay Canavarı... uzaylı...yıldızlar...gökyüzü...Ay...gezegenler...” (Ay Canavarı)

“Bal...arılar...kavanoz...ayıcık...orman...hayvanlar...” (Ayıcık)

“Balık...köpek balığı...yüzgeç...dalgıç...Deniz Dünyası...girdap...” (Balık Necmi)

“Bisiklet...sürmek...hızlı...kask...dizlik...yol...park...” (Bisiklet)

“Kar...yağmak...toplanmak...çocuklar... oynamak...şarkı söylemek...yapmak...” (Kardan Adamın Burnu)

“*Kitap...okumak...kitapçı...çocuk...ufaklık...küçük...genç...*” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede)

“*Resim...çizmek...tablo...fırça...boya...*” (Olacak İş Mi?)

“*Çorap...yırtık...turuncu...çekmece...küçük kız...*” (Turuncu Çoraplar)

“*Zeynep...göz...bakmak...pano...resim...*” (Zeynep’in Sorunu Ne?,)

3.1.2.3. Gönderim ile İlgili Bulgular

Hikayelerde ön gönderimsel ve art gönderimsel bulgulara rastlanılmıştır. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Ön Gönderim:

“*Çantasına, en sevdiği hikaye kitaplarını koydu.*” (Akvaryum, s.4).

“***Ona Benekli** ismini takmıştı.*” (Balık Necmi, s.8).

“*Duvarlarımda onlarca çiçek tablosu var.*” (Olacak İş Mi?, s.9).

“*Bu sırada **arkadaşı** da gözlerini kocaman açmış **ona** bakıyordu.*” (Turuncu Çoraplar, s.6).

“***Ben** de bir an önce öğrenmek, resimlerine baktığım hikaye kitaplarını okumak istiyorum.*” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.6).

Art Gönderim:

“***Onun** da aklında bir sürü soru vardı.*” (Ay Canavarı, s.15).

“*Akşam olunca da ormandaki **tüm yavru hayvanları** toplar, **onlara** masallar anlatırdı.*” (Ayıcık, s.3).

“Zavallı bisiklet, **onlardan** öyle korkuyordu ki dışarıda olmayı hiç istemiyordu.”
(Bisiklet, s.5).

“**Kardan adam**, nihayet gülümseyerek karşılık verdi. **Burnunu** pek umursamıyordu ama bir ağzı olduğu için çok mutluydu.” (Kardan Adamın Burnu, s.16).

“Çünkü **onu** hayvan belgesellerini dikkatle izlerken görmüştü.” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.12).

3.1.2.4. Eksilti ile İlgili Bulgular

Hikayelerde özne, nesne ve tamlayan eksikliğine dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Özne Eksikliği:

“Kimi (**insanlar**) simit atıyor, kimi (**insanlar**) de fotoğraflarını çekiyordu.”
(Akvaryum, s.12).

“Ama (**o**) salıncağa göktaşı çarpınca korkuyla uyandı.” (Ay Canavarı, s.5).

“Ayıcık, kavanoza dönüp bakmayınca ormandakiler (**hayvanlar**) onun ciddi bir sorunu olduğunu anladı.” (Ayıcık, s.7).

“(**Bulutlar**) Çocuklara küçük bir sürpriz yapmayı planlıyorlardı.” (Kardan Adamın Burnu, s.3).

“(**Kırmızı rengi**) Ressama karlı günlerde yanan şömineyi hatırlatıyordu.”
(Olacak İş Mi?, s.5).

Nesne Eksikliği:

“Kadın, turuncu çorapları katlayıp (**onları**) çekmeceye yerleştirdi.” (Turuncu Çoraplar, s.3).

“Tüm arkadaşlarım okumayı ve yazmayı öğrendiler. Ben de bir an önce (**okumayı ve yazmayı**) öğrenmek, resimlerine baktığım hikaye kitaplarını okumak istiyorum.” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.4-5).

Tamlayan Eksikliği:

“Sadece, yoldan geçen araba ve kamyonlar (**onun**) neşesini kaçırıyordu.” (Bisiklet, s.4).

“Ama (**yaşlı adamın**) torunu asla onun gibi değildi.” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.4).

“Hemen (**çocukların**) not defterleri ile fotoğraf makineleri çantalardan çıkıyordu.” (Balık Necmi, s.7).

3.1.2.5. Değişiririr ile İlgili Bulgular

Hikayelerde sadece ada dayalı değişiririrsel bulgular tespit edilmiştir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

Ada Dayalı Değişiririr:

“Bu işlerin **hiçbiri** umurunda değildi...” (Akvaryum, s.7).

“Arkadaşlarıyla **birbirlerine** fırlattıkları zıplayan yuvarlak şeyin ne olduğunu anlayamamıştı.” (Ay Canavarı, s.16).

“**Kimi** yeni bir dil öğrendiğini, **kimi** de uzaylılarla iletişim kurmaya çalıştığını söyledi.” (Ayıcık, s.11).

“**Biri** çok büyük **diğeri** ise epeyce küçüktü.” (Balık Necmi, s.7).

“Buraya **başka** araçlar gelemir.” (Bisiklet, s.16).

“**Bazıları** da kar kristalleri için farklı şekiller tasarlayıp çiziyordu.” (Kardan Adamın Burnu, s.4).

“ **Biri** uzaydan, gezegenlerden bahsederken **diğeri** astronotları anlatıyordu.” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.16).

“*Pati ‘Ama o çiçek tablolarının **hiçbirinde** ben yokum.’ diye sinirle miyavladı.*” (Olacak İş Mi?, s.9).

“*Uzunca bir süre geçmiş, çorabın **diğer eşi** çok sıkılmıştı.*” (Turuncu Çoraplar, s.5).

“*Tabii ki şu bir kalem, yanındaki kırmızı bir top **diğeri** de beyaz sevimli bir kedi.*” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.12).

3.1.2.6. Bağıntı Ögeleri ile İlgili Bulgular

Hikayelerde bağıntı ögelerine dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

“**Çünkü** yarın erkenden yola çıkacaklardı.” cümlesinde, yola çıkılacak olmasının sebebi belirtilmiş olup, “çünkü” bağlacı, bu nedeni ifade etmek için kullanılmıştır (Akvaryum, s.3).

“**Ama** Ekin, onların zayıf noktalarını biliyordu.” cümlesinde, Ekin’in zayıf noktaları bilmesi, önceki durumla zıt bir durumu ifade eder. Bu bağlaç, karakterin veya olayın gelişiminde beklenmeyen veya zıt bir durumu öne çıkarır (Ay Canavarı, s.12).

“**Hatta** küçük kulübesinden ilginç sesler geldiğini söyleyenler bile vardı.” cümlesinde, kulübeden gelen seslerin varlığına dair ilginç bir ek bilgi verilmiştir. Burada “hatta” sözcüğü, olayın ciddiyetini ya da tuhaflığını vurgulayan bir işlev görür (Ayıcık, s.5).

"Zaten çocuklar en çok soytarı balığına gülüyor, yavru kaplumbağaları seviyorlar." cümlesinde, çocukların davranışları açıklanırken, "zaten" bağlacı, bu davranışların doğal ve beklenen bir şey olduğunu pekiştirir (Balık Necmi, s.6).

"Hatta bir de kırmızı kurdele sardı." cümlesinde, "bir de" bağlacı, kırmızı kurdelenin eklenmesinin önemli bir detay olduğunu ve bu detayın hikayeye katkı sağladığını vurgular (Bisiklet, s. 10).

"Çünkü gökyüzünde büyük bir telaş vardı. Çocuklara küçük bir sürpriz yapmayı planlıyorlardı." cümlesinde, gökyüzündeki telaşın çocuklar için bir sürpriz planlanmasına sebep olduğu ifade edilmiştir. Burada, "çünkü" bağlacı hem mantıksal hem de anlatımsal bir bağlantı kurar (Kardan Adamın Burnu, s.4).

"Demek ki dedesi belgesellere meraklıydı." cümlesinde, önceden belirtilen bilgilerden bir sonuç çıkarılmıştır. Bu bağlaç, okura, verilen bilgiden mantıklı bir sonuç çıkarılabileceğini gösterir (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.12).

"Fırçaları, boyaları özenle sıraladı ve bahçeye baktı." cümlesinde, "ve" bağlacı, sıralanan iki eylemi (fırçaları sıralama ve bahçeye bakma) birbirine bağlar. Bu bağlaç, metnin akışını düzenler ve okuyucuya olayların sırasını sunar (Olacak İş Mi?, s.7).

"Ama yırtık çorap pek inanmış gibi görünmüyordu." cümlesi, bir önceki duruma karşıt olarak çorabın inançsız bir durumu ifade ettiğini belirterek anlatıya dramatik bir zıtlık ekler (Turuncu Çoraplar, s.9).

"Tüm arkadaşlarım okumayı ve yazmayı öğrendiler." cümlesinde, "ve" bağlacı, iki eylemi (okuma ve yazmayı öğrenme) birbirine bağlar ve bunların eşit derecede önemli olduğunu vurgular (Zeynep'in Sorunu Ne?, s.5).

3.1.2.7. Koşutluk ile İlgili Bulgular

Hikayelerde koşutluğa dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

"İyi ama ufaklık kahvaltı yapmak istemiyor bir an önce vapura binmek istiyordu." cümlesinde, iki farklı eylem (kahvaltı yapmak istememek ve vapura binmek istemek) arasında bir koşutluk kurulmuştur. Her iki eylem, öznenin duygusal durumunun karşıt yönlerini simgeler ve bu sayede okur, karakterin içsel çatışmasını daha derinlemesine anlayabilir. Bu tür karşıt yapılar, anlamın derinleşmesini sağlar ve anlatıdaki gerilim duygusunu artırır (Akvaryum, s.7).

"Bir sağa bir sola koşmuş ama Aydede'den kurtulamamıştı." cümlesinde de benzer şekilde hareket (sağa ve sola koşmak) arasında bir paralellik kurulmuştur. Bu koşutluk, karakterin çaresizliğini ve kaçma çabalarını vurgularken, aynı zamanda bu hareketlerin sonuçsuz kaldığını gösterir (Ay Canavarı, s.6).

"Çok neşeli, çok da şakacıydı." cümlesinde, iki nitelik (neşeli ve şakacı) arasındaki koşutluk, karakterin ruh halinin paralel bir biçimde sunulmasına olanak tanır. Buradaki vurgulama, bu iki özelliğin birbirini pekiştiren ve tamamlayan özellikler olduğunu belirterek karakterin içsel durumunun net bir şekilde anlaşılmasını sağlar (Ayıcık, s.3).

"Çeşit çeşit balıklar vardı. Çocuklar en çok soytarı balığına gülüyor, yavru kaplumbağaları seviyorlar." örneğinde ise, farklı balık türleri arasında bir koşutluk sağlanmış ve aynı şekilde çocukların bu balıklara olan tepkileri de birbirine paralel biçimde sunulmuştur. Bu yapı, çocukların doğayla olan ilişkisini çeşitlendirirken, benzer duygu ve tepkilerin karşılıklı olarak ifade edilmesini sağlar (Balık Necmi, s.6).

Koşutluk kullanılarak bisikletin hızının ve doğanın renklerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Buradaki yapılar, bisikletin üstünlüğünü vurgularken hem hız hem de doğa öğeleri arasında paralel bir anlam yapısı kurar. Bu sayede, karakterin duygu ve düşüncelerindeki yoğunluk artırılır (Bisiklet, s.13).

"Yerlerde yuvarlanıyor, karları kucaklayıp gökyüzüne anlatıyordu." cümlesinde eylemler arasında kurulan koşut yapıyı içerir. Her iki eylem de karakterin mutluluğunu ve

özgürlüğünü ifade eder, dolayısıyla bu tür bir anlam pekiştirmesi anlatının tonunu belirler (Kardan Adamın Burnu, s.6).

"Resim dersinde ünlü ressamı, müzik dersinde müzisyenleri anlatıyordu." cümlesinde, resim ve müzik derslerinde anlatılan konular arasındaki koşutluk, her iki alandaki anlatımın paralellliğini gösterir. Buradaki paralellik, karakterin kültürel ilgilerinin ve anlatılan derslerin benzerliğini pekiştirir, bu da okura karakterin dünyasına dair daha fazla bilgi sunar (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.6).

"Dış duvarları yeşil, bahçe kapısı turuncuydu." cümlesinde iki renk arasında kurulan koşutluk, bir nesnenin farklı özelliklerinin birbirine paralel bir biçimde sunulmasını sağlar. Buradaki ritmik yapı, nesnenin görsel özelliklerini vurgulayarak okurun algısını yönlendirir (Olacak İş Mi?, s.3).

"O zamanlar yepyenydi ve renkleri parlaktı." cümlesi de benzer şekilde yenilik ve parlaklık arasındaki koşut yapıyı kullanarak, nesnenin taze ve çekici özelliklerini bir arada sunar (Turuncu Çoraplar, s.11).

"Sayıları *birer birer, onar onar* sayabiliyorum." örneğinde, sayıların ardışık düzeni ve aralarındaki **koşutluk**, karakterin öğrenme sürecini ve beceri kazandıkça artan başarısını simgeler. Bu tür yapılar, hem sayısal hem de psikolojik bir ilerlemeyi işaret eder (Zeynep'in Sorunu Ne?, s.7).

3.1.2.8. Zaman Uyumu ve Görünüş ile İlgili Bulgular

Hikayeler çoğunlukla geçmiş zaman yapısında yazılmıştır. Anlatımın geçmiş zaman yapılı olmasından kaynaklı yazar hikayelerde geriye dönük anlatımlara yer verdiğinde bunu "ilk gün", "o zamanlar" gibi ifadelerle başarılı bir şekilde sağlamıştır. Bu tür dilsel ifadeler, hikayenin akışına geçmişe dair bir perspektif ekler ve okuyucuyu, karakterlerin geçmişteki deneyimlerine dair bir yolculuğa çıkarır. Hikayelerdeki diyaloglarda genellikle geçmiş zaman kullanılsa da nadiren gereklilik kipleri ve geniş

zaman yapıları da yer almaktadır. Bu dilsel çeşitlilik, diyalogları daha dinamik ve doğal kılar.

Hikayelerde anlatıcı bakış açısı olarak üçüncü tekil şahıs tercih edilmiştir. Bu bakış açısı, yazarın tüm karakterlerin duygu ve düşüncelerini derinlemesine aktarmasına olanak tanır. Karakterlerin içsel dünyalarının keşfedilmesi için yazar, içsel monologlar ve bilinç akışı tekniklerini kullanır. Bu yöntemler, karakterlerin bilinçli ve bilinçdışı düşüncelerini birbirine karıştırarak okuyucunun karakterin zihinsel süreçlerine daha yakınlaşmasını sağlar. Örneğin, *"Mesela gök taşları gerçekten var mıydı? Bir de Güneş'in evi neredeydi?"* gibi cümleler, karakterin sorgulayıcı ruh halini ve merakını yansıtarak içsel dünyasını açığa çıkarır.

3.1.2.9. İşlevsel Cümle Yapısı ile İlgili Bulgular

“Ay Canavarı”, “Balık Necmi” ve “Turuncu Çoraplar” hikayeleri hariç bütün metinlerde işlevsel cümle yapısına dayalı bağlaşıklık bulguları tespit edilmiştir. “Akvaryum” hikayesinde iki tane, “Bisiklet”, “Ayıcık”, “Kardan Adamın Burnu”, “Kitap Okumayı Sevmeyen Dede”, “Olacak İş Mi?” ve “Zeynep’in Sorunu Ne?” hikayelerinde ise sadece bir tane işlevsel cümle yapısına rastlanmaktadır. Hikayelerde yeterli sayıda işlevsel cümle yapısı tespit edilememiştir. Bu da hikayelerin metinsellik durumlarını etkilemiştir. Hikayelerdeki işlevsel cümle yapıları aşağıdaki gibi örneklendirilebilir:

“Sonunda iskeleye geldiklerinde küçük kız daha çok heyecanlandı.”
(...) *“Turuncu balık denizde çok mutludur değil mi anne?”* (Akvaryum, s.8-16).

“Hem de karşılığında hiçbir şey beklemeden yapardı tüm bunları.” (Ayıcık, s.4).

“Çok zorlandı küçük kız, onu ikna edebilmek için.” (Bisiklet, s.15).

“Biraz sonra bir havuç, atkı ve bere çıktı ortaya.” (Kardan Adamın Burnu, s.7).

“*Bu yaşına kadar da hiç okumamıştı zaten.*” (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.3).

“*Tablodaki kedinin kendisi olduğunu nasıl kanıtlayacaktı şimdi?*” (Olacak İş Mi?, s.16).

“*Neler olduğunu ben de bilmiyorum anne.*” (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.4).

3.1.2.10. Örtük Anlatım ile İlgili Bulgular

Hikayelerde örtük anlatıma dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

“*Çabucak sabah olsun istiyordu*” cümlesinde, küçük kızın sabahı beklerken içindeki heyecan ve sabırsızlık, açıkça ifade edilmeden sadece zamanın geçmesini istemesiyle belirtilmiştir (Akvaryum, s.3).

“*Ekin, derin bir iç çekip bir gün uzaya gidebilmeyi diledi*” cümlesinde, Ekin’in isteği açıkça söylenmeden, iç çekme ve dilek ifadeleriyle anlatılır (Ay Canavarı, s.3).

“*Yuvasından pek çıkmıyordu*” ve “*Küçük kulübesinden ilginç sesler geldiğini söyleyenler bile vardı*” cümleleri, ayıcığın bir sorunu olduğunu ancak bunun hemen açıklanmadığını ima eder (Ayıcık, s.5).

“*Benekli’nin yüzgecinin küçük olduğuna bakmayın. Sürekli spor yaparak kaslarını çok güçlendirmişti.*” cümlesi, Benekli’nin fiziksel zorluklar karşısında azimle çalışarak güçlü bir hale geldiğini örtük bir şekilde anlatır (Balık Necmi, s.9).

“*Bisiklet, dışarıda olmayı hiç istemiyordu*” ifadesi, bisikletin korkusunu doğrudan dile getirmeden, onun dış dünyaya karşı duyduğu güvensizliği ve korkuyu anlatır (Bisiklet, s.5).

“*Biraz sonra bir havuç, atkı, bere çıktı ortaya.*” ifadesi ile birazdan bir kardan adam yapılacağının mesajı verilmektedir (Kardan Adamın Burnu, s.7).

“Bir gün dedesine hayvanları anlatan ilginç bir dergi hediye ermişti. Çünkü onu hayvan belgesellerin dikkatle izlerken görmüştü.” ifadesi ile çocuğun, dedesinin ilgisini çeken bir dergi hediye ederek okumayı sevdirmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.12).

“Çünkü yan bahçede sevimli bir kedi görmüştü. Tanışmak için miyavlamış ama kedi onu fark etmemişti.” cümlesi de, Pati’nin yalnızlık hissini ve başkalarıyla iletişim kurmada yaşadığı zorlukları örtük bir şekilde yansıtmaktadır (Olacak İş Mi?, s.10).

“Sanırım bizi çöpe atacaklar. Artık ayrılıyoruz. Kendine çok iyi bak!” ifadesi ile çorapların fiziksel olarak çöpe atılma durumu, aslında bir değer kaybı, unutulma ve terk edilme korkusunu dolaylı olarak ifade eder (Turuncu Çoraplar, s.13).

Zeynep’in okulda yaşadığı sıkıntılar doğrudan belirtilmez, ancak onun *“Tüm arkadaşlarım okumayı ve yazmayı öğrendiler, ben de bir an önce öğrenmek, resimlerine baktığım hikaye kitaplarını okumak istiyorum. Ama nerede yanlış yaptığımı anlayamıyorum.”* demesi, onun öğrenme zorluklarını ve bu durumdan duyduğu çaresizliği örtük bir şekilde ortaya koyar. Burada Zeynep’in sözcükleriyle ifade etmese de, gizli bir anlam olarak içsel gerilimi ve yetersizlik duygusu izlenmektedir (Zeynep’in Sorunu Ne?, s.4-5).

3.1.3. Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

3.1.3.1. Konu ile İlgili Bulgular

Hikayelerde konu ile ilgili tespitler aşağıdaki gibidir:

“Akvaryum” hikayesi fanusta yaşayan bir balığın denize bırakılarak özgürlüğüne kavuşmasını anlatmaktadır.

“Ay Canavarı” hikayesi Ekin adlı kız çocuğunun bir gün uzaya gitmek ile ilgili kurduğu hayalleri anlatmaktadır.

“*Ayıcık*” hikayesi, uzun süredir ormanda görünmeyen ayının, diğer hayvanların dikkatini çekecek bir şekilde okuma yazma öğrenmeye çalışmasını anlatmaktadır.

“*Balık Necmi*” hikayesi, akvaryumda yaşayan Necmi isimli balığın, doğuştan gelen engellerine rağmen zekâsı, çabası ve sevimliliğiyle herkesi kendine hayran bırakmasını anlatmaktadır.

“*Bisiklet*” hikayesi, korkuları olan yeşil bir bisikletin alınan önlemlerle sokağa çıkmasını, korkularıyla yüzleşmesini anlatmaktadır.

“*Kardan Adamın Burnu*” hikayesi, kar yağmaya başladığında kardan adam yapan çocuklardan birinin, burun olarak kullanılan havucu yemesi üzerine, kardan adamın eksik kalan burnu için bulduğu yaratıcı çözümü anlatmaktadır.

“*Olacak İş Mi?*” hikayesi, ressamın kedisinin, ressam tarafından fark edilip resmedilmemesi üzerine, kedinin kendi resmini yapmaya karar vermesi ve bu süreçte yaşadığı komik ve ilginç olayları anlatmaktadır.

“*Turuncu Çoraplar*” hikayesi, atılmak üzere olan iki çorabın kuklalara dönüştürülerek yeniden değerlendirilmesini anlatmaktadır.

“*Zeynep’in Sorunu Ne?*” hikayesi, Zeynep adlı kız çocuğunun görme probleminin tespit edilmesi ve bulunan çözümü anlatmaktadır.

3.1.3.2 Başlık ile İlgili Bulgular

“*Akvaryum*” başlığı, hikayenin içeriği ile oldukça uyumlu bir başlıktır. İçindeki balık için fiziksel bir kısıtlama olan balığın özgürlüğüne kavuşmasını anlatmak için kullanılabilecek güzel bir semboldür.

“*Ay Canavarı*” başlığı, hikayede geçen canavarlara atıfta bulunurken hikayenin vermek istediği mesaja, konusuna dair bir ipucu bulundurmamaktadır. Bu nedenle tam anlamıyla başlık içeriği karşılayamamış, yetersiz kalmıştır.

“*Ayıcık*” başlığı, hikayenin ana karakteri olan ayı ile uyumlu olmasına rağmen hikayede anlatılan ve okuyucuya iletilmek istenen mesaj olan öğrenme temasına değinmemektedir.

“*Balık Necmi*” başlığı, hikayenin baş karakteri olan Balık Necmi ve onun özellikleri ile ilgili olduğu için uygundur. Fakat başlık hikayenin içeriği ile ilgili bir bilgi içermediği için kısmen başarılı bir başlık olmuştur.

“*Bisiklet*” başlığı, kısa, öz olması ve ana karakterlerden biri olan bisikletin korkma durumu ile başa çıkmasını anlatması itibari ile uygundur. Fakat, başlık içeriğe dair herhangi bir başka bilgi sunmamaktadır.

“*Kardan Adamın Burnu*” başlığı, hikayede elbirliği ile oluşturulan kardan adamın sadece burnunun eksik kalması itibari ile etkileyici bir başlık olarak seçilmiştir.

“*Kitap Okumayı Sevmeyen Dede*” başlığı, hikayenin ana karakterlerinden biri olan dedenin kitap okumayı sevmeme durumuna atıfta bulunması itibari ile hikayenin içeriğini özetler niteliktedir. Kitap okumayı sevmeyen bir dede figürü de oldukça ilgi çekicidir ve okuyucuda merak uyandırır.

“*Olacak İş Mi?*” başlığı, hikayenin okunması konusunda merak uyandırmaktadır. Fakat okuyucuya içerik ile ilgili en ufak bir bilgi vermemektedir. Okuyucu, tamamen pusulasız kalmış bulunmaktadır.

“*Turuncu Çoraplar*” başlığı, olay örgüsünün çoraplar etrafında geçmesi itibari ile uygun bir seçim olmuştur. Çorapların turuncu olması, hikayenin sonunda çorapların yeniden değerlendirilmesi ile oluşan iki tavşan kuklası havuçların rengi olan turuncuya gönderme yapmış ve çoraplara bir özellik ekleyerek dikkat çekmiş, zihinde görselleştirmeye katkıda bulunmuştur. Fakat içerik hakkında yine bir bilgi verilmemiştir.

“*Zeynep’in Sorunu Ne?*” başlığı, okuyucunun ilgisini çekmeyi başarmış ve hikayenin konusuna dikkati çekmiştir.

3.1.3.3. Anahtar Sözcükler ile İlgili Bulgular

Hikayelerin anahtar sözcükleri ile ilgili tespit edilen örnekler aşağıdaki gibidir:

Küçük kız, vapurlar, Japon balığı, fanus, deniz, keşif, mutluluk, özgürlük, aile, oyun (Akvaryum)

Ay, canavar, barış, gezegenler, şekerlemeler, Aydede (Ay Canavarı)

Ayıcık, bal, kitap, orman, öğrenme, sesler, okuma (Ayıcık)

Necmi, balık, akvaryum, çocuklar, girdap, gösteri, zeka, leke, Benekli, dalgıç (Balık Necmi)

Bisiklet, korku, çocuk, güven, sokak, bahçe, yol (Bisiklet)

Kar, kardan adam, çocuklar, eksiklik, mutluluk, hayal gücü, iş birliği (Kardan Adamın Burnu)

Kitap, okumak, dede, torun, bilgi, filozof, hediye (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede)

Pati, ressam, tablo, bahçe, ayna, kedi, özgürlük, kimlik (Olacak İş Mi?).

Çorap, çekmece, yırtık, tamir etmek, yaratıcılık, hayal gücü, yeniden değerlendirmek (Turuncu Çoraplar)

Zeynep, sorun, görme, gözlük, doktor, okul, tahta, okumak (Zeynep'in Sorunu Ne?)

3.1.3.4. Ana Düşünce Cümlesi ile İlgili Bulgular

“*Akvaryum*” adlı hikayede ana düşünce “*Turuncu balık, küçük fanusta hiç mutlu değildi. Şimdi arkadaşlarının ve ailesinin yanında.*” cümleleri ile verilmiştir. (Akvaryum, s.14).

“**Ay Canavarı**” adlı hikayede yazar, çocuk okuyucunun hayal gücünü harekete geçirmeyi ve eğlendirmeyi hedeflemiştir. *"Ekin, her akşam hayalinde bir uzay aracına binip önce Ay'a, sonra güneşe gidiyordu."* cümlesi hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. (Ay Canavarı, s.7)

“**Ayıcık**” adlı hikayede yazar okuma yazma üzerine çocuk okuyucuyu düşündürmeyi amaçlamaktadır. *"Yuvalarına doğru giderken, okumanın ve yazmanın ne işe yaradığını tartışmaya başladılar."* cümlesi hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Çocuk okuyucunun düşünceleri bu noktada okuma yazma üzerine harekete geçecektir. Ayrıca, hikayede dostluk üzerine de yan mesajlar verilmiştir. (Ayıcık, s.16)

“**Balık Necmi**” adlı hikayede ana düşünce *"Yüzgecinin küçük olduğuna bakmayın. Sürekli spor yaparak kaslarını çok güçlendirmişti."* cümleleri ile ifade edilmiştir. (Balık Necmi, s.9).

“**Bisiklet**” adlı hikayede yazar korkular ile yüzleşmek üzerine çocuk okuyucuyu düşündürmeyi amaçlamaktadır. *"Bak kafamda kaskım, dizlerimde dizliklerim var. İstersen sana da bir tane kask veririm. Lütfen korkma benim güzel bisikletim."* cümleleri hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Bu noktada yazar, korkular ile yüzleşildiğinde ne gibi sonuçların ortaya çıkacağına dair bir açıklama yapmamış, bunun yerine çocuk okuyucunun kendi çıkarımlarını yapmasına olanak sağlamıştır. (Bisiklet, s.16)

“**Kardan Adamın Burnu**” adlı hikayede *"Bir çocuk koşup hemen bir havuç daha getirdi. Kardan adamın yüzünün tam ortasına havucu yerleştirdi. Kar topu oynayan, kızakla kayan tüm çocuklar kardan adamın etrafına toplandılar. Alkışlayıp dönerek kış şarkıları söylediler."* cümleleri hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Hikayede paylaşma ve birlikte çalışmanın verdiği mutluluğun önemi vurgulanmaktadır. (Kardan Adamın Burnu, s.11-12)

“**Kitap Okumayı Sevmeyen Dede**” adlı hikayede *"Artık ufaklık ve yaşlı dedesi birlikte kitapçıya gidiyor, birlikte kucak dolusu kitaplar alıyorlardı. Okuyup bitirdikten*

sonra kitaplar üzerine uzun uzun sohbet ediyorlardı." cümleleri hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Hikaye kitap okumanın önemini vurgular ve her yaşta öğrenmenin ve gelişimin mümkün olduğu mesajını verir. (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede, s.15)

"Olacak İş Mi?" adlı hikayede *"Şimdi sırada resmin en önemli kısmı vardı. Tabloyu neyin güzelleştireceğini çok iyi biliyordu."* cümleleri hikayenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Bu cümle, Pati'nin kendini ifade etmek için neyi çizmesi gerektiğini bildiğini ve bir sanatçı gibi özgün bir şekilde kendi kimliğini yaratmaya çalıştığını anlatır. (Olacak İş Mi?, s. 14).

"Turuncu Çoraplar" adlı hikayede ana düşünce *"Eski çoraplarımı çok seviyorum. Onlarla harika bir kukla yapalım."* cümlesi ile ifade edilmiştir (Turuncu Çoraplar, s.14).

"Zeynep'in Sorunu Ne?" adlı hikayede, paylaşma ve yardımcı olma ile problemin tespit edilmesi üzerine bir mesaj verilmektedir. *"Oyun oynarken arada bir de küçük kızın neden üzgün olduğunu anlamaya çalışıyordu."* cümlesi örnek olarak gösterilebilir.

3.1.3.5. İçerik Şeması ile İlgili Bulgular

"Akvaryum" hikayesinin giriş bölümünde vapura binme heyecanı ile dolan küçük kızın öncesinde yaptıkları, duygu durumu anlatılır. Gelişme bölümünde küçük kızın vapur yolculuğu işlenmiştir. Balığın denize kavuşması ile son bulur.

"Ay Canavarı" hikayesinin giriş bölümünde Ekin'in uzay hakkındaki merakı ve kafasındaki sorular anlatılmaktadır. Gelişme bölümünde ise Ekin'in hayale dalması sonucu kafasında geçen hayaller anlatılmaktadır. Sonuç bölümünde ise annesinin gelmesi ile Ekin bu hayal dünyasından sıyrılır ve hikayeyi yine Ekin'in hayal dünyasından muzip bir düşünce ile kapatır.

“*Ayıcık*” hikayesinin giriş bölümünde hikayenin ana karakteri ayı tanıtılır ve nasıl biri olduğundan, neler yaptığından bahsedilir. Gelişme bölümünde, ayının bir süredir ortalıktan kaybolması ve tuhaf hareketlerinden bahsedilir. Sonuç bölümünde ise ayının tuhaf hareketlerinin sebebi ortaya çıkar ve ayının okuma yazma öğrenmeye çalıştığı anlaşılır.

“*Balık Necmi*” hikayesinin giriş bölümünde ana karakter olan Balık Necmi tanıtılır ve yaşadığı yer anlatılır. Gelişme bölümünde büyük bir köpek balığının dalgıca yapmak üzere olduğu şaka ve Balık Necmi’nin bu kötü şakayı nasıl bozduğu anlatılır. Sonuç bölümünde ise Balık Necmi herkesin sevdiği ve merak ettiği bir balık haline gelir.

“*Bisiklet*” hikayesinin giriş bölümünde vitrindeki bisikletin yoldan geçenlere karşı duygu durumu verilmiştir. Gelişme bölümünde bisiklet kız çocuğu tarafından çok beğenilir ve satın alınır. Sonuç bölümünde, küçük kızın yeşil bisikleti çok zorlansa da ikna etmesi üzerine bisiklet sokaklara çıkar ve güvenli bir ortamda korkularıyla yüzleşir.

“*Kardan Adamın Burnu*” hikayesinin giriş bölümünde karın yağması anlatılır. Gelişme bölümünde çocuklar her beraber bir kardan adam yaparlar. Fakat çocuklardan bir tanesi burun için kullanılan havucu yer. Sonuç bölümünde ise eksik kalan burna kardan adam çam ağacından önce kendine bir ağız çizerek sonrasında da bu dalı burun kısmına takarak çözüm bulur.

“*Kitap Okumayı Sevmeyen Dede*” hikayesinin giriş bölümünde yaşlı bir adamın kitap okumayı sevmeyişi bunun aksine torununun ise tam bir kitap kurdu oluşu anlatılmaktadır. Gelişme bölümünde bir gün torunu, dedesinin hoşuna gidebilecek türde bir dergi hediye eder. Sonuç bölümünde ise dedesi ile torun adeta iki filozofa dönüşürler.

“*Olacak İş Mi?*” hikayesinin giriş bölümünde ağaçlarla çevrili bir kulübede yaşayan bir ressam ve kedisinden bahsedilmektedir. Gelişme bölümünde ressamın yine Pati’yi fark etmeyip onu çizmemesi üzerine Pati kendi resmini kendisinin çizmesi

gerektiğine karar verir ve işe koyulur. Sonuç bölümünde kedinin üstü başı boya kaplı olduğu için tablodaki kedinin kendisi olduğunu kanıtlayamama korkusu kediyi kaplar.

“Turuncu Çoraplar” hikayesi iki turuncu çorabın normalde oldukları çekmecedan farklı bir çekmeceye konması ile başlar. Gelişme bölümünde bu turuncu çorapların çekmece içerisinde başlarına gelenler ve yaşadıkları duygu durumları anlatılır. Sonuç bölümünde ise anne ve kızı bu çoraplardan iki sevimli tavşan kukla yapar ve çoraplar değerlendirilmiş olur. Çoraplar da böylece mutlu olur.

“Zeynep’in Sorunu Ne?” hikayesinin giriş bölümünde Zeynep adlı kız çocuğu okuma yazmayı öğrenememesinden dolayı üzgündür ve bu durumu annesi ile paylaşır. Gelişme bölümünde ise anne kızının bir görme problemi yaşadığını anlar ve onu doktora götürür. Sonuç bölümünde de doktor sorunun ne olduğu anlar ve Zeynep’e numaralı bir gözlük yazar.

3.1.3.6. Konu Değişimi Belirleyicileri ile İlgili Bulgular

Hikayelerde konu değişimi belirleyicilerine yer verilmiştir ve konu bir mantık sırasında ilerleyip okuyucunun konuyu takip etmesi kolaylaştırılmıştır.

“Akvaryum” hikayesinde “Ufaklık ilk defa vapura binecekti” ifadesi ile çıkılacak vapur yolculuğuna dikkat çekilmiştir. “Sonunda iskeleye geldiklerinde küçük kız daha çok heyecanlandı” ifadesi ile de mekan değişikliğinin haberi verilmiştir. Bu yeni mekanda olacak olaylar ile ilgili merak uyandırılmıştır.

“Ay Canavarı” hikayesinde “Ekin yine penceresinden yıldızları izliyordu.” ifadesi ile Ekin’in hayal kurmaya başlayacağı anlatılmaktadır. “Peki ya Aydede, neden sürekli ufaklığı takip ediyordu?” sorusu ile de odak noktası uzaydan Aydede’ye çevrilmiştir. “Ekin, her akşam hayalinde bir uzay aracına binip önce Ay’a sonra Güneş’e gidiyordu” ifadesi ile Ekin’in her akşam yaptığı aktiviteye ve bu uzay yolculuğunda gerçekleşen olaylara yer verilmiştir.

“**Ayıcık**” hikayesinde “Ama uzun zamandır ayıcığa bir haller olmuştu.” ifadesi ile yolunda gitmeyen bir durum anlatılmaktadır. “Bahçeye adım attıklarında tıpkı söylendiği gibi garip sesler duydular.” ifadesi ile bu sorunu anlamak için hayvanların harekete geçmesi verilmiştir. “Şehirde yaşadığım günlerden birinde bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu.” cümlesi ile de yaşlı kedi geçmişten bir hikaye anlatmaktadır.

“**Balık Necmi**” hikayesinde “Hatta daha birkaç ay önce çok kötü bir şaka yapmıştı.” ifadesi Balık Necmi ve yaşadığı yer ile ilgili bilgilerden konuyu yaşanan bir olaya getirmektedir. “Dalgıç, o günden sonra bu akıllı balığa Necmi ismini verdi.” ifadesi olayın sonucu ve Necmi isminin nerden geldiği ile önemine değinmektedir.

“**Bisiklet**” hikayesinde “Ama ne kadar saklanırsa saklansın bir gün siyah saçlı, elma yanaklı, kahverengi gözlü küçük bir kız çocuğu vitrindeki bisikleti gördü” cümlesi ile vitrinde duran bisikletin kaderinin değişeceğinin bilgisi verilmektedir. “Bu arada ufaklığın aklına bir fikir geldi” ifadesi ile de bisikletin korkularıyla yüzleşeceği kısma geçilmektedir.

“**Kardan Adamın Burnu**” hikayesinde “Kar yağıyor, kar yağıyor!” ifadeleri yağmakta olan kara dikkat çeker. “Biraz sonra bir havuç, atkı, bere çıktı ortaya” ifadesi de bir hazırlık yapıldığından bahsetmekte ve okurun merakını uyandırmaktadır. Aslında bu ifade kardan adam yapmanın habercisidir. “Ama hala bir şey eksik gibiydi” ifadesi ise ortada bir sorun olduğunun göstergesidir. “Aklına güzel bir fikir gelmişti” ifadesi de kardan adamın son kısımda bulduğu çözümü anlatmaktadır.

“**Kitap Okumayı Sevmeyen Dede**” hikayesinde “Ama torunu asla onun gibi değildi.” ifadesi ile dede ile ilgili bilgi verildikten sonra sıra dedenin tam tersi olan torununun nasıl biri olduğuna gelmiştir. “Bir gün dedesine hayvanları anlatan ilginç bir dergi hediye etmişti.” ifadesi de kitap okumayı sevmeyen dedenin artık kitapsever hatta tam bir kitap kurdu olmasına hazırlık yapmaktadır.

“*Olacak İş Mi?*” hikayesinde “İkinci günün sabahı ressam tuvalini alıp bahçeye çıktı.” ifadesi ressamın yine bir resim çizeceğinin habercisidir. “Bir akşam üzeriydi. Pati çok keyifliydi” ifadesi ile Pati’nin başına gelen bir durum anlatılır. “Aklına bir fikir gelmişti.” ifadesi de Pati kendi resmini kendisi çizmek için kollarını sıvadığını göstermektedir.

“*Turuncu Çoraplar*” hikayesinde “Kadın, turuncu çorapları katlayıp çekmeceye koydu.” ifadesi ile çorapların yeri değiştirilmiştir ve çorapların başına farklı durumların geleceği söz konusudur. “Şimdi ne olacak? Bana ne yapacaklar?” ifadeleri de çekmece içerisindeki çorabın duygu durumundaki değişiklikleri ifade etmektedir. “Satın alındığı ilk günü düşünüyordu.” ifadesi de geçmişteki bir anıya götürmektedir okuyucuyu. “Ertesi gün çekmece yine gürültüyle açıldı.” ifadesi de çorapların başına gelecek bir başka durumun habercisidir. “Bu eski çoraplardan kukla yapmaya ne dersin?” ifadesi de çorapların değerlendirilme sürecini anlatmaktadır.

“*Zeynep’in Sorunu Ne?*” hikayesinde “Annesi kapıyı çalıp odasına girdi.” ifadesi ile Zeynep ile annesi arasında geçen diyaloglar anlatılır. “Gözlerimi ne kadar açarsam açayım yine de göremiyorum.” ifadesi ile de Zeynep’in görme problemi ile ilgili bilgi ortaya çıkmış olur ve annesi Zeynep’i göz doktoruna götürür. “Doktor sorunun ne olduğunu anlamış reçeteye numaralı bir gözlük yazmıştı.” ifadesi de sorunun çözüme kavuştuğu kısmı belirtir.

3.1.3.7. İşlev ile İlgili Bulgular

Hikayeler, okuyucuyu hem eğlendirirken hem de düşündürmektedir. Çocukların duyuşsal dünyalarını ve hayal güçlerini geliştiren anlatımlar sunmaktadır. Hikayelerde yer alan sorular, okuyucunun farklı bakış açıları kazanmasına olanak tanımaktadır. Motifler ve izlekler, yazarın iletmek istediği mesajları okuyucuya ulaştırmada önemli rol oynamaktadır. Yazarın vermek istediği mesajlar hikayelerde tam anlamıyla desteklenmiş ve yazar vermek istediği mesajı okuyucuya net bir şekilde ulaştırmıştır. Bu da hikayelerin işlevselliğini olumlu yönde etkilemektedir.

3.1.3.8. Biçem ile İlgili Bulgular

Yazar hikayelerinde hayal gücünü son derece etkili bir şekilde kullanmış, hitap ettiği hedef kitlesinin ihtiyaçlarını karşılamış ve eğlenceli, samimi bir anlatım ortaya koymuştur. Hikayede geçen karakterlerin iç dünyalarını kullandığı sözcükler ile oldukça etkili bir şekilde yansıtmış ve yaptığı betimlemeler ile okuyucunun görsel dünyasını zenginleştirmiştir. Yazar, vermek istediği mesajlarda özgürlük, dostluk, korkular ile başa çıkmak gibi yer yer soyut temalara değinse de kitap okumak, görme problemi, bireysel farklılıklar gibi somut konulara da değinmiş, tamamen soyut kavramlar dünyasında ilerlememiştir. Bu da hedef kitlesi olan çocuklara okuduklarını anlamlandırmada kolaylıklar sağlamıştır. Hikayelerde diyaloglara yer vererek tek düzelikten kurtulmuş, farklı bakış açılarını hikayeye dahil etmiş ve karakterlerin iç dünyalarını da anlamlandırmada yol gösterici olmuştur. Yer yer karakterlere sordurduğu sorular ile okuyucusunu düşündürmüş ve merak güdüsünü tetiklemiştir. Yazar hikayelerinde hayvanlara ve hatta cansız varlıklara dahi söz hakkı vererek okuyucunun hayal dünyası ve yaratıcılığını geliştirmiş, farklı ilişkiler ve bağlar kurmasını sağlamıştır. Yer verdiği monologlar ile de karakterlerin iç dünyasını anlamaya katkıda bulunur. Son olarak yazar, kısa ve öz cümlelere yer verse de hikayelerdeki uzun ve karmaşık cümle yapıları okuyucunun anlamasını zorlaştırabilir.

Hikayelerde iki farklı anlatım biçiminin sergilediğini görülmektedir. İlk olarak, setteki hikayelerin neredeyse yarısında didaktik bir anlatım sergilenmektedir. Bu hikayelerde, yazılı metinler doğrudan öğretici bir amaç gütmekte; çocuklara ahlaki, sosyal ya da davranışsal dersler verilmekte, belirli kavramlar ve değerler üzerinden okuyuculara öğretiler aktarılmaktadır. Bu tür hikayelerde, genellikle belirli bir davranışın ya da ahlaki değerlerin pekiştirilmesi amacıyla olay örgüsü ve karakter gelişimi şekillendirilir. Diğer yandan, setin kalan kısmında yer alan öykülerde ise didaktik bir amaç barındırmadan, yalnızca doğal bir şekilde anlatılan olaylar ve karakterlerin yaşadığı deneyimler sunulmaktadır. Bu hikayelerde, öğretici bir dil ya da belirli bir ders verme amacı yoktur. Ancak, yine de bu öykülerde dolaylı öğretici mesajlar yer alabilir. Örneğin, karakterlerin

yaşadığı olaylar, insan doğasına dair ipuçları verebilir ya da belirli bir durumu anlamaya yönelik gözlemler sunulabilir. Bu tür hikayeler, öğretici bir amacı doğrudan vurgulamadan, sadece okuyucuyu düşündürmeye ve anlamaya teşvik eder. Sonuç olarak, Neşeli Öyküler Serisi'ndeki yazar, hikayelerinde doğrudan didaktik bir anlatımla çocuklara öğretici dersler sunarken, öğretici bir mesaj vermeksizin yalnızca eğlenceli ve anlamlı olaylar etrafında şekillenen anlatımlar da sunmaktadır. Bu çeşitlilik, setin zenginliğini ve farklı okuma deneyimlerini sunma potansiyelini ortaya koyarken, didaktik anlatım yöntemi okuyucunun yaratıcılığını kısıtlayabilir. Ders verme amacı, hikayenin doğal akışının önüne geçerek, öykünün özgünlüğünü zedeler. Ayrıca, "doğru" ve "yanlış" gibi net ifadelerle sınırlı perspektifler sunulması, okuyucuya katı bir öğrenme yükü bindirir, bu da okuyucu için hem rahatsız edici hem de sıkıcı olabilir.

Setteki hikayeler, didaktik anlatım açısından incelendiğinde her bir hikaye için bulgular aşağıdaki gibidir:

“**Akvaryum**” adlı hikayede, çocuklara anlamlı hayat dersleri verir. Hikaye, hem özgürlük, hem de duygusal büyüme gibi önemli temaları işlerken, aynı zamanda çocuklara çevrelerindeki dünyayı, duygularını ve başkalarının hislerini daha iyi anlamalarını sağlar. Annenin sabırla kızına açıklamalar yapması, duygusal bağları güçlendirmesi ve pozitif bir yaşam perspektifi kazandırması, hikayenin öğretici bir yönünü oluşturur.

“**Ay Canavarı**” adlı hikaye çocukların hayal gücünü ve keşfetme arzularını teşvik eden bir hikayedir. Hikaye, didaktik bir mesaj içermemektedir.

“**Ayıcık**” adlı hikayede yazar kitap okumak üzerine çocuk okuyucunun düşünmesini sağlamıştır. Çocuk okuyucu, hikayede doğrudan okumaya teşvik edilmez. "Kitap okumak iyidir" gibi basmakalıp ifadeler yerine, hikaye çocuğun kendi başına kitap okuma eylemi üzerine düşünmesini sağlayacak bir yapı sunar. Bu şekilde, okuma eylemi doğal bir şekilde çocuğun deneyimlemesi için zemin hazırlar

“**Balık Necmi**” hikayesinde, Necmi adındaki balığın engeline rağmen başarıya ulaşması, doğrudan bir ders verme amacı gütmeyen, daha çok karakter gelişimi ve doğal

bir olay olarak anlatılmaktadır. Hikayenin odak noktası eğlenceli bir gösteri ve balığın yaşamına dair ilginç bir anlatı olduğundan, burada öğretici bir dil ve mesaj yoktur. Necmi'nin başarısı, doğrudan bir öğüt verme niyetiyle değil, hikayenin bir parçası olarak geliyor.

“**Bisiklet**” adlı hikayede yazar ders vermektense küçük kızın bisiklet ile empati kurmasını sağlamıştır. Hikayede bisikletin korkuları ve küçük kızın ona güven vermesi anlatılmaktadır.

“**Kardan Adamın Burnu**” adlı hikayede doğrudan öğretici şekilde bir ders verme amacı bulunmamaktadır. Daha çok yaratıcı ve eğlenceli bir anlatımla verilmiştir. Hikayede çocukların neşesi, hayal güçleri ve bir arada olma hali ön plana çıkarılırken, aynı zamanda birkaç önemli tema da işlenmiştir: Bunlar paylaşma ve yardımlaşma, yaratıcılık ve problem çözme, hoşgörü ve kabuldür.

“**Kitap Okumayı Sevmeyen Dede**” adlı hikayede hem çocuklara hem de yetişkinlere kitap okumanın değerini anlatmakta, eğitici bir anlam taşımaktadır. Didaktik bir amaç taşır çünkü doğrudan öğrenme, keşif, kişisel gelişim ve bilginin paylaşılması gibi temaları işler. Hikaye, özellikle kitap okumanın ve bilgi edinmenin önemini vurgulamaktadır. Yaşlı adamın kitap okumayı reddetmesi ve torununun bu alışkanlıkla büyümesi, aralarındaki farkı ve kitap okumanın hayatlarını nasıl dönüştürdüğünü gösteriyor. Bu, özellikle genç okurlar için önemli bir mesaj taşıyor. ‘

“**Olacak İş Mi?**” adlı hikaye karakterlerin yaşadığı olaylar aracılığıyla özgünlük, kendini tanıma, yaratıcılık ve özgüven gibi dersler verir. Ancak bu mesajlar, hikayenin doğal akışında ve olayların gelişimiyle verildiğinden, çocuklara ders verme amacı güdüldüğü doğrudan ve belirgin bir şekilde anlatılmamış, dolaylı olarak işlenmiştir.

“**Turuncu Çoraplar**” adlı hikayede belirgin bir ders verme amacı bulunmaktadır. Didaktik yön, hikayenin temel yapısında yer alan karakterlerin yaşadığı deneyimler ve bu deneyimler sonucunda öğrenilen değerler üzerinden ortaya çıkıyor. Yenilik, yaratıcı düşünme gibi değerleri öğretmeyi amaçlamaktadır.

“*Zeynep’in Sorunu Ne?*” adlı hikayede öğrenme, görme bozuklukları, sabır ve yardım alma gibi önemli konulara değinilir. Bu değerler, doğrudan çocuklara öğretici bir mesaj iletmek amacıyla işlenmiştir.

3.1.3.9. Özet ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümü özetlenebilir bir yapıdadır. Hikayeler giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine sahip olup mantıksal bir sıra içerisinde birbirini izlemektedir. Hikayelerin özetleri kısaca aşağıdaki gibidir.

“*Akvaryum*” hikayesinde ertesı gün vapura binme heyecanı ile küçük kızın gözüne uyku girmez. Tüm hazırlıklarını yapar, eline de içinde Japon balığının bulunduğu fanusu alır. Küçük kız bir an önce yolculuğa çıkmak ister, çünkü aklında sadece deniz ve vapur vardır. Nihayet vapura bindiklerinde, fanus içinde balığı gören denizdeki diğer balıklar ona atlamasını söyler. Balık önce çekinir, sonra denize atlamayı başarır. Küçük kız ile annesi balığın şimdi arkadaşları ve ailesinin yanında olduğunu düşünerek mutlu olurlar.

“*Ay Canavarı*” hikayesinde Ekin adlı kız çocuğu uzaya merakı olan bir çocuktur. Bu nedenle kafasında uzaya dair çokça sorular vardır ve bunları düşünürken hayallere dalar. Öyle ki kurduğu hayallerde uzaylıları Ay’dan gelen canavarlardan sahip olduğu şekerlemeler sayesinde kurtarırdı. Annesinin uyku zamanı diye gelişiyle de Ekin kurduğu hayallerden kendine gelirdi.

“*Ayıcık*” hikayesinde Güneşli Orman’da yaşayan çok neşeli ve yardımsever bir ayıcık vardır. Bu ayıcık uzun bir süredir ortalıkta görünmemeye başlar. Orman sakinleri de bu durumu garipser ve ayının iyi olup olmadığını merak eder. Ayının evine ziyarete gideceklerdir ki bahçeye girdiklerinde ayının evinden gelen sesler duydular. Kapıyı çaldıysalar da ayıcık açmadı kapıyı. Anladılar ki ayıcık okuma yazma öğreniyor. Ayıyı rahatsız etmemeye karar verip yuvalarına gittiler.

"Balık Necmi" hikayesinde Balık Necmi akvaryumda yaşamaktadır. Bu balık yüzünde bir leke ve bir yüzgeci daha küçük şekilde dünyaya gelmiştir. Her şeye rağmen çalışarak kaslarını geliştirmiştir ve Balık Necmi diğer tüm balıklardan daha hızlı yüzmektedir. Bir gün büyük bir köpek balığının dalgıca yapmak istediği kötü şakayı bozarak dalgıcın ve bu hikaye ile de balıklar da dahil olmak üzere herkesin sevgisini ve ilgisini kazanır.

"Bisiklet" hikayesinde yeşil bisiklet vitrinin camından hep dışarısını izler. Sokağı izlemek her ne kadar keyif verse de yeşil bisiklet arabalar, kamyonlar geçtiğinde korkardı. Onun için vitrinin arkasında olmak güven vericiydi. Bir gün bir kız çocuğu bisikleti görür ve satın alır. Eve geldiklerinde küçük kız bisikletini kullanmak ister fakat bisiklet korktuğu için bahçe kapısına sıkıca sarılır. Bisiklet zar zor ikna olur ve sokağa çıkarlar. Bisikletin korktuğunu anlayan küçük kız bisikletin korkusunu gidermek için yolun bisiklet yolu olduğunu söyleyerek bisikleti güvende hissettirmek ister.

"Kardan Adamın Burnu" hikayesinde sabaha karşı lapa lapa kar yağar. Karı gören çocuklar önce kar topları yapar. Sonra da bunlardan bir kardan adam yaparlar. Her şey tamamlandıktan sonra fark ederler ki kardan adamın burnu eksiktir. Kardan adamın burnu için kullanılacak olan havucu, havuca dayanamayan küçük bir çocuk yemiştir. Başka bir havuçla bu burun tamamlanır fakat bu kardan adama hala bir ağız da yapılmamıştır. Bunu fark etmeyen çocuklar akşam olunca evlerine dönerler. Fakat kardan adam fark eder ki burnu yine eksiktir. Bu havuç seven çocuğun işidir yine. Kardan adam kendi yöntemiyle çam ağacının dallarından önce kendine bir ağız sonra da burun yapar.

"Kitap Okumayı Sevmeyen Dede" hikayesinde yaşlı adam kitap okumayı hiç sevmez. Torununa ise kitap yetiştirmektedir. Bir gün torun, dedesinin hayvan belgesellerine olan ilgisinden dolayı dedesine hayvanları anlatan bir dergi hediye eder. Sonrasında da ülkeleri anlatan bir kitap hediye eder. Bunun üzerine dede tam bir kitap kurdu olur ve torunuyla kitaplar üzerine sohbetler eder, yeni kitaplar alır.

“Olacak İş Mi?” hikayesinde Pati adlı kedi kendini göstermek için türlü çabalarda bulunur fakat ressam bir türlü onu fark etmez; ne çizeceği konusunda kafa yorar. Kedi, resminin çizilmemesi üzerine bir akşam üzeri bahçede başka bir kedi görür ve bu kedinin de onu fark etmediğini anlar ve içini korku kaplar; görünmez olup olmadığını düşünür ve koşar aynada kendine bakar. Aynada kendine bakarken aklına bir fikir gelir ve ressamın onu fark etmesini beklemektense kendisini çizmeye karar verir. Aynaya son bir kez bakar ve her yeri boya olan Pati tablodaki kedinin kendisi olduğunu nasıl kanıtlayacağını kara kara düşünür.

“Turuncu Çoraplar” hikayesinde turuncu çoraplar kumaş parçalarının, düğmelerin, eşi olmayan çorapların olduğu bir çekmeceye konur. Başlangıçta çoraplar, bu çekmeceye yanlışlıkla konulduklarını düşünür. Daha sonra bir tanesi çöpe atılacaklarını düşünür. Annesi kızına bu çoraplardan kukla yapmayı önerir. Kız da çoraplarını çok sevdiği için bu teklifi seve sever kabul eder. Çoraplar da küçük kız da çok mutludur. Çoraplardan iki adet sevimli tavşan kukla yapılmıştır.

“Zeynep’in Sorunu Ne?” hikayesinde, annesi Zeynep’in odasına girer ve Zeynep’i üzgün bir halde bulur. Sebebi arkadaşlarının okuma yazmayı söküp Zeynep’in hala öğrenememiş olmasıdır. Zeynep’in “Gözlerimi ne kadar açarsam açayım yine de göremiyorum” demesi üzerine annesi sorunu anlar ve onu doktora götürür. Doktor problemi anlar ve Zeynep’e gözlük yazar.

3.1.3.10. Sonuç Cümlesi ile İlgili Bulgular

“Turuncu balık denizde çok mutludur, değil mi anne? Belki vapura her bindiğimde onu görebilirim. O da arkadaşlarıyla zıplayarak beni selamlar.” ifadeleri ile küçük kız, balığın akvaryumdan kurtulup özgürlüğüne kavuşmasının önemini empati kurarak kavrar. (Akvaryum)

“Ah bir de ufaklığın ceplerine koyduğu renkli şekerlemeler yok muydu? Minik uzaylı, onlardan bir tane yiyebilmek için can atıyordu.” ifadeleri, hikayenin hayal gücünü

harekete geçiren bir konu etrafında şekillenmesinin sonucu olarak uzaylının dostça tavırlarını içermektedir. (Ay Canavarı)

“Isınma hareketleri yapıyor akvaryumdaki taşları kaldırarak tek kulacını güçlendiriyordu. Kapılar açılıp çocuklar akvaryum camının önüne sıralandığına Necmi’yi görmeliydiniz.” ifadesi ile Balık Necmi’nin fiziksel farklılıklarının ona engel olmadığı, aksine bu özelliklerin onu daha özel ve sevimli kıldığı, herkes tarafından sevildiği anlatılmaktadır. Bu sonuç cümlesi, bireysel farklılıkların değerli olduğunu ve sevgiye engel olmadığını vurgular. (Balık Necmi)

“Yuvalarına doğru giderken, okumanın ve yazmanın ne işe yaradığını tartışmaya başladılar.” ifadesi ile yazar, hikayesinde çocuk okuyucusuna okuma ve yazmanın anlamı üzerine düşündürmeyi hedeflediği amacına ulaşır. (Ayıcık)

“Bak kafamda kaskım, dizlerimde de dizliklerim var. İstersen sana da bir tane kask veririm. Lütfen korkma benim güzel bisikletim.” ifadesi ile, bisikletin korkusunu yenmesi için yapılan telkinler anlatılır ve bu, hikayenin genel temasına bağlanır. (Bisiklet)

“Kardan adam, nihayet gülümseyerek karşılık verdi.” ifadesi, hikayede bir dönüşümün ya da gerçekleşen bir değişimin sembolüdür. Kardan adamın gülümsemesi, başlangıçta hareketsiz ve soğuk bir varlık olan kardan adamın, bir duygusal bağ kurma ya da canlılık kazanma sürecini temsil eder. Bu sonuç cümlesi, hikayenin temasına bağlı olarak, iletişimin, anlayışın ya da dostluğun güçlendiği, zorlukların aşıldığı bir anı simgeler. Aynı zamanda hayal gücünün ve masalsı unsurların vurgulanarak, okuyucuya umut verici ve sıcak bir mesaj iletilir. (Kardan Adamın Burnu).

“Artık evde iki filozof vardı” ifadesi ile hikayede okumanın ve öğrenmenin yaşının olmadığı vurgulanır. Bu sonuç cümlesi, hikayenin temasını ve mesajını etkili bir şekilde tamamlar. (Kitap Okumayı Sevmeyen Dede)

“Artık evde iki filozof vardı” ifadesiyle hikayede, okumanın ve öğrenmenin yaşının olmadığı vurgulanarak, dedenin kitap okumayı sevmesinin ve adeta bir filozof gibi

düşünmesinin altı çizilir. Bu sonuç cümlesi, hikayenin temasını ve mesajını etkili bir şekilde tamamlar.

"Son kez aynaya bakacaktı ki çılgılığı bastı. Aynadaki kediye tanıyamamıştı." *"Son kez aynaya bakacaktı ki çılgılığı bastı. Aynadaki kediye tanıyamamıştı."* ifadesi, karakterin bir değişim geçirdiğini ve bu değişimin farkına varamamasıyla ortaya çıkan şaşkınlık ve hayal kırıklığını etkili bir şekilde yansıtır. Aynada gördüğü kedinin kendisi olduğunu fark edememesi, dış görünüşündeki bir değişimin altını çizer ve karakterin içsel bir dönüşüm yaşadığını ima eder. Bu sonuç cümlesi, genellikle kimlik, benlik veya dışsal değişim temalarını işler ve okuyucuyu karakterin psikolojik durumunu düşünmeye sevk eder. (Olacak İş Mi?)

"İki eski çorap, sevimli iki kukla olmuştu." ifadesi ile hikayede eski çorapların yaratıcılık ve hayal gücüyle nasıl yeniden değerlendirildiği anlatılmaktadır. (Turuncu Çoraplar)

"Belli ki uzağı iyi göremediği için tahtadaki yazıları da okuyamıyordu." ifadesi ile hikayedeki karakterin yaşadığı problemin kaynağı tespit edilir. (Zeynep'in Sorunu Ne?)

3.1.3.11. Motif ve İzlek ile İlgili Bulgular

"Akvaryum" hikayesinde sıklıkla tekrar edilen fanus sözcüğü içinde yaşayan balık için özgürlüğün kısıtlanması motifini temsil etmektedir. Aynı şekilde deniz de tam tersi durumu sembolize etmektedir. Balığın fanustan denize kavuşması özgürlüğüne kavuşması olarak aktarılmaktadır. Hikayedeki temel izlek ise, tüm canlıların özgür olması ve aidiyet duygusu içerdiğiidir.

"Ay Canavarı" hikayesinde canavar motifi kötü canlıları sembolize etmek için kullanılmıştır. Tam tersi, Aydede de hikayede dostça bir figürdür. Hikayede temel izlek keşif ve merak üzerine kurulmuştur. Ekin'in sürekli sorduğu sorular bu izleğe hizmet etmektedir.

“**Ayıcık**” hikayesinde ayının bal yememesi motifi ortada bir sorun olduğunu sembolize etmektedir. Orman sakinlerinin bir akşam ayıyı bu garip durumdan dolayı ziyaret etmesi ona yardımcı olmak düşüncesi izlek olarak verilebilir. Dayanışma, birlik ve beraberlik hikayenin izleğini oluşturmaktadır. Fakat hikayede öğrenmenin önemini veya faydasını yansıtan herhangi bir ibare yoktur. Ayının sadece bir insan gibi okuma yazma öğrenmesi anlatılmaktadır. Bu öğrenmenin kendine ve etrafına bir katkısından söz edilmemektedir. Sadece en son kısımda okuma ve yazma nedir bunu tartışmaktadırlar. O nedenle, yazar burada bir mesaj vermek yerine okuyucuyu düşündürmeyi hedeflemektedir.

“**Balık Necmi**” hikayesinde balığın yüzündeki leke motifi farklılığı temsil etmektedir. Hikayede ana izlek ise engellerin aşılabileceğidir. Azim ve çaba ile başarıya ulaşılabilir. Sadece en son kısımda okuma ve yazma nedir bunu tartışmaktadırlar. O nedenle, yazar burada bir mesaj vermek yerine okuyucuyu düşündürmeyi hedeflemektedir.

“**Bisiklet**” hikayesinde geçen vitrin camı güvende olmayı temsil etmektedir. Hikayedeki ana izlek korkuların aşılması üzerinedir. Fakat yazar bu mesajı vermekte tam anlamıyla başarılı olamamıştır. Son kısmı havada bırakmıştır. Bu hikayede de bisikletin kendini güvende hissedip hissetmediği anlaşılmamaktadır. Sadece kız çocuğunun bisikleti güvende hissettirmek için söylediği ve yaptığı bir takım davranışlar vardır. Bu kısım da havada kalmış oluyor. Sonuç olarak bu yoldan gittikleri için güvendedildiler diye bir ibare de bulunmamaktadır.

“**Kardan Adamın Burnu**” hikayesinde havuç motifi ise yüzün tam ortasında hissedilen bu eksikliği ortaya koymaktadır. Çabalar sayesinde yetersizlikten tamamlanmışlık hissine geçiş bu hikayenin ana izleğini oluşturmaktadır.

“**Kitap Okumayı Sevmeyen Dede**” hikayesinde kitap motifi, torunun dedesine kitap hediye etmesi sadece bir nesne değil, öğrenmenin ve değişimin yolunu açmadır. Hikayede ana izlek olarak, öğrenmenin ve gelişimin her yaşta mümkün olduğunu göstermektedir.

“*Olacak İş Mi?*” hikayesinde Pati adlı kedi resim motifi ile kimlik arayışı izleğini ifade etmeye çalışmaktadır.

“*Turuncu Çoraplar*” hikayesinde sıklıkla geçen yırtık ve eski sözcükleri bir bozulma ve değersizlik durumunu sembolize etmektedir. Hikayenin ana izleği ise yeniden değerlendirme, tutumlu olmak, yaratıcılık ve hayal gücüdür.

“*Zeynep’in Sorunu Ne?*” hikayesinde görme problemi engel oluşturan bir motiftir. Hikayede yardım alma ile problem çözülmektedir. Bu da hikayenin izleğini oluşturmaktadır.

3.1.4. Amaçlılık ile İlgili Bulgular

Hikayeler “Olacak İş Mi?” ve “Kardan Adamın Burnu” adlı hikayeler hariç amaçlılık ilkesine uygun yazılmıştır. “Olacak İş Mi?” adlı hikaye belirsiz bir sonla bitirilirken; “Kardan Adamın Burnu” hikayesinde de hikaye sonuca giderken farklı yönlelere sapmış, gereksiz ayrıntılara yer vermiş ve vermek istediği mesajdan uzaklaşmıştır. Hikayeler arasında “Ay Canavarı” hikayesinde Ekin adlı kız çocuğunun hayal dünyasından birtakım anlatılar yapılmaktadır. Dostluk ve barış ile ilgili verilmek istenen mesaja çok az vurgu yapılmıştır. Bu nedenle hikayede verilmek istenen bu iletiler güçsüz kalmıştır. “Ayıcık” ve “Bisiklet” hikayelerinde yazar okuyucuyu düşündürmek istemiştir. Amaç okuyucuyu düşündürmektir. Fakat bu noktada çocuk okuyucuya bu konuda yol göstermek konusunda eksik kaldığı görülmüştür.

3.1.5. Durumsallık ile İlgili Bulgular

Hikayeler, içeriği ve bağlamı ile okuyucunun dünyası arasında anlamlı bir ilişki kurması sebebi ile durumsallık ilkesine uygundur. Hikayeler, hem hikayenin kahramanının içinde bulunduğu durumu yansıtarak hem de okurun anlayış düzeyine hitap ederek durumsallık ilkesine uygun bir şekilde yazılmıştır. Fakat “Ay Canavarı” ile “Ayıcık” adlı hikayelerde yer ve zaman hakkında detaylı bilgilere yer verilmediği, bu

bilgiler belirgin olmadığı için durumsallık ilkesi açısından kısmen yeterlidirler. Aynı şekilde ‘‘Bisiklet’’ hikayesinde de derinlemesine bir anlatım söz konusu değildir.

3.1.6. Bilgilendiricilik ile İlgili Bulgular

Metindilbilimsel bir bakış açısıyla, hikayeler özgürlük, hayal gücü, öğrenme, korkular ile yüzleşme ve benzeri konularda bilgiler veren içerik sunsa da bilgilendirici bir metnin biçimsel özellikleriyle uyumlu değildir. Anlatımsal bir hikâye anlatımını kullanır. Bu nedenle, metindilbilimi açısından hikayeler gerçek ya da teknik bilgi sağlama açısından tipik bir bilgilendirici metnin kriterlerini karşılamaz. Yazar hikayelerde iletmek istediği mesajları verirken bilgilendirme amacı gütmeyiz; bilgilendirici bir derinlik sunmaz. Aksine çoğunlukla okuyucuyu eğlendirmeyi ve düşündürmeyi hedeflemektedir. Yazar didaktik bir anlatım gerçekleştirse de bu durum hikayelerinde bilgilendiricilik ölçütünü karşılamaz.

3.1.7. Kabul Edilebilirlik ile İlgili Bulgular

Hikayeler kabul edilebilirlik ilkesine uygundur. Hikaye, anlamlı ve anlaşılır bir dilde yazılmıştır; karakterlerin duygusal gelişimi, okuyucunun kolayca ilişki kurabileceği, yaşanabilir bir deneyim sunar. Ayrıca, verdiği mesajlar evrensel değerler olduğundan, okuyucular hikayenin içeriğini rahatlıkla kabul edebilir. Dolayısıyla metin, okuyucunun kültürel ve zihinsel çerçevesiyle uyumlu, anlamlı ve etkili bir şekilde iletilmiştir, bu da kabul edilebilirlik ilkesini karşılar. Sunduğu, hayal gücünü destekleyen anlatımlar ile hedef kitlesi çocuklar olan okuyucu için anlamlı, anlaşılabilir ve uygun hikayeler oluşturmuştur. Hikayelerdeki, eğlenceli ve masalsı bunun yanında gerçekçi ve gündelik durumlar okuyucu tarafından kabul edilebilir öğelerdir.

3.1.8. Metinlerarasılık ile İlgili Bulgular

Hikayeler metinlerarasılık ilkesine kısmen uygundur. Hikayelerde, başka hikayeler ya da metinlerden doğrudan bir alıntı yapılması ile karşılaşılmamıştır. Hikayeler her ne kadar belirli kültürel veya edebi öğelere, evrensel temalara atıfta bulunsalar da bunu

dolaylı olarak yapmaktadır. Belirgin bir referans içermemekte, edebi alıntılar yapmakta veya bir metinle ilişkilendirilememektedir. Bu nedenle hikayelerin metinlerarasılık ilkesine uygunluğu zayıf kalmıştır. Bu da metinsellik durumunu etkilemiştir.

3.2. Değerler Eğitimi Serisindeki Hikayelerin Metinsellik Özellikleri Açısından İncelenmesi

3.2.1. Değerler Eğitimi Serisi Hakkında Bilgiler

Koray Avcı Çakman tarafından kaleme alınan ve Kırmızı Kedi Çocuk Yayınevi tarafından Mart 2024'te yayımlanan Değerler Eğitimi Serisi, on kitap ve bir etkinlik kitabından oluşmaktadır. Setteki her hikaye 32 sayfa olup, toplamda 320 sayfadan oluşmaktadır. Hikayeler, 16 ila 28 arasında değişen baskı sayısına sahiptir. Hikayelerin resimlemelerini ise Mehmet Akif Kaynar gerçekleştirmiştir. Sette yer alan hikayeler ise şunlardır: *‘Küçük Zürafa’*, *‘Portakal Miyavladı’*, *‘İncir Uçtu’*, *‘Karganın Eskici Dükkanı’*, *‘Ah! Vah! Of! Pof!’*, *‘Kirpi ve Balonlar’*, *‘Ayı ve Arılar’*, *‘Pamuk Karardı’*, *‘Doğa Doğayı Seviyor’* ve *‘Havuç Koştı’*. Yazar, bu hikayeleriyle çocukların sorumluluk alma, tutumlu olma, başkalarının haklarına saygılı olma, doğa sevgisi gibi değerleri eğlenerek öğrenmelerini hedeflemektedir.

3.2.2. Bağlılık ile İlgili Bulgular

3.2.2.1. Yineleme ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümünde yinelemeye dair bulgular tespit edilmiştir. Hikayelerde en çok aynı sözcüklerin yinelenmesi biçiminde yinelemelere rastlanmıştır. Aynı sözcüğün, zıt, yakın ve eş anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt terim-üst terim ilişkili sözcüklerin kullanımı, kısmi yinelemeler ve genel kavram kullanımı ile ilgili yinelemelere ilişkin yinelemeler sırasıyla aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir:

Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi:

“Gak... Kuşları izlemek istiyorsan **uçmalısın**, pat pat pat kanat çırpmalısın,” dedi karga. (...) “Gak, şimdi **uçma** vakti.” (...) “Ama küçük zürafa **uçamadı**.” (Küçük Zürafa, s.8-13).

“Sürprize çok sevindim sevinmesine de ya **kedim** balığımı yerse?” “Annem, Telaşlanma olur mu? **Kedinin** ulaşamayacağı yere koyarız akvaryumunu.” dedi.” (...) “**Kedim** buraya tırmanır mı?” (Portakal Miyavladı, s.7-9).

“İncir ağacının tepedeki dalına bir incir **kuşu** konmuştu.” “İncir **kuşu** gün boyu çalışıp durdu.” (...) “Hoş geldin minik **kuş** yuvana... Dallarımı şenlendirdin şarkınla.” (İncir Uçtu, s.5-9).

“Yeni inime **yeni** eşyalar almalı, eskileri burada bırakmalı.” (...) “Bunları atayım da **yenilerini** alayım!” (...) “**Yeni** eşyalar gerek yeni yuvama!” (Karganın Eskici Dükkanı, s.15-23).

“Ormandaki herkes yuvasına kaçışmış.” (...) “Onlar da **yuvalarına** girmiş.” (...) “Herkes **yuvasında** saklanmış.” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.6-10).

“Dilinde şarkı gibi, hep aynı şeyi söylermiş: **Benim** işte, **benim**... O **benim**. Bu **benim**. Şu **benim**.” “Hepsi, hepsi **benim**!” (Kirpi ve Balonlar, s.7).

“Bunu duyan kimi **arılar** dedi ki: ‘Hımmm... Öfkeli kirpileri sevmez **arılar**.’” (...) “**Arılar** kovaladı.” (Ayı ve Arılar, s.18).

“Pamuk bir kez **havlayınca** tavuklar kümese girerdi”. “Pamuk iki kez **havlayınca** ördekler sudan çıkardı”. “Pamuk üç kez **havlayınca** kazlar susardı.” (Pamuk Karardı, s.10-11).

“Doğa ile dedesi o gün **doğada** çok eğlendi.” (...) “Her mevsimde ayrı güzel **doğa**.” (...) “Doğa, **doğayı** çok seviyor.” (Doğa Doğayı Seviyor, s.15-32).

“Köstebek dedi ki: **‘Bak bak bak! Şu bulut da bir tavşana benziyor.’**” “Tavşancık gökyüzüne **baktı.**” (...) “**Bak bak bak. Gak gak gak. Şu bulut da uçağa benziyor.**” (Havuç Koştı, s.26-28).

Zıt, Yakın ve Eş anlamlı Sözcüklerin Yinelenmesi:

“Pullu’nun akvaryumu **kirlenmişti.**” “Onu **temizledim.**” (Portakal Miyavladı, s.20).

“Dalın üzerine **küçük** bir yuva yaptı.” (...) “Hoş geldin **minik** kuş yuvana” (İncir Uçtu, s.6-9).

“Yırtık kıyafetleri rengarenk kumaşlarla **yamadı.** Kırılan dökülen eşyaları **onardı.**” (Karganın Eskici Dükkanı, s.24).

“**Kirpicik çok üzülmüş.**” “**Kirpicik çok sevinmiş.**” (Kirpi ve Balonlar, s.27-29).

“Biz **hoşgörülü** kurbağaları severiz.” (...) “Arılar **öfkeli** tavşanları sevmez.” (Ayı ve Arılar, s.25-29).

Alt Terim-Üst Terim İlişkisi ile İlgili Yinelemeler:

“**Karga** gak gak gakladı.” (...) “**Kuşları** izlemek istiyorsan uçmalısın.” (Küçük Zürafa, s.5-8).

“**İrmaklar** taşmış; azgın **sular** köprüyü yıkmış.” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.11).

“**Mevsimlerden kışsa,** hayranlıkla bakarmış lapa lapa yağan kara.” (Kirpi ve Balonlar, s.13).

“Kirpi, tavşan ve ayı hop diye **irmağa** atladılar.” (...) “Sen de atla **suya.**” (Ayı ve Arılar, s.22-23).

“Yaşasın **sonbahar!**” (...) “Dört **mevsim** de birbirinden güzel geçiyor.” (Doğa Doğayı Seviyor, s.30-32).

Kısmi Yinelemeler:

“**Atmalı atmalı**”. “**Atıp** temizlik yapmalı” (Karganın Eskici Dükkanı, s.25).

“**Bağırdıkça bağırdı.**” (Ayı ve Arılar, s.11).

“**Hindiler Pamuk’la oyun oynamak istediler.**” (Pamuk Karardı, s.8).

“**Haydi yapraklarla oyun oynayalım.**” (Doğa Doğayı Seviyor, s.23).

“**Acaba uçak nereye uçacak?**” (Havuç Koştı, s.17).

Genel Kavramlar Kullanımı:

“**Köstebek eski koltuğu** sırtlamış, **kurt da bir sürü eşya** toplamış.” (Karganın Eskici Dükkanı, s.19).

“**Onlar da yuvalarına girmiş.**” “**Ayı da inine çekilmiş.**” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.6).

“**Ormana vardı.**” (...) “**Ağacın dalında.**” (Ayı ve Arılar, s.6).

“**Doğa ile dedesi o gün doğada çok eğlendi.**” “**Kırlar ilkbaharda çok güzeldi.**” (Doğa Doğayı Seviyor, s.15).

“**Ah şu Havuç!**” (...) “**Köstebek de karga da tavşandan şikayetçiydi.**” (Havuç Koştı, s.20-21).

3.2.2.2. Eşdizimsel Örüntüleme ile İlgili Bulgular

“**Gökyüzünü izlemek...kanat çırpma...zıp zıp zıplamak...yukarıya çıkmak... yukarıya hoplamak**” (Küçük Zürafa)

“Akvaryum...balık...kedi...yem...mama...miyavlamak...yüzmek...kuyruk...bıyık”
(Portakal Miyavladı)

“Kuş...ağaç...dal...ötmek...kanat...uçmak...yaprak...hışkırdamak...” (İncir Uçtu)

“Eski eşyalar...yeni eşyalar...çöpe atmak...yama yapmak...yırtık kıyafetler...el
emeği göz nuru...bahar temizliği” (Karganın Eskici Dükkanı)

“Birlikte...onarmak...hep beraber...yuva yapmak...el ele
vermek...yardımlaşmak” (Ah! Vah! Of! Pof!)

“Mevsim... kar yağmak...lapa lapa...kar taneleri...ilkbahar...çiçek” (Kirpi ve Balonlar)

“Arı...bal...ayı...vızıldamak...pençe...kovalamak...öfkeli” (Ayı ve Arılar).

“Çiftlik... horoz...ötmek...ördek...hindi...tavuk...kümes” (Pamuk Karardı).

“Orman...doğa...kuş...çiçek...ağaç...kır...bahar...yaz” (Doğa Doğayı Seviyor).

“Tavşan...havuç...bahçe...su...kova...tarla...kirpi...hayvan” (Havuç Koştı).

3.2.2.3. Gönderim ile İlgili Bulgular

Hikayelerde ön gönderimsel ve art gönderimsel bulgulara rastlanılmıştır. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Ön Gönderim:

“Maymun **onları** izledi bir süre.” (Küçük Zürafa, s.24).

“**Bunu** günlerce yaptılar.” (İncir Uçtu, s.17).

“Tavşancık **buna** çok kızdı.” (Ayı ve Arılar, s.10).

“**O** benim, **bu** benim, **şu** benim” (Kirpi ve Balonlar, s.7).

“*Sincap kuyruğunu salladı.*” (Havuç Koştı, s.17).

Art Gönderim:

“*Sürprize çok sevindim sevinmesine de ya kedim balığımı yerse?*” (Portakal Miyavladı, s.7).

“*Kendimi bildim bileli buradaydı*” (Karganın Eskici Dükkanı, s.16).

“*Onlar da yuvalarına girmiş.*” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.6).

“*Onları görünce başını kabuğunun içine gizledi.*” (Doğa Doğayı Seviyor, s.11).

“*Bak, bulutlar senin tüylerin gibi ak pak.*” (Pamuk Karardı, s.6).

3.2.2.4. Eksilti ile İlgili Bulgular

Hikayelerde özne, nesne ve tamlayan eksikliğine dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

Özne Eksikliği:

“*Göçmen kuşlar gitti, (göçmen kuşlar) geldi.*” (Küçük Zürafa, s.29).

“*(Karga) Etrafına merakla bakınıyordu.*” (Karganın Eskici Dükkanı, s.18).

“*(Kirpi) İlkbahar gelince kırlara çıkarmış.*” (Kirpi ve Balonlar, s.15).

“*(Arılar) Tonton ayıyı kovaladılar.*” (Ayı ve Arılar, s.8).

“*(Biz) Haydi yapraklarla oyun oynayalım.*” (Doğa Doğayı Seviyor, s.23).

Nesne Eksikliği:

“Yeni kapı eskisinden (**eski kapıdan**) de sağlam olmuş böylece.” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.19).

“ (**Kanatlarını**) Kapatıp açıp çırpıldılar.” (İncir Uçtu, s.17).

Tamlayan Eksikliği:

“Annem, ‘Telaşlanma olur mu? Kedinin ulaşamayacağı yere koyarız (**senin**) akvaryumunu.’ dedi.” (Portakal Miyavladı, s.9).

“ (**İncir ağacının**) Dalları bir o yana bir bu yana salladı rüzgâr.” (İncir Uçtu, s.12).

“(**Pamuğun**) Yüzü gözü kapkaraydı.” (Pamuk Karardı, s.30).

“Bu yüzden de annesi (**onun**) adını Havuç koymuştu.” (Havuç Koştı, s.6).

3.2.2.5. Değiştirim ile İlgili Bulgular

Hikayelerde ada, eyleme ve cümleye dayalı değiştirimsel bulgular tespit edilmiştir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

Ada Dayalı Değiştirim:

“**Portakal** (kedi) yemeğini yiyince miyavlar.” (Portakal Miyavladı, s.14).

“**İkisi** de kanatlarını çırparak uçuyordu artık.” (İncir Uçtu, s.15).

“ Ayıcığın bir elinde güzelim kırmızı ayakkabılar, **diğerinde** de çantalar...” (Karganın Eskici Dükkanı, s.15).

“Ormandaki **herkes** yuvasına kaçışmış. (Ah! Vah! Of! Pof!, s.6).

“**Hepsi, hepsi** benim!” (Kirpi ve Balonlar, s.71).

“Arılardan **kimi** dedi ki: ‘Öfkeli tavşanları sevmez arılar’” (Ayı ve Arılar, s.12).

“Ama kazlar susmadı. **Hepsi** de “Tıs...tıs...” tısladı.” (Pamuk Karardı, s.29).

“**Kimi** sararmış, **kimi** kızarmış.” (Doğa Doğayı Seviyor, s.23).

Eyleme Dayalı Değişirir:

“Ağaca **öyle** değil, **böyle** tırmanılır.” dedi bilmiş bir sesle. (Küçük Zürafa, s.24).

Cümleye Dayalı Değişirir:

“Sonunda arkadaşlarının neden **böyle** yaptığını anladı.” (Havuç Koştu, s.30).

3.2.2.6. Bağırıtı Ögeleri ile İlgili Bulgular

Hikayelerde bağırıtı ögelerine dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

“Gökyüzünü izlemek istersen şuradaki kayalığa çıkmalısın, bunun için zıp zıp zıplamalısın.” cümlesinde bunun için bağıracı, önceki cümlede bahsedilen durumu (gökyüzünü izlemek) gerçekleştirebilmek için gereken eylemi (kayalığa çıkmak ve zıplamak) açıklar. Bu bağırac, neden-sonuç ilişkisi kurar ve bir amaca ulaşmak için yapılması gereken işlemleri belirtir (Küçük Zürafa, s.15).

“İçinde **de** kırmızı balığı vardı.” cümlesinde "de" bağıracı, önceki cümlede bahsedilen nesneye (muhtemelen portakal veya başka bir öge) bir ekleme yapılmasını sağlar. "De" bağıracı burada eşzamanlılık ve ekleme ilişkisini gösterir. İfadenin anlamını zenginleştirir ve anlatılan nesneler arasında bir bağlantı kurar (Portakal Miyavladı, s.5).

“Onları da minik böcekler **ve** solucanlarla besliyordu.” cümlesinde "onları da" ifadesi, daha önce bahsedilen bir nesne ya da varlıkla benzer özellik gösteren yeni bir nesne ya da varlık grubunun eklenmesini ifade eder. Yani, bu cümlede minik böcekler ve solucanlar, önceki ögelerle benzer bir işlevi (besleme) yerine getiren varlıklardır. Bağırac "da", bu tür eklemeler ve benzerlikleri ifade eden dilsel bir işlevi yerine getirir (İncir Uçtu, s.14).

*"Ayıcık temizliğe başlamasına başlamıştı **ama** etrafta atılacak çok şey vardı."* cümlesinde "ama" bağlacı, zıt bir durumu ifade eder. Ayıcık temizliğe başlamış, ancak çevresinde hala atılması gereken birçok şey olduğunu belirtmektedir. "Ama" bağlacı, iki farklı durumu karşılaştırarak bir zıtlık yaratır. Bu zıtlık, olayın ilerlemesi açısından önemli bir dönüşüm veya engel olduğu izlenimini verir (Karganın Eskiçi Dükkanı, s.9).

*"Kirpi **ve** köstebek yeraltına inmiş."* cümlesinde "ve" bağlacı, iki nesne (Kirpi ve köstebek) arasındaki eşitlikçi bir ilişkiyi kurar. Bu bağlaç, iki varlığın aynı eylemi (yeraltına inmek) gerçekleştirdiğini ve bu iki varlık arasında paralellik olduğunu vurgular. Bağlaç "ve", hem anlamda bir birliktelik hem de eşzamanlılık ilişkisi kurar (Ah! Vah! Of! Pof!, s.6).

*"**Ne** oyuncaklarını, **ne** kitaplarını, **ne** boya kalemlerini **ne de** bisikletini paylaşmış."* cümlesinde "ne... ne de" yapısı, olumsuz bir karşıtlık oluşturur. "Ne... ne de" bağlacı, bir varlığın başka bir varlıkla ilişki kurmaktan kaçındığını ifade eder. Kirpi'nin oyuncaklarını, kitaplarını, boya kalemlerini ve bisikletini paylaşmaması, metinde bireysellik ve paylaşmama temasını ön plana çıkarır (Kirpi ve Balonlar, s.6).

*"**Ama** arılar kovandaydı."* cümlesinde ama bağlacı ile yine bir zıtlık ilişkisi kurulur. Bir olay ya da durum (arılara yaklaşma isteği veya beklentisi) gerçekleşmeden önce, kovanda arıların bulunması bir engel ya da çözülmesi gereken bir durumu ifade eder. Burada "ama", zıt bir koşulun devreye girmesini ve olayın seyrini değiştirmesini anlatan dilbilgisel bir işlevi yerine getirir (Ayı ve Arılar, s.8).

*"Pamuk **hindilerle** oynadı."* cümlesinde "ile" bağlacı, birlikte yapılan bir eylemi ifade eder. "Pamuk" ve "hindiler" arasındaki ortaklık bağını gösteren "ile" bağlacı, iki varlık arasındaki ilişkileri net bir şekilde ortaya koyar ve birlikte yapılan eylemin birleşik bir anlam taşıdığını belirtir (Pamuk Karardı, s.8).

*"Doğa **ile** dedesi onu hayranlıkla izledi."* cümlesinde "ile" bağlacı, iş birliği ve ortaklık ilişkisini vurgular. "Doğa" ve "dede" birlikte bir eylemi gerçekleştirmektedirler,

bu da onların karşılıklı etkileşimde bulundukları ve birlikte bir gözlem sürecine dahil olduklarını ifade eder. "İzledi" fiili, bu etkileşimin sonucudur ve bağlaç burada bir ortaklık durumunu temsil eder (Doğa Doğayı Seviyor, s.11).

“*Bu yüzden de annesi adını Havuç koymuştu.*” cümlesinde "bu yüzden de" bağlacı, neden-sonuç ilişkisi kurar. "Bu yüzden" kısmı bir sebep belirtirken, "de" bağlacı ise bu sebebin ardından gelen bir sonucu ifade eder. "Annesi adını Havuç koymuştu" kısmı, önceki açıklamanın bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bu bağlaç, sebep-sonuç ilişkisini net bir biçimde ortaya koyar (Havuç Koştı, s.6).

3.2.2.7. Koşutluk ile İlgili Bulgular

Hikayelerde koşutluğa dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

"Gökyüzüne baktı, baktı, baktı... Hayranlıkla izledi kırlangıçları, turnaları, pelikanları, kartalları ve hatta ispinozları." Bu örnekte, "baktı, baktı, baktı" ve "izledi kırlangıçları, turnaları, pelikanları, kartalları ve hatta ispinozları" ifadeleri arasında belirgin bir koşutluk yapısı vardır. Aynı fiil ("baktı") tekrar edilerek, karakterin gözlem sürecinin yoğunluğu vurgulanmış ve ardından "izledi" fiiliyle birlikte, hayranlıkla gözlemlenen kuş türlerinin listesi verilmiştir. Burada, bir yandan fiillerin tekrarı (koşutluk), öte yandan kuş türlerinin sıralanması ile metnin akışında bir ritim oluşturulmuş ve bu eşzamanlı gözlemler birbirini pekiştiren paralel yapılarla sunulmuştur (Küçük Zürafa, s.32).

“*Balığımı da kedimi de çok severim. Balığının yemini, kedimin mamasını hep ben veririm.*” örneğinde "balığımı da kedimi de" ifadesindeki "da" bağlacı, koşutluk oluşturur. "Balığı" ve "kedi" sevmeye eylemleri arasında paralellik kurulmuş ve her iki varlık için de benzer eylemler (yem verme) tekrar edilmiştir. Bu tür bir yapı, her iki nesnenin (balık ve kedi) eşit derecede önemli olduğunu vurgular ve her iki varlık için aynı türde eylemler gerçekleştirilmesi ile denklik yaratılır (Portakal Miyavladı, s.13).

“*Kanatlarını **açıp açıp kapattılar. Kapatıp açıp çırpıldılar.***” cümlelerindeki koşutluk ögeleri, tekrarlanan fiillerle oluşturulmuştur. "Açıp açıp" ve "kapatıp açıp" ifadeleri, aynı yapıda tekrarlanan fiillerin kullanılmasıyla koşutluk yaratır. Bu yapılar, aynı türdeki eylemlerin tekrarını ve paralellliğini vurgular. Ayrıca, bu cümledeki eylemler birbirini takip eden, benzer yapıya sahip hareketleri anlatır, böylece dilde ritim ve akıcılık sağlar. (İncir Uçtu, s.17).

“*Tavşancık koca sakıyı **kapmış** cezveyi de kolunun **almış**. Köstebek eski koltuğunu **sırtlamış**, kurt da bir sürü eşya **toplamaş**.*” örneğinde, "kapmış" ve "almış" ile "sırtlamış" ve "toplamaş" fiilleri arasında net bir koşutluk vardır. Her bir karakterin yaptığı eylemler (tavşancık, köstebek ve kurt) aynı yapılarla sıralanmıştır. Fiillerin paralel kullanımı, her bir karakterin benzer işlevsel hareketlerde bulunduğunu ve bu hareketlerin metnin içindeki rolünü eşit ölçüde vurguladığını gösterir (Karganın Eskici Dükkanı, s.19).

“***Tak tak** vurmuşlar çekici çiviye... **Pat pat** çakmışlar tahtayı yerine...*” örneğinde "tak tak" ve "pat pat" onomatopoeik sözcükler ses benzerliği ve yapısal paralellik oluşturur. Bu tür koşut yapılar, sesin tekrarıyla hareketin hızını ve enerjisini betimler. Ayrıca, her iki fiil de aynı türden eylemleri (vurma ve çakma) ifade eder, bu da karakterlerin fiziksel eylemlerindeki ritmik ve benzer yapıları gösterir (Ah! Vah! Of! Pof!, s.19).

“*Bane ne! **Benim işte, benim...**Yıldızlar benim.*” “***Benim işte, benim...** Aydede benim*”. “*Gökyüzü de benim, bulutlar da benim...*” örneğinde, "benim işte, benim" ve "da benim" gibi tekrarlar, bir koşutluk yapısı yaratır. Kirpi'nin sahiplenme ve vurgulama biçimi, paralel bir yapıda sunulmuştur ve her bir öge (yıldızlar, aydede, gökyüzü, bulutlar) eşit derecede "benim" olarak sunulmuştur. Bu tür yapılar, karakterin sahip olduğu her şeyi bir bütün olarak sahiplenme hissini güçlendirir ve bir tekilite vurgusu yapar (Kirpi ve Balonlar, s.9).

“***Vız vız vızıldadılar.***” cümlesinde "Vız vız vız" onomatopoeik sözcüğü, arıların sesini taklit eden bir koşutluk yapısı oluşturur. Buradaki tekrar, arıların sesinin

sürekliliğini ve yoğunluğunu anlatmak için kullanılır. Tekrarlanan ses unsuru, metinde ritmik bir akış yaratırken, okuyucunun zihninde belirli bir sesin yankılarını güçlendirir (Ayı ve Arılar, s.8).

“Ördekler, ‘Pamuk **ak pak**,’ diye şarkı söylediler.” örneğinde, "ak pak" ifadesi, anlam bakımından paralellik gösteren iki sözcüğün bir arada kullanılmasıyla koşutluk oluşturur. "Ak pak" ifadesi, ördeklerin temiz ve berrak bir şekilde ifade ettikleri durumu betimler ve bu tür ikili yapılar, anlamın pekişmesine yardımcı olur (Pamuk Karardı, s.6).

“Dede ile torun ‘**Rap rap...**’ yerdeki yaprakların üzerine bastılar. Kuru yapraklar ‘**Hışır hışır...Çıtır kıtır,**’ sesler çıkardılar.” örneğinde ‘rap rap" ve "hışır hışır... çıtır kıtır" ses tekrarları, eylem ve ses benzerliği aracılığıyla koşutluk yaratır. Bu sesler hem torunun hem de dedenin aynı şekilde hareket ettiğini ve etrafındaki doğanın buna tepkisini belirli bir ritim içinde ifade eder. Bu tür yapılar, metindeki seslerin ritmik akışını sağlar ve doğanın canlı bir şekilde betimlenmesini güçlendirir (Doğa Doğayı Seviyor, s.27).

“Önce **lıkır lıkır** çeşmeden biraz **su içti**. Sonra da **şırıl şırıl** kovaşını **doldurdu**.” örneğinde Buradaki "lıkır lıkır" ve "şırıl şırıl" ses tekrarları, eylem ve ses benzerliğini kurarak koşutluk yaratır. Her iki ses, sırasıyla su içme ve kova doldurma eylemlerini betimler, ancak her bir eylem için farklı bir ses taklidi yapılıdır. Bu, çocuk okuyucuya bir eylemin tamamlanma sürecini ses üzerinden aktarırken, aynı zamanda doğal bir sıralamayı da ifade eder (Havuç Koştı, s.18).

3.2.2.8. Zaman Uyumu ve Görünüş

Hikayelerde, genellikle -di’li geçmiş zaman kullanımı görülmektedir. Fakat yazar şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zaman içeren yapıları da oldukça uyumlu bir şekilde kullanmıştır. Hikayelerdeki diyaloglarda, yer vermiş olduğu soru cümlesi yapıları ve emir kipleri gibi kiplerle de iletişimi sağlayan yapıların kullanımından örnekler sunmuş ve anlatımı çeşitlendirip renkli bir hale getirmiştir. Yazar tüm bu çeşitlilikten

faydalanırken anlatımda aksamalar oluşmamıştır. Aksine hikayeler daha akıcı, etkileyici ve dikkat çekici hale gelmiştir.

Hikayelerde anlatıcı bakış açısı olarak üçüncü tekil şahıs tercih edilmiştir. Bu bakış açısı, yazarın tüm karakterlerin duygularını ve düşüncelerini derinlemesine yansıtmasına imkân tanır. Karakterlerin iç dünyalarının keşfedilmesi amacıyla yazar, iç monologlar ve bilinç akışı tekniklerine başvurur. Bu yöntemler, karakterlerin bilinçli ve bilinçdışı düşüncelerini bir arada sunarak, okuyucunun karakterin zihinsel süreçlerine daha yakın bir bağlantı kurmasını sağlar. Örneğin, karakterin “ *Buraya bir bahar temizliği gerek. Ööööhüü, Öhüü... Etrafta ne çok toz var!* ” monologu, etrafındaki kirlilik ve düzensizlik karşısında duyduğu rahatsızlık ve sıkıntıyı yansıtır. Bu gibi ifadeler, karakterin bu durumu kabullenemediğini ve çözüm arayışını içsel olarak dile getirdiğini gösterir.

3.2.2.9. İşlevsel Cümle Yapısı ile İlgili Bulgular

Hikayelerde işlevsel cümle yapısına dair bulgular tespit edilmiştir. Yazar, hikayelerde çok çeşitli yerlerde bu yapıları etkili bir şekilde kullanmıştır. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

“*Küçük zürafa uyku karganın aklına.*” (Küçük Zürafa, s.11).

“*Portakal’a kızıp söylenecektim ki annem girdi içeri.*” (Portakal Miyavladı, s.19).

“*Dalları bir o yana bir bu yana salladı rüzgâr.*” (İncir Uçtu, s.12).

“*Tavşancık da bahar temizliği diye, attı çöpe, eline ne geçtiyse...*” (Karganın Eskici Dükkanı, s.13).

“*Rüzgar, yuvamın olduğu ağacı söktü kökünden.*” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.11).

“*Mevsimlerden kışsa, hayranlıkla bakarmış lapa lapa yağan kara, ’Benim işte, benim. Bütün kar taneleri benim,’ dermiş arkadaşlarına.*” (Kirpi ve Balonlar, s.13).

“*Öfkeli tavşanları sevmez arılar.*” (Ayı ve Arılar, s.13).

‘‘Ne güzel yardım ediyorsun bana. ’’ (Pamuk Karardı, s.12).

‘‘Ormana varınca, Yaşasın! diye bağırdı Doğa. ’’ (Doğa Doğayı Seviyor, s.21).

‘‘Sincap da üç-beş havucu söktü bu sırada. ’’ (Havuç Koştı, s.25).

3.2.2.10. Örtük Anlatım ile İlgili Bulgular

Hikayelerde örtük anlatıma dair bulgular tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

"Ama küçük zürafa zıplayamadı. Zıplayacağına dört ayağı birden birbirine dolandı." cümlesinde, zürafanın zıplama çabası başarısızlıkla sonlanır. Her defasında engellerle karşılaşan zürafa, aslında doğasına uygun olmayan şeyler yapmaya çalışmaktadır ve bu da örtük bir şekilde onun sınırlamalarını yansıtır (Küçük Zürafa, s.20).

‘‘Ya kedim balığımı yerse’’ ifadesi ile küçük çocuk kedisinin balığını yemesinden çekinmektedir. Çünkü doğal bir seçim gereği bu durum doğada bu şekilde işlemektedir. Bu bilgi hikayede açıkça verilmemiştir (Portakal Miyavladı, s.7).

"İncir ağacı çok mutluydu" şeklindeki ifade, ağacın kuşla kurduğu dostane bağa dair örtük bir sevgi mesajı verir (İncir Uçtu, s.9).

"El emeğinin hakkını verip kargadan eşyalarını aldılar." ifadesi dışarıdan bakıldığında eski ve değersiz görünen eşyaların aslında bir zaman, emek ve sevgi ile yeniden anlam kazandığı, emekle var olan değer anlatıldığı örtük bir mesaj içermektedir (Karganın Eskici Dükkanı, s.32).

‘‘Yeni kapı eskisinden de sağlam olmuş böylece’’ ifadesi ile birlikte çalışıp yardımlaşmanın ne kadar önemli ve etkili olduğu vurgulanmıştır (Ah! Vah! Of! Pof!, s.19).

‘‘Kirpicik ne görse, ‘Benim işte, benim!’’ dermiş. ’’ cümlesi kirpinin abarttığını; her gördüğü şeyin tabi ki de onun olmayacağını ifade etmek için kullanılmıştır. *‘‘Dilinde*

şarkı gibi hep aynı şeyi söylemiş.” ifadesi de kirpinin bunu ne kadar sık dillendirdiği vurgulamak için kullanılmıştır (Kirpi ve Balonlar, s.5).

‘Arılardan kimi dedi ki: ‘Öfkeli tavşanları sevmez arılar. Hoşgörülü davrandın. Biz hoşgörülü kurbağaları severiz.’ cümleleri ile yazar hoşgörünün kişiye kazandırdıklarını vurgulamak istemiştir. Hoşgörülü olmamız gerektiği mesajını vermeye çalışmıştır (Ayı ve Arılar, s.25).

‘Neler oluyor? Neden kimse beni dinlemiyor?’ dedi Pamuk. O anda avludaki aynaya baktı.” Pamuk’un “Neler oluyor?” sorusu, onun kendisini sorgulamaya başladığını ve belki de bir kimlik bunalımı yaşadığını gösterir. Aynaya bakarak kararmış tüylerini görebilmesi, onun dışsal görüntüsünün içsel durumunu yansıttığını ima eder. Bu, Pamuk’un kendisini bir kaybolmuşluk hissi içinde hissettiğini ancak bunu doğrudan söylemeden ima eder (Pamuk Karardı, s.30).

‘Ormana varınca, ‘Yaşasın! diye bağırdı Doğa.’” cümlesinden Doğa’nın doğayı çok sevdiği, görünce mutlu olduğu anlaşılıyor. *‘Doğa ile dedesi onu hayranlıkla izledi.’*” cümlesi ile Doğa’nın doğaya, hayvanlara ilgi ve merakı dile getirilmiştir. “Sonbaharda yazı özledi. “Of... Of! Keşke yine ilkbahar gelse. Sonbahar çabucak geçse,” dedi.” cümlesinden Doğa’nın sonbaharı diğer mevsimler kadar sevmediği anlaşılmaktadır (Doğa Doğayı Seviyor, s.8-16).

Kargacık gakladı. ‘Acaba uçak benim kadar hızlı uçar mı?’” cümlesi karganın kendisini hızlı olarak değerlendirdiğini göstermiştir. *‘Derken karga gak gak gakladı. ‘Bakın bakın. Uçak geçiyor, gak gak...’ Ama kimse gökyüzüne bakmadı. Oysa gökte gerçekten bir uçak vardı.’*” cümlelerinden yalan söylenildiğinde durumun inandırıcılığını yitirmesi ve olay gerçek olsa bile bu duruma inanılmadığı anlatılmaktadır. *‘Dikenli bahçeyi eşelerken Havuç, ‘Bak bak bak! Uçak geliyor.’ dedi.’*” cümlelerinden tavşanın oyuncu bir hayvan olduğu anlaşılmaktadır (Havuç Koştı, s.16-32).

3.2.3. Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

3.2.3.1. Konu ile ilgili Bulgular

Hikayelerde konu ile ilgili tespitler aşığıdaki gibidir:

“*Küçük Zürafa*” hikayesi, gökyüzüne bakmayı ve uçan kuşları izlemeyi isteyen bir zürafanın, fiziksel sınırlamaları nedeniyle bu isteğini gerçekleştiremeyişini anlatır. Bir dizi çözüm denedikten sonra, sonunda boynunu uzatarak bu arzusuna kısmen de olsa ulaşır.

“*Portakal Miyavladı*” hikâyesi, hayvan sevgisi temasının etrafında örüntülenmiş bir öyküdür. Hikâye, sahiplenilen hayvanlara karşı duyulan sevgi ve sorumluluğun, hayvanların bakımını üstlenmekle ve bu canlılara gereken ilgiyi göstermekle gerçekleştieğini anlatır. Aynı zamanda, hikaye bir olay karşısında önyargısız ve sakin kalabilmenin önemini vurgular.

“*İncir Uçtu*” hikâyesi, uçmaktan korkan bir kuşun, zamanla cesaret bulup bu korkusunu yenerek uçmayı başarması sürecini anlatır. Bu dönüşüm, cesaretin, özgürlüğün ve kendi potansiyelini keşfetmenin gücünü vurgular.

“*Karganın Eskici Dükkanı*” hikayesi, baharın gelişyle birlikte hayvanların eski eşyalarını atıp yenilik arayışı içine girmelerini, buna karşılık karganın atılan eşyaları değerlendirip onarıp tekrar satması ve hayvanlara gereksiz tüketime karşı önemli bir ders vermesini anlatmaktadır.

“*Ah!Vah!Of!Pof!*” hikayesi, sonbaharın gelmesi ile ortaya çıkan fırtınanın ve yağmur sularının etrafı dağıtması ve hayvanların evlerini yıkması sonucu tüm hayvanların elbirliği ile her şeyi onarmasını ve yardımlaşmanın önemini anlatmaktadır.

“*Kirpi ve Balonlar*” hikayesi, her şeyin kendisine ait olduğunu savunarak paylaşımcı olmayan bir kirpinin, bir partide balonları patlatıp yalnız kalmasının ardından,

kurbağanın kendi balonunu vererek paylaşmanın ne kadar güzel bir şey olduğunu keşfetmesini anlatmaktadır.

“*Ayı ve Arılar*” hikayesi, öfkeyle birbirine yaklaşan hayvanların, aralarındaki anlaşmazlıkları çözebilmek için hoşgörü ve sabırla yaklaşımları gerektiğini vurgulayan bir hikayedir.

“*Pamuk Karardı*” hikayesi, çiftlik işlerinde sahibine sadıkça yardımcı olan Pamuk adlı köpeğin bir gün kirlenmesi sonucu, diğer hayvanların onu tanımayarak dinlememeye başlamasını anlatır. Pamuk’un tekrar temizlenmesiyle her şey eski düzenine döner ve hayvanlar, güven ve bağlılıkla birbirlerine yaklaşmanın önemini yeniden keşfederler.

“*Doğa Doğayı Seviyor*” hikayesi, başlangıçta sonbaharı sevmediği için mutsuz olan Doğa adlı kız çocuğunun, zamanla her mevsimin kendine özgü güzelliklerini keşfederek doğayı sevmeye başlamasını anlatır.

“*Havuç Koştı*” hikayesi, diğer arkadaşlarını kandırarak onların haklarını ihlal eden Havuç adlı tavşanın sonunda kendisinin de aynı kandırmacaya getirilerek hatasını anlaması ve başkalarının haklarına saygılı olunması gerektiğini öğrenmesini anlatmaktadır.

3.2.3.2. Başlık ile ilgili Bulgular

Başlık seçiminin genelinde ana karakter kullanılmıştır ya da ana karakterle beraber başına gelen olay, eylem başlığa eklenmiştir. Bunlara örnek olarak “*Küçük Zürafa*”, “*İncir Uçtu*” “*Pamuk Karardı*” ve “*Doğa Doğayı Seviyor*” başlıkları verilebilir. Bu tür başlık seçimleri içerikte olayların kimin etrafında şekilleneceği konusunda fikir verse de konu hakkında bir ipucu vermemektedir. Bunun yanında “*Portakal Miyavladı*” başlığındaki miyavladı fiili yerine diğer karakterleri de dahil eden ya da hayvan sevgisini vurgulayan bir başlık daha uygun olurdu. Buna benzer başka bir hikaye olan “*Havuç Koştı*” hikayesinde hikayenin ana karakteri olan tavşan Havuç’un başlıkta yer alması

uygun iken, havucun gerçekleştirdiği koşma eylemi hikayenin içeriği için uygunsuz ve yetersiz kalmıştır. Buradaki koşma eylemi hatasını anlayan Havuç'un diğer hayvanlar ile hikaye sonundaki eğlenceli oyununu yansıtmaktadır. Fakat hikayenin teması olan başkalarının haklarına saygılı olmak ile ilgili bir bilgi vermemektedir. Aynı durum "Ayı ve Arılar" ile "Kirpi ve Balonlar" başlıkları için de geçerlidir. "Ah!Vah! Of! Pof!" başlığı dikkat çekici bir başlık olmakla beraber hikayenin ana teması olan yardımlaşmak üzerine bir bilgi taşımamaktadır. Bu anlamda, setteki en uygun başlık "Karganın Eskici Dükkanı" başlığı olmuştur. Hikayenin içeriği ile ilgili bir bilgi sunmuştur. Özetle, başlıklar kısa, öz ve hedef kitlesi açısından uygun olmakla beraber hikayelerin konusu, ana düşüncesi ve benzeri açılardan bilgi sunamaması nedeniyle son derece yetersiz kalmıştır.

3.2.3.3. Anahtar Sözcükler ile İlgili Bulgular

Hikayelerin anahtar sözcükler ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir:

Küçük zürafa, gökyüzü, uçmak, zıplamak, kanatlar, mevsimler, hayal, başarısızlık, büyüme, engel (Küçük Zürafa).

Sürpriz, akvaryum, balık, kedi, temizlik, besleme, sevgi (Portakal Miyavladı).

Kuş, ağaç, yuva, yavru, büyümek, kanat çırpma, uçmak (İncir Uçtu).

Bahar, yenilik, onarım, eski eşyalar, el emeği (Karganın Eskici Dükkanı).

Sonbahar, fırtına, yuvasız kalmak, yardımlaşmak, onarmak (Ah! Vah! Of! Pof!).

Paylaşmak, sürpriz, balon, patlatmak, kirpi, parti (Kirpi ve Balonlar).

Arılar, öfkeli olmak, kovalamak, hoşgörülü olmak (Ayı ve Arılar).

Çiftlik, söz dinlemek, yardım etmek, temizlenmek, yıkanmak (Pamuk Karardı).

Doğa, mevsimler, kır, orman, yaprak (Doğa Doğayı Seviyor).

Bahçe, tarla, çeşme, kova, kandırmak (Havuç Koştı).

3.2.3.4. Ana Düşünce ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümünde verilmek istenen mesaj açık ve anlaşılır şekilde işlenmiştir. Aşağıda, hikayelerden alıntılanan cümleler metnin içeriği ile uyumlu olması ve vermek istediği mesajı karşılaması bakımından ana düşünce cümlelerini oluşturmaktadır.

“Uzattı boynunu, daha da uzattı. Başı tüm dalları, yaprakları aştı. Gökyüzüne baktı, baktı, baktı...” (Küçük Zürafa, s.32).

“Balığımı da kedimi de çok severim. Balığının yemini, kedimin de mamasını hep ben veririm.” (Portakal Miyavladı, s.13).

“O günden sonra yavru kuşu herkes, ‘İncir!’ diye çağırır oldu. İncir, yiyecekler arasında en çok inciri sevmiştı. İncir uçtu, uçtu, uçtu...” (İncir Uçtu, s.32).

“Karga daha fazla dayanamadı. ‘Hey!’ dedi. “Neler oluyor size böyle? Niçin her şeyi çöpe atıyorsunuz? Böyle bahar temizliği mi yaptığınızı sanıyorsunuz?” (Karganın Eskici Dükkanı, s.22).

“Yardımlaşmasaydık işlerimizi bu kadar çabuk yapamazdık. Hepimiz şimdi perişandık.” (Ah! Vah! Of! Pof!, s.29).

“Al senin olsun,” demiş. Kirpicik çok sevinmiş. Paylaşmak ne güzelmiş.” (Kirpi ve Balonlar, s.29).

“Korkma kurbağa seni kovalamayız. Kirpi oyuncağına takıldı. Oyuncağın kırıldı. Ama sen ona kızmadın. Kızıp onu azarlamadın. Hoşgörülü davrandın. Biz hoşgörülü kurbağaları severiz.” (Ayı ve Arılar, s.25).

“Sudan çıkınca herkes onu selamladı. Kazlar, ‘Pamuk mis gibi kokuyor. Tüyleri parıl parıl parlıyor,’ dediler. Onlar da suya girdiler. Yıkayıp temizlendiler. Yalnız kazlar mı? Ördekler de yıkandı.” (Pamuk Karardı, s.32).

‘‘Dedesi gülümsedi, ‘Yaşasın sonbahar! Yaşasın kış! Yaşasın ilkbahar! Yaşasın yaz!’ dedi.’’ (Doğa Doğayı Seviyor, s.30).

‘‘Düşündü taşındı. Sonunda arkadaşlarının neden böyle yaptığını anladı. Özür diledi.’’ (Havuç Koştı, s.30).

3.2.3.5. İçerik Şeması ile İlgili Bulgular

‘‘Küçük Zürafa’’ hikayesi, küçük bir zürafanın gökyüzünü görmek istemesiyle başlar. Gelişme kısmında zürafanın gökyüzünü görmek için gerçekleştirdiği çabalar anlatılır. Sonuç kısmında Zürafa, başlangıçtaki zorlukları aşarak, gökyüzüne bakmanın keyfini çıkarır.

‘‘Portakal Miyavladı’’ hikayesi, kız çocuğunun annesinin eve yeni bir hayvan getirmesi sürprizi ile başlar. Gelişme bölümü evdeki diğer hayvan olan Portakal adlı kedinin bu yeni gelen hayvanı kıskanması ve verdiği tepkiler ile devam eder. Eve getirilen yeni hayvan balıktır ve bu bölümde kedinin balığı yememesi için gerekli önlemler alınır. Ayrıca hayvanların bakımı ile ilgili konulara değinilir. En son her iki hayvana gösterilen sevgiyle ve sorumlulukların anlaşılması ile hikaye tamamlanır.

‘‘İncir Uçtu’’ hikayesi, incir kuşunun yumurtaları için incir ağacı dalına yuva yapması ile başlar. Gelişme kısmında, yavrular dünyaya gelir ve anne kuş yavrularına uçmayı öğretir. Yavrulardan uçmaktan korkan bir tanesinin uçmayı başarması ile hikaye sonlanır.

‘‘Karganın Eskici Dükkanı’’ hikayesinde, baharın gelmesi ile tüm hayvanlar bahar temizliğine girer. Gelişme bölümünde hayvanların iyi kötü demeden her şeyi attığı ve yenisini almak istediği anlatılır. Sonuç bölümünde ise, karga atılan eşyaları tamir eder ve bir eskici dükkanı açar; diğer hayvanlar da bu eşyaları tekrar hevesle satın alır.

‘‘Ah! Vah! Of! Pof!!!’’ hikayesi, fırtınanın etrafı dağıtması ve yağmur suyu ile oluşan selin yuvaları su altında bırakması ile başlar. Gelişme bölümünde tüm hayvanlar

beraber çalışarak yuvalarını, etrafı onarır ve temizler. Sonuç bölümünde ise fırtınanın yeniden çıkması ve yağmurun yağmasına rağmen iş birliği ile yapılanlar sonucu hayvanların yuvaları tekrar zarar görmez.

“**Kirpi ve Balonlar**” hikayesi, her şeyin kendisinin olduğunu düşünen paylaşımcı olmayan bir kirpinin birtakım göstermiş olduğu davranışlar ile başlar. Gelişme bölümünde partiye çağrılan hayvanlara getirdiği balonlar ile sürpriz yapan tavşanın, kirpinin yine her şeyi sahiplenmesi sonucu tüm balonları patlatması anlatılmaktadır. Sonuç bölümünde kurbağanın kendi balonunu kirpiye vermesi ile kirpi paylaşmanın ne kadar da güzel bir şey olduğunu kavrar ve paylaşımcı olmaya başlar.

“**Ayı ve Arılar**” hikayesi karnı acıkan ayının bal kovanındaki arıları rahatsız etmesi sonucu bir kovalamaca başlar. Gelişme bölümünde her bir hayvanın birbirine öfke ile yaklaşması sonucu arıların öfkeli hayvanları kovalaması yer alır. Sonuç bölümünde ise başına talihsiz olay gelen kurbağa, bu olay karşısında öfkelenmeyip hoşgörülü davranarak arılara da hoşgörülü olmayı öğütler ve her şey tatlıya bağlanır.

“**Pamuk Karardı**” hikayesinin giriş bölümünde Pamuk adlı köpeğin çiftlikte sahibine olan yardımları işlenir. Gelişme bölümünde ise Pamuk’un bacada kafasının ve patilerinin kirlenmesi sonucu diğer hayvanların onu tanıyamamaları ve sözünü dinlememeleri ele alınır. Sonuç kısmında Pamuk’un bunu fark edip kendini temizlemesi ile tekrar diğer hayvanlar tarafından tanınır hale gelir ve çiftlikteki sevgi ve düzeni tekrar kazanır.

“**Doğa Doğayı Seviyor**” hikayesi, dede ile torunun doğada dolaşmaya çıkması ile başlar. Gelişme bölümünde Doğa baştan sonbaharı sevmese de kurumuş yapraklarla oynadıkları oyun ile sonbaharı da sevmeye başlar. Sonuç bölümünde, Doğa tüm mevsimlerin her birinin ne kadar güzel olduğunu farkına varır.

“**Havuç Koştı**” hikayesi, Havuç adlı tavşanın diğer hayvanları çeşitli oyunlarla kandırması ile başlar. Gelişme bölümünde hayvanlar tavşanın bu kandırmacasını anlar ve

bir plan yaparlar. Sonuç bölümünde diğer hayvanlar tarafından kandırılan tavşan hatasını ve diğerlerinin haklarına karşı saygılı olması gerektiğini anlar.

3.2.3.6. Konu Değişimi Belirleyicileri ile İlgili Bulgular

Hikayelerde konu değişimi belirleyicilerine yer verilmiştir ve konu bir mantık sırasında ilerleyip çocuk okuyucunun konuyu takip etmesi kolaylaştırılmıştır.

“*Küçük Zürafa*” hikayesinde “O halde sana kanat yapalım. Haydi kuşların dökülen tüylerini toplayalım” ifadesi ile zürafanın gökyüzünü görebilmesi için eyleme geçilmiştir. “Ama yine ağaca çıkamadı” ifadesi ile zürafanın başarısız oluşu belirtilmiştir. “Derken mevsimler değişti. Göçmen kuşlar gitti, geldi” ifadesi ile de geçen zaman ile zürafanın büyümesi ve gökyüzünü artık görebilir hale gelişine hazırlık yapılmıştır.

“*Portakal Miyavladı*” hikayesinde “Ama o da ne? Balığım nerede?” ifadeleri ile okuldan gelen kız çocuğunun balığını olduğu yerde görememesi ve korkuya kapılması ile çocuk okuyucuya kedinin acaba balığı yiyip yemediği düşündürülür. “Boşuna telaşlanmışsın. Zavallı Portakal’ı boş yere suçlamışsın. Pullu’nun akvaryumu kirlenmişti. Onu temizledim.” ifadeleri ile sorun çözüme kavuşur. “Aferin benim güzel kızıma, hayvanlarına ne de güzel bakıyor. Yemlerini, mamalarını veriyor. Onları sevip besliyor” ifadeleri ile de hikaye, hikayenin vermek istediği ana mesaj olan hayvan sevgisi ve yerine getirilen sorumluluklar ile tamamlanır.

“*İncir Uçtu*” hikayesinde “İncir kuşu gün boyu çalışıp durdu” ifadesi ile incir kuşunun yavruları için yuva yapışı anlatılmıştır. “Bir gün küçük kuş yumurtladı” cümlesi ile incir kuşunun yavrularını dünyaya getirdiği vaktin gelişi ifade edilir. “Günler sonra yumurtalar çatladı” cümlesi ile yavruların yumurtadan çıkışı ve anne ile ilk karşılaşması verilir. “Bir sabah erkenden uyandı incir kuşu. Yavrularına, ‘Haydi artık uçmayı öğrenmenin zamanı geldi,’ dedi.” ifadeleri ile incir kuşu yavrularına uçmayı öğretmeye başlar. “İncir ağacı onunla konuşmaya başladı” ifadesi ile incir ağacının minik kuşu

uçmaya teşvik etmesinden bahsedilir. “Sandım ki düşünüyorum. Bir de baktım uçuyorum.” ifadesi ile de kuşun çabaları sonucu uçmayı öğrendiği kısma konu getirilir.

“**Karganın Eskici Dükkanı**” hikayesinde, “Artık bahar geldi, uykudan uyanma zamanı.” ifadesi ile ayı kış uykusundan uyanır ve eyleme geçer. “Ayıcık kalkar kalkmaz etrafına bakındı. “Buraya bir bahar temizliği gerek. Öööö hūū, Öhūū... Etrafta ne çok toz var! Bu örümcekler de kış boyunca üşenmemişler, bir sürü ağ örmüşler.” ifadeleri ile de ayıda ve diğer hayvanlarda bir bahar temizliği başlar ve yapılan bahar temizliği anlatılır. “Kargacık, Neler oluyor? demeye kalmadan, hepsi de ellerindekileri çöpe attılar. Kargacık o gün çöpe atılanları topladı.” ifadeleri ile de karga yaşanan olay karşısında şaşkınlığa uğrar ve karganın yaptığı hazırlıkların anlatıldığı kısma geçilir. Karga eşyaları onarır ve bir eskici dükkanı açar. “El emeğinin hakkını verip kargadan eşyalarını aldılar.” ifadesi ise karganın diğer hayvanlara verdiği dersi özetler niteliktedir.

“**Ah!Vah! Of! Pof!**” hikayesinde, “Sonbahar gelince “Vuu vuuu” diye rüzgâr esmeye başlamış.” “Çok geçmeden rüzgâr iyice hızlanmış.” “Dışarda fırtına çıkmış.” ifadeleri dışarıda yaşanacak olan felaketin habercisi niteliğindedir. “Yeter artık! Böyle ‘Ah! Vah! Of! Pof! diyerek olmaz. Bağırmak yerine bu işin çaresine bakalım. Birbirimizle yardımlaşalım.” ifadeleri ile de hayvanların artık oflamak yerine eyleme geçtikleri, çatıları, yuvaları tamir ettikleri, etrafı temizledikleri ve tüm bunları yardımlaşarak yaptıkları anlatılmaktadır. “Sonra fırtına çıkmış yine.” ifadesi yine bir sorun çıkabilme ihtimalinin habercisidir. Her şey tamamlanmıştır ve onarılmıştır. Herkes, bu noktada ne olacak bunu merakla bekler.

“**Kirpi ve Balonlar**” hikayesinde, “Sonbahar gelince, yapraklar tek tek dökülünce kirpicik kuru yaprakların üzerinde, yuvarlanır dururmuş. İlkbahar gelince kırlara çıkarmış.” ifadeleri kirpinin belli vakitlerde yaptığı davranışlardan bahsetmektedir. İlk kısım kirpinin davranışları üzerine odaklanmıştır. “Bir gün tavşancık evde parti verecekti. Partiye kirpi de davetliymiş.” ifadeleri ile çocuk okuyucuya bu sürpriz

partide bir şeyler olacağı mesajını vermektedir. “Onun bu halini gören kurbağa, uzatmış mavi balonunu ona” ifadesi ile de yazar vermek istediği mesaj için hazırlık yapmıştır.

“**Ayı ve Arılar**” hikayesinde, “İşte orada! Ağacın dalında. Bir arı kovanı asılı... Karnım çok acıktı.” ifadeleri ile acıkan ayının harekete geçişi ve davranışları anlatılmaktadır. “Ama arılar kovandaydı.” ifadesi ile bir sorun ile karşılaşılacağı ima edilmektedir. “Ama tavşancık onu dinlemedi. Bağdırdıkça bağdırdı.” ifadesi bu noktada başlarına gelecek bir başka durumu haber etmektedir. “Kirpi, tavşan ve ayı hop diye ırmağa atladılar.” ifadesi kovalamacadan kurtulmak için geliştirilen yöntemi anlatmaktadır.

“**Pamuk Karardı**” hikayesinde, “Öğlen olunca çiftçi traktörüne atladı.” ifadesi ile çiftçinin gitmesi ile çiftlikte Pamuk’un yaptığı görevler anlatılır. “Çiftçinin evinin bacasından tıklar tıklar sesler geliyordu.” ifadesi çocuk okuyucunun ve Pamuk’un merakını oraya yönlendirir. Çocuk okuyucu Pamuk’un yaptığı işlerden bacadan gelen sesin sebebini öğrenmek ister. “Neler oluyor? Neden kimse beni dinlemiyor?” dedi Pamuk. O anda avludaki aynaya baktı.” ifadeleri ile de bacada kirlenen Pamuk çiftlikteki diğer hayvanların davranışlarının sebebini anlamış olur.

“**Doğa Doğayı Seviyor**” hikayesinde, “Kahvaltıdan sonra dedesiyle el ele tutuştular. Dolaşmaya çıktılar. Yürüdüler, yürüdüler...” ifadesi ile Doğa ile dedesinin kırlarda, ormanlarda yaptıkları anlatılır. “Kimi sararmış kimi kızarmış. Kimi de turunculara boyanmış. Yerleri de kaplamış.” ifadeleri ile sonbahar gelince yaprakların geçirdiği değişime odaklanılmıştır. “Haydi yapraklarla oyun oynayalım.” ifadesi ile de odak sonbaharın da güzel bir mevsim olduğu fikrine, iletilmek istenen mesaja getirilmeye çalışılmıştır.

“**Havuç Koştı**” hikayesinde, “Bir gün Havuç, havuç bahçesine gitti.” ifadesi ile Havuç’un yaptığı aktiviteler anlatılır. “Karganın aklına bir fikir geldi.” ifadesi ile de karga ve diğer hayvanların Havuç’a ders vermek için yaptığı plana geçilir. “Düşündü taşındı. Sonunda arkadaşlarının neden yaptığını anladı. Özür diledi.” ifadeleri ile de

Havuç dersini alır ve yaşanan sorun çözüme kavuşur. Tüm hayvanlar birlikte oynayıp eğlenir.

3.2.3.7. İşlev ile İlgili Bulgular

Hikayelerin geneline bakıldığında, yazar tarafından çocuk okuyucuları eğlendirmek ve düşündürmek hedeflenmiştir. Hikayelerin hedef kitlesi olan çocuklar büyüme çağına olan bir kitle olması sebebi ile yazarın hikayelerinde büyüme temasına yer vermesi oldukça göze çarpmakta ve etkili bir anlatım oluşturmaktadır. Yazar hikayelerinde öğrenilmesi, sahip olunması gereken değerler ile ilgili mesajlara sıklıkla yer vermiştir. Örneğin, ‘‘Küçük Zürafa’’ hikayesi ile sabırlı ve azimli olma, ‘‘Portakal Miyavladı’’ hikayesi ile sorumluluk alma ve hayvan sevgisi, ‘‘İncir Uçtu’’ hikayesi ile özgüvenli olma, ‘‘Karganın Eskici Dükkanı’’ ile tutumlu olma, ‘‘Ah! Vah! Of! Pof!’’ hikayesi ile yardımlaşma ve iş birliği, ‘‘Ayı ve Arılar’’ hikayesi ile hoşgörölü olma, ‘‘Pamuk Karardı’’ hikayesi ile temiz olma, ‘‘Doğa Doğayı Seviyor’’ hikayesi ile doğa sevgisi, ‘‘Havuç Koştı’’ hikayesi ile de başkalarının haklarına saygılı olmak gibi değerlerin önemi hikayelerin iletmek istediğı mesajları oluşturmaktadır. Hikayeler, çocukların duyuşsal gelişimine ve hikayelerdeki karakterlerin birbirleri ile kurdukları ilişkilerle sağlıklı bir iletişim modeli geliştirmesine, bağ kurmasına katkıda bulunmaktadır.

3.2.3.8. Biçem ile İlgili Bulgular

Yazar, çocuklara hitap eden sade ve basit bir anlatım kullanmıştır. Eğlenceli anlatımı ile keyif vermektedir. Soru cümleleri ile çocukları düşündürürken ünlem cümleleri ile de merak duygusunu tetiklemektedir. Çocuk okuyucuyu hikayeye dahil etmiştir. Ortaya çıkan sorunu önce çocuk okuyucuya düşündürtmüş ve gelecekte ne olacak diye çocuk okuyucuyu meraklandırmıştır. Kısa ve bağlaçlar ile bağlanmış cümleler metnin anlaşılmasını kolaylaştırırken, tekrarlayan sözcükler ve sesler ile yazar çocuk okuyucuya etkili, akılda kalıcı ve eğlenceli bir anlatım sunmuştur. Koşutluk öğelerini çok güzel kullanmıştır. Akıcı ve eğlenceli bir anlatım oluşturmıştır. Hikayeler; samimi, duygusal ve doğal bir üslupla yazılmıştır. Üçüncü tekil şahıs bakış açısı ile dışarıdan bir

gözlemci olarak olaylar aktarılmıştır. Bu da hem karakterlerin hem de olayların geniş bir perspektiften değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Hikayelerin ana karakterlerini hayvanlardan seçen yazar, çocuğun öğretilmek istenen değeri çıkarım yoluyla almasını sağlamış ve eğlenceli bir anlatım oluşturmuştur. Sonuçta havuç yiyen Havuç adlı bir tavşan, turuncu renginden dolayı Portakal isimli kedi çocukların gözünde sevimli canlılar oldukları için seçilmiştir. Yazar sadece üçüncü tekil şahıs ile olayları anlatmak yerine diyaloglara yer verip hikayeleri hareketlendirmiş, farklı bakış açılarını ortaya koymuş, karakterlerin kendilerini ifade etmeleri için olanaklar sunmuştur. Böylelikle, çocuk okuyucu karakterlerin içsel dünyalarını da anlamış, fiziksel davranışlarının sebepleri anlamlandırabilmiştir. Çok çeşitli karakterlerin oluşu, çocuk okuyucunun olayları farklı açılardan da değerlendirmesini sağlamış olur ve yazarın vermek istediği mesajın alınması için ortam hazırlamış olur. Çocuk okuyucu olayı çok çeşitli şekilde değerlendirir ve verilmek istenen mesaja ulaşır. Yazar mesajı direkt vermek yerine ortada bir problem oluşturur ve çıkarım yolu ile çocuk okuyucunun bu mesaja kendisinin ulaşmasını sağlar. Genellikle hatalı olan hayvanlar için, kirpicik, tavşancık ve benzeri ifadeler ile çocuk okuyucunun bu hayvanlara sevgi beslemesini, bağ kurmasını ve hatasını anlayıp doğru davranışları edinen bu hayvanlar ile aynı değerleri edinebilmesi için yakınlaştırmaya çalışmıştır. Ayrıca, yazar hayvanlara Pamuk, Portakal, Havuç ve benzeri isimler de vererek kimlik kazanmasını sağlamaktadır. Böylece hayvanlar, insan gibi düşünen varlıklar olarak görülmeye başlanır ve bu da çocuk okuyucunun bu hayvanlar ile bağ kurmasını sağlar. Bu durum aynı zamanda hikayeye eğlence katar.

Bunun yanı sıra, hikayeler didaktik öğeler açısından incelendiğinde, hikayelerde çocuk okuyucuya doğrudan verilmek istenen mesajların bulunduğu ve bu mesajların olumsuz durumlar ve olaylar etrafında şekillendiği görülmektedir. Setteki hikayelerin didaktik anlatıma dair bulguları aşağıdaki gibidir:

"Küçük Zürafa" adlı hikayede, sabır ve azim teması, olumsuz deneyimler aracılığıyla işlenmiştir. Örneğin, hikayede küçük zürafa, başına gelen talihsizlikler karşısında sabırlı ve azimli olmayı öğrenmektedir.

“Portakal Miyavladı” adlı hikayede küçük kızın Portakal adlı kediye haksız yere suçlaması ele alınmaktadır. Ancak, hikayede işlenen sorumluluk alma ve hayvan sevgisi temaları, olumsuz bir durum örneği verilmeden de etkili bir şekilde aktarılabilirdi.

“Karganın Eski Dükkanı” adlı hikayede de bir ders verme amacı bulunmaktadır. Hikayede, tutumlu olma teması işlenirken, bahar temizliği adı altında her şeyini çöpe atan hayvanlar, karganın el emeğiyle yeniden yaptığı eşyaları çok beğenerek tekrar satın alırlar. Karganın kıs kıs gülererek, "Bunlar sizin beğenmeyip attığınız eşyalarınız" şeklindeki sözleri, diğer hayvanlara bir ders verme amacı taşımaktadır. Ancak, tutumlu olma teması, olumsuz bir durum üzerinden ders verme zorunluluğu olmaksızın, olumlu örneklerle de aktarılabilirdi.

“Ah! Vah! Of! Pof!” adlı hikayede, fırtına sonrası hayvanların yardımlaşma ve işbirliği yaparak bir arada hareket etmeleri anlatılmaktadır. Yardımlaşma ve işbirliğinin önemine dair verilmek istenen mesaj, aynı zamanda herkesin ortak bir çaba ile olumlu bir sonuç elde etmesi teması üzerinden de aktarılabilirdi.

“Kirpi ve Balonlar” adlı hikayede de benzer bir durum söz konusudur. Kirpi başlangıçta paylaşımcı bir tutum sergilemez; ancak bir gün, bu tutumu nedeniyle katıldığı bir partide tüm balonları patlatır. Tavşan, kirpiye kızar ve ona hiç balon vermez. Bu durumda, kurbağa kendi balonunu kirpiye vererek ona paylaşımcı olmayı öğretir. **“Ayı ver Arılar”** adlı hikayede hoşgörülü olma teması, ayı ve diğer hayvanların kızgın arılardan kurtulmalarını sağlayan bir çözüm olarak işlenmiştir. ‘

“Pamuk Karardı” hikayesinde, Pamuk adlı köpeğin diğer hayvanlar tarafından saygı görmesi, ancak onun temiz olmasına dayandırılmıştır.

“Doğa Doğayı Seviyor” adlı hikayede, Doğa'nın, başlangıçta sevmediği sonbaharı, zamanla sevmesi üzerinden doğa sevgisi vurgulanmaktadır. Ancak doğa sevgisi, bu olumsuzluklara yer verilmeden de doğanın güzellikleriyle anlatılabilirdi. Örneğin,

Doğa'nın sonbaharı sevmemesi gibi bir anlatım yerine, dedesiyle oynadığı bir oyunla sonbaharı diğer mevsimler gibi sevdiği bir anlatım tercih edilebilirdi.

“*Havuç Koştı*” hikayesinde, Havuç adlı tavşan, başkalarının haklarına saygılı olmayı diğer hayvanların ona verdiği bir ders ile öğrenmektedir. Özetle, tüm hikayelerde olumsuz durumlar üzerinden bir ders verme teması işlenmiş ve olumlu değerler bu olumsuzluklar aracılığıyla aktarılmıştır. Ancak, iletilmek istenen mesajların ve anlatılmak istenen durumların yalnızca olumsuz olaylar üzerinden verilmesi gerekmemektedir. Çocukların doğruyu seçmeleri için mutlaka kötü bir olayla karşılaşmaları gerekmez; hikayelerdeki mesajlar, başlarına gelen olumlu olaylar aracılığıyla da etkili bir şekilde iletebilir. Aksi takdirde, çocuklar doğruyu sadece iyi olduğu için değil, korkudan kaçınma amacıyla tercih etme eğiliminde olabilirler.

3.2.3.9. Özet ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümü özetlenebilir bir yapıdadır. Hikayeler giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine sahip olup mantıksal bir sıra içerisinde birbirini izlemektedir. Hikayelerin özetleri kısaca aşağıdaki gibidir.

“*Küçük Zürafa*” hikayesi, gökyüzünü izlemek ve uçan kuşları görmek isteyen bir zürafanın hayalini gerçekleştirme çabasını anlatır. Zürafa, bu amacına ulaşabilmek için kanat yapmayı, zıplamayı ve ağaca tırmanmayı dener ancak her defasında başarısız olur. Bu süreçte, diğer hayvanların yardımları ile çözüm yolları arar, fakat her seferinde engellerle karşılaşır. Zamanla, mevsimlerin değişmesi ve boynunun uzaması sayesinde, zürafa en sonunda gökyüzüne bakabilme fırsatını bulur ve hayalini gerçekleştirir.

“*Portakal Miyavladı*” hikayesinde, anne küçük kıza bir akvaryumda balık ile sürpriz yapar. Evde yaşayan bir diğer hayvan olan Portakal adlı kedinin balığı yememesi için gerekli önlemler alınıp akvaryum camlı dolaba konulur. Bir gün okuldan gelen küçük kız akvaryumu göremeyince telaşlanır ve Portakal'ın yaptığını düşünerek ona kızar. Annesinin akvaryumu temizlemek için dolaptan aldığını anlayınca kız pişmanlık duyar ve

önyargılı olduğu için pişman olur. Hikayenin sonunda, küçük kız tüm hayvanlarını çok sever ve onların sorumluluklarını güzelce yerine getirir.

“İncir Uçtu” hikayesinde, yavrularını dünyaya getiren bir anne kuş, yavruları için emek verip yuvasını yapıp onları besledikten sonra belli olgunluğa geldiklerinde onlara uçmayı öğretir. Yavru kuşlardan bir tanesi uçmaktan korktuğu için uçmayı denememektedir. İncir ağacının sevgi dolu yönlendirmeleri ile yavru kuş düştüğünü zannederken uçtuğunu anlar ve uçmayı öğrenir. Hikayede bu kuşa İncir ağacının dalındaki inciri yemek için uçmaya başlamasından dolayı İncir adını verilir.

“Karganın Eskici Dükkanı” hikayesinde, bahar gelip ayının kış uykusundan uyanması ile başlayan bahar temizliği, diğer hayvanlarda aynı şekilde kendini göstermektedir. Fakat bahar temizliği evdeki her eşyanın atılmasına kadar gider. Bunu gören karganın bu eşyaları toplayarak bir eskici dükkanı açması, bu eşyaları da diğer hayvanlara satması ile hikaye sonlanır.

“Ah! Vah! Of! Pof!” hikayesinde, fırtına çıkar, yağmur suları sel oluşturur ve tüm hayvanların yuvaları ve etraf dağılır. Günler sonra fırtına ve yağmur kesilir. Herkes oflayıp puflarken sonunda köstebek dayanamayıp “Böyle olmaz. Birbirimizle yardımlaşalım sırayla evlerimizi onaralım.” der ve eyleme geçmek gerektiğini belirtir. Bunun üzerine her şey tüm hayvanların işbirliği ve yardımlaşması ile kısa sürede onarılır. Sonrasında tekrar çıkan fırtına ve yağmurda hiç kimsenin yuvası bozulmaz.

“Kirpi ve Balonlar” hikayesinde, paylaşımcı olmayı bilmeyen kirpi, bir gün tavşanın evinde sürpriz bir partiye katılır ve yine bencilliği yüzünden neredeyse tüm balonları patlatır. Sadece dört adet balon kalır. Tavşan geri kalan dört balonu diğer dört hayvana paylaşır. Sadece kirpiye balon kalmaz. Kirpinin üzüldüğünü gören kurbağa kendi balonunu kirpiye verir ve kirpi de paylaşımın ne kadar güzel bir şey olduğunu öğrenir. Böylece kendisi de artık her şeyini paylaşır hale gelir.

“Ayı ve Arılar” hikayesinde, acıkan tonton ayı, arı kovanına içerisinde arılar da varken pençesini sokar. Öfkeli arılar ayıyı kovalamaya başlar. Ayı arılardan kaçarken tavşanın fidelerine zarar verir ve özür diler. Fakat sakın kalmayıp öfkelenen tavşan da öfkeli hayvan sevmeyen arıların kovalamacasına dahil olur. Tavşan kaçarken kirpinin çamaşırlarını düşürür fakat kirpi de tavşana öfkeyle cevap verince kirpi de arıların kovalamacasına dahil olur. En son kirpi, kovalanırken kurbağanın oyuncağını kırar. Fakat kurbağa hoşgörölü davranır ve öfkelenmez. Arılar kurbağayı kovalamazlar çünkü hoşgörölü severler. Bunun üzerine kurbağa da arılardan diğler hayvanlara karşı hoşgörölü olmalarını ister ve hikaye sonlanır.

“Pamuk Karardı” hikayesinde, Pamuk adlı köpek çiftlikte sahibine çiftlik işlerinde yardım eder. Çiftlikteki diğler hayvanlar onun sözünü dinler ve saygı gösterir. Pamuk çiftlikte dolaşmaya çıktığında, çiftçinin evinin bacasından seslerin geldiğini duyar ve merakla bacaya eğilir. Pamuk’un patileri, yüzü kararır ve pislenir. Pislendiğinin farkında olmayan Pamuk çiftlikte dolaşmaya başlayınca çiftlikte ona saygı duyan diğler hayvanlar Pamuk’u tanıyamaz ve bu nedenle de Pamuk’un sözünü dinlemezler. Durumun farkına varan Pamuk bir güzel yıkanır ve diğler hayvanların tekrar saygısını kazanır ve sözünü dinletir.

“Doğa Doğayı Seviyor” hikayesinde, Doğa dedesi ile dolaşmaya çıkar ve ormanda vakit geçirirler. Mevsimlerden ilkbahardır ve Doğa ile dedesi hayvanların, çiçeklerin keyfini çıkarır, onları ilgiyle izler. Doğa, yaz gelince de dedesiyle denize girer, yazın keyfini çıkarır. Sonbahar gelince içine bir hüüzün çöker ve sonbaharın geçip diğler mevsimlerin bir an önce gelmesini ister. Dedesi ise torununa sonbaharın da ne kadar güzel olduğunu anlatmak için ona kurumuş yapraklarla bir oyun teklifinde bulunur. Doğa ile dedesi o gün çok eğlenirler ve Doğa her mevsimi çok sevmeye başlar.

“Havuç Koştı” hikayesinde, havucu çok seven Havuç adlı tavşan bahçesini genişletmek ister. Kirpiyi kandırarak kirpinin bahçesine kirpi görmeden havuç eker ve bahçesini genişletir. Tavşan, çeşme sırasındaki hayvanları kandırarak çeşmenin en başına

geçer ve kovasını doldurur. Buna kızan diğer hayvanlar, karganın fikri ile tavşana oyun oynarlar. Yaptığı hatanın farkına varan tavşancık özür diler ve beraber keyifli vakit geçirirler.

3.2.3.10. Sonuç Cümlesi ile İlgili Bulgular

Hikayelerin sonuç cümleleri, hikayenin ana düşüncesini destekler niteliktedir. Sadece “Havuç Koştı” hikayesinde belirgin bir sonuç cümlesi yoktur. Hayvanların birbirleri ile oynayıp eğlenmesi ve tekrardan uçak geçiyor şakasının yapılması hikayenin derin yapısında verilmek istenen başkalarının haklarına saygılı olma mesajını iletmede başarısız olmuştur. Bunun dışında, diğer hikayelere ait sonuç cümleleri aşağıda yer almaktadır.

“Uzattı boynunu, daha da uzattı. Başı tüm dalları, yaprakları aştı. Gökyüzüne baktı, baktı, baktı... Hayranlıkla izledi kırlangıçları, turnaları, pelikanları, kartalları ve hatta ispinozları.” Zürafa boyunun uzaması ile beraber, gökyüzünü görebilir hale gelmiş ve engelleri aşmıştır. Sabırlı ve azimli olduğu için bu hedefine üzerinden uzun zaman geçse de ulaşabilmiştir (Küçük Zürafa).

“Aferin benim güzel kızıma, hayvanlarına ne de güzel bakıyor. Yemlerini, mamalarını veriyor. Onları sevip besliyor.” cümlesi metnin iletmek istediği mesaj olan hayvan sevgisi ve sorumluluk almayı son cümleye kadar taşıdığını göstermektedir (Portakal Miyavladı).

“İncir uçtu, uçtu, uçtu...” cümlesi ile hikaye hem başlık ile hem de ana düşünce ile paralellik göstermektedir. İncir özgüvenli olarak, sonunda uçma eylemini gerçekleştirmiştir (İncir Uçtu).

“Kargacık kıs kıs güldü: İyi baksanıza bunlara... Bunlar sizin beğenmeyip de attığınız eski eşyalarınız. Hepsini biraz onardım. Kimine yama yaptım. Biraz da el emeği göz nuru kattım.” cümleleriyle tutumlu olmak üzerine yazılan hikayenin mesajını diğer hayvanlara ders vererek anlatır (Karganın Eskici Dükkanı).

“Olsun! Bizim sevimli dostlar yine el ele verirler. Bir günde ırmağı temizlerler.” cümlesi yardımlaşma ve iş birliği ile her şeyinden üstesinden gelinebileceğine dikkat çekmektedir (Ah! Vah! Of! Pof!).

“O günden sonra her şeyini paylaşmış kirpicik. Bisikletini, boya kalemlerini, kitaplarını, oyuncaklarını...” cümlesi ile hikayenin vermek istediği mesaj olan paylaşımcı olmak gerektiğini çocuk okuyucuya iletmeyi başarmıştır (Kirpi ve Balonlar).

“Kurbağa vırak vırak vırakladı. ‘Vız vız arılar... Siz de ayıyı, tavşanı ve kirpiyi hoşgörün. Haydi artık kovanınıza geri dönün,’ dedi. Arılar kurbağayı dinledi.” cümlesinde bulunan de bağlacı ile kendinin hoşgörülü olduğu konuyu işaret ederek kurbağa, arılardan hoşgörülü olmasını ister ve sorun çözülür. Sonuç cümlesi hikayenin hoşgörülü olma değeri etrafında örüntülenmesi sebebi ile doğru bir amaca hizmet etmektedir (Ayı ve Arılar).

“Sudan çıkınca herkes onu selamladı. Kazlar, ‘Pamuk mis gibi kokuyor. Tüyleri parıl parıl parlıyor,’ dediler.” cümlesi ile böylece temiz olmanın önemi vurgulanmış oluyor (Pamuk Karardı).

“Doğa, doğayı çok seviyor. Dört mevsim de birbirinden güzel geçiyor. Dedesiyle çok eğleniyor.” cümlesi metnin derin yapısında verilmek istenen mesajı açıklayıcı niteliktedir (Doğa Doğayı Seviyor).

3.2.3.11. Motif ve İzlek ile İlgili Bulgular

Hikayelerdeki motif ve izlekler bazı değerleri çocuklara kazandırmaya yöneliktir.

“Küçük Zürafa” hikayesinde motif olarak uçmak eylemi yüksek hedeflere ulaşma çabasını, hikayede karşılaşılan engeller de zorluklar karşısında sabırlı ve azimli olup sonunda bu hedefe ulaşmanın farklı bir yolunu bulma izleğini içerir.

“Portakal Miyavladı” hikayesinde, motif olarak Portakal’ın miyavlaması ile çocuk okuyucu ve hayvan arasında duygusal yakınlık ve empati kurulmuştur. İzlek ise çocuk okuyucuda sorumluluk alma ve hayvan sevgisini oluşturmaktır.

“İncir Uçtu” hikayesinde de Küçük Zürafa hikayesinde olduğu gibi uçmak motifi kullanılmıştır. Bu hikayede özgüvenli olmanın başarmaya katkısı izleği oluşturmaktadır.

“Karganın Eskici Dükkanı” hikayesinde, karganın eski olarak değerlendirilen eşyalardan yaratıcılık ve hayal gücü ile yeni ürünler elde etmesi ve onları tamir etmesi, yamaması temel motifi oluştururken; hikaye sonunda tüm hayvanların eski diye attığı nesneleri tekrar alıp karganın onlara ders vermesi, tutumlu olma ve yeniden değerlendirme izleğini destekler niteliktedir.

“Ah! Vah! Of! Pof!” hikayesinde, fırtına ve sel suları motifleri yıkımı temsil ederken, hikayenin sonunda yardımlaşma ve işbirliği teması, işlerin daha hızlı ve başarılı bir şekilde yapılmasını sağlar. Bu izlek, birlikte çalışmanın gücünü ve zorlukların üstesinden gelmeyi vurgular.

“Kirpi ve Balonlar” hikayesinde, sıklıkla geçen “benim” ifadesi ve motifi kirpinin son derece paylaşımcı olmayan bir karakterde oluşunu simgelemektedir. Öte yandan izlek paylaşımcı olma ve bencillikten uzaklaşma sürecidir.

“Ayı ve Arılar” hikayesinde, kovalamaca motifi, hoşgörü eksikliği ve anlayışsızlık durumunda problemlerin büyüyüp kaçınılmaz bir hale geldiğini simgeler. Arı motifi ise öfke ve saldırganlığın, kişilerarası ilişkilerdeki tikanıklıkları ve çatışmaları nasıl körüklediğini temsil eder. Hikayenin ana izleği ise, hoşgörülü olmak ve anlayış geliştirmek üzerine odaklanır. Hoşgörü ve anlayış, çatışmaların çözülmesinde ve sağlıklı ilişkilerin kurulmasında anahtar rol oynamaktadır.

“Pamuk Karardı” hikayesinde, köpeğin isminin Pamuk olarak seçilmesi, temizliği simgeler. Bu isim, aynı zamanda kirlenme olayının ve ardından gelen temizlik sürecinin daha belirgin ve anlamlı bir şekilde vurgulanmasını sağlar. Hikayede işlenen ana

izlek ise temiz olmanın önemi üzerine odaklanır. Pamuk'un kirlenmesi ve ardından tekrar temizlenmesi, sağlık, öz bakım ve özgüven gibi değerleri pekiştirirken, aynı zamanda temizliğin sadece dış görünüşle ilgili değil, aynı zamanda içsel bir sorumluluk olduğuna dair güçlü bir mesaj verir.

"Doğa Doğayı Seviyor" hikayesinde, çiçekler ve ötüşen kuşlar, baharın canlı ve taze ruhunu simgeler. Sararmış yapraklar ise sonbaharın yaklaştığını müjdeler. Hikayede, dede ve torunun birlikte doğayı sevme ve ona değer verme sürecinde yer alan sonbahar, eğlenceli bir hale getirilerek, çocuk okuyucuya doğa sevgisi aşılamaya çalışılmaktadır.

"Havuç Koştı" hikayesinde, bahçe motifi karakterlerin kişisel istek ve arzularını temsil ederken, başkalarının haklarına saygılı olmak hikayenin ana izleğini oluşturmaktadır.

3.2.4. Amaçlılık ile İlgili Bulgular

Hikayelerin tümünde belirgin bir amaç güdülmekte ve yazar, hedeflediği bu amaçlara başarılı bir şekilde ulaşmaktadır. Yazar, iletmek istediği mesajları açık ve net bir şekilde aktarabilmiş; ana düşünceyi ve sonuç cümlelerini ustaca işleyerek hedeflediği amacı adım adım ortaya koymuştur. Her bir hikayede, çocuklara kazandırılması gereken değerler ön plana çıkarılmış ve bu değerler, hikayelerin temalarını şekillendiren temel unsurlar olmuştur. Ayrıca, yazar anahtar sözcüklerini titizlikle seçmiş ve yalın, anlaşılır bir dil kullanarak çocuk okuyuculara hitap eden bir üslup oluşturmuştur. Koşutluk ögeleri, yinelemeler ve işlevsel cümle yapıları, bu amacın daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlamıştır. Amaçları doğrultusunda, yazar, bağdaşıklık ve bağlaşıklık ögelerini etkili bir biçimde kullanmıştır.

3.2.5. Durumsallık ile İlgili Bulgular

Hikayelerde anlatılan konular, durumlar, yerler ve benzeri unsurlar, hedef kitlesi olan çocuk okuyucular için uygun ve anlaşılabilir bir şekilde kurgulanmıştır. Yazar, çocuk okuyucuların ilgisini çekecek basit ama etkili temalar seçmiş, onların yaş seviyelerine

hitap eden anlaşılır bir dil kullanmıştır. Ayrıca, hikayelerdeki olaylar ve karakterler çocukların günlük yaşamlarıyla ve hayal dünyalarıyla bağlantı kurabilecekleri bir düzeyde sunulmuştur. Örneğin, hikayelerdeki mekanlar genellikle çocukların aşına olduğu, güvenli ve tanıdık ortamlarda geçerken, anlatılan olaylar çocukların algılayabileceği ölçüde sadeleştirilmiş ve anlamakta zorluk çekmeyecekleri bir biçimde işlenmiştir. Bu şekilde, hikayeler çocuk okuyucuların hem eğlenmesi hem de öğretilen değerleri kolaylıkla anlaması üzerine inşa edilmiştir. Yazar, hikayelerin konusunu, metnin türü ve bağlamını hikayelerin amacı ile hedef kitlesine uygun şekilde seçerek, durumsallık ölçütünü başarıyla sağlamıştır.

3.2.6. Bilgilendiricilik ile İlgili Bulgular

Hikayeler, temel değerler hakkında öğretici mesajlar vermekle birlikte, genellikle çocuk okuyucuyu bilgilendirme işlevini yerine getirmekte yetersiz kalmaktadır. Yazar, temel değerlerle ilgili didaktik bir anlatım sergilerken, bilimsel bir bilgi sunmamaktadır. Bu tür hikayeler, değerler eğitimi açısından faydalı olsa da bilgilendirme anlamında eksiklikler barındırmaktadır. Hikayelerin tamamında ve her bir hikayenin başından sonuna kadar örülen yapıda, yazar, okuyucusuna belirli değerleri kazandırma amacı güderek bir ders verme çabası içindedir.

3.2.7. Kabul Edilebilirlik ile İlgili Bulgular

Yazarın kullandığı üslup, metnin kabul edilebilirliğine büyük katkı sağlamaktadır. Yazarın sözcük seçimleri ve biçemi, kabul edilebilirlik ölçütünü başarıyla sağlamış ve bu, metnin etkili bir şekilde hedef kitlesi tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle çocuklar için, hayal dünyasıyla zenginleştirilmiş bu hikayeler anlamlı ve ilgi çekicidir. Yazar, içeriği mantıklı bir sıralama içinde sunmuş ve uygun konu değişimi belirleyicileriyle anlatımını inandırıcı ve kabul edilebilir kılmıştır. Bununla birlikte,

hikayelerin büyük bir kısmında yer alan "hayvanların insan gibi davranması" özelliği, çocuk okuyucular için anlaşılabilir ve kabul edilebilir bir durum olarak tasarlanmıştır. Hayvan karakterlerin konuşması, düşüncelerini ifade etmesi, empati kurması gibi özellikler, çocukların rahatlıkla anlamlandırabileceği ve onlarla duyuşsal bağ kurabileceği karakterler yaratmaktadır. Ancak, bu durumun sıkça kullanılması, çocukların hayvanların biyolojik ve ekolojik gerçekliklerine dair yanlış bir algı geliştirmelerine neden olabilir.

3.2.8. Metinlerarasılık ile İlgili Bulgular

Hikayeler, metinlerarasılık ölçütünü kısmen sağlamaktadır. Anlatılan konular ve işlenen temalar evrensel öğelere atıfta bulunsa da bilinçli bir şekilde herhangi başka bir hikaye ya da metinden alıntı yapılmamıştır. Başka bir metne doğrudan atıfta bulunulmamaktadır. Bu nedenle, söz konusu hikayeler metinlerarasılık ölçütünü tam anlamıyla yerine getirememektedir. Oysaki her bir metin, bir başka metinden öğeler barındırır ve yazar yeni metni bu öğeler üzerine inşa eder. Aynı şekilde, metinlerarasılık ölçütü göz önünde bulundurulduğunda, yazarın metni de ileride başka bir metne ilham kaynağı olabilir veya başka şekillerde karşımıza çıkabilir. Metinsellik ölçütlerinin sağlanması açısından bu, kaçınılmaz bir durumdur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Rüya Gündüzhev tarafından yazılan "*Neşeli Öyküler Serisi*" ve Koray Avcı Çakman tarafından yazılan "*Değerler Eğitimi Serisi*" adlı çocuk hikâye setleri, metinsellik ölçütleri çerçevesinde incelenmiş ve her iki hikaye setinin metindilbilimsel açıdan taşıdığı özellikler detaylı olarak analiz edilmiştir.

Bağlaşıklık ölçütleri çerçevesinde, Neşeli Öyküler Serisi'ndeki hikayelerde sıklıkla yineleme ve eşdizimsel örüntüleme öğelerinin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu kullanımlar hem konunun pekişmesini hem de metnin anlaşılabilirliğini artırmış, ayrıca metnin genel olarak okunabilirliğine katkı sağlamıştır. Yazar, gönderim, eksilti ve değiştirim gibi bağlaşıklık öğelerini kullanarak metni sadeleştirmiş ve gereksiz tekrarlar ile aşırılıklardan kaçınmıştır; bu yaklaşım, çocuk okuyucuların ilgilerini sürdürmelerine katkı sağlar. Ancak, koşutluk öğelerinin kullanımı sınırlı kalmış; bu durum, hikâyelerdeki akış ve ritmin zayıflamasına yol açmış ve metnin bütünlüğünü olumsuz yönde etkilemiştir. İşlevsel cümle yapısının kullanımında, setteki üç hikayede eksiklikler gözlemlenirken, setin geri kalan diğer hikayelerinde ise bu kullanım yetersiz kalmıştır. Bu durum özellikle belirli bölümlerde anlatımın akışı ve mesajın netliğini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu eksiklik, hikâyelerin dilsel yapı çeşitliliğinden yoksun kalmasına yol açmış ve anlatımda tekdüzeliğe sebep olmuştur. Zaman uyumu ve görünüş bakımından, hikâyelerin büyük bir kısmı geçmiş zaman kipinde kaleme alınmış olup, bu durum metin içindeki bağlantıların kurulmasını kolaylaştırmış; ancak dilsel çeşitliliği sınırlamıştır. Dil öğrenme sürecindeki çocuklar için dilsel çeşitlilik önemli bir rol oynamaktadır; bu bağlamda, farklı zaman kipleri ve dil yapılarını içeren bir metin, çocuk okuyucular için daha kapsamlı bir dilsel gelişim fırsatı sunma potansiyeline sahiptir. Öte yandan, hikâyelerde kullanılan örtük anlatım, çocuk okuyucuların metnin bazı bölümlerini kendi çıkarımlarıyla tamamlamalarına imkân tanımaktadır; bu da çocukların üst düzey düşünme süreçlerini aktif olarak kullanmalarını teşvik etmektedir. Setteki hikayeler bağdaşıklık ölçütleri açısından değerlendirildiğinde, seçilen temaların hedef kitlenin ilgisini çekecek ve

gelişimlerine katkı sağlayacak şekilde belirlenmiş olduğu tespit edilmiştir; yazar hayal gücünü kullanarak çocukların zihinsel ve duyuşsal gelişimlerine hitap eden konular işlemiştir. Ancak bazı hikâyelerde, gereğinden fazla ayrıntıya yer verilmesi, hikâyenin ana mesajından sapmasına yol açmış ve bu durum metnin bütünlüğünü bozmuştur. Hikayeler incelendiğinde, tamamının özetlenebilir bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Metinlerde genellikle giriş, gelişme ve sonuç bölümleri açık bir şekilde ayrılmış ve hikayelerdeki konu değişimi belirleyicileri sayesinde çocuk okuyucuya bölümler arasındaki geçişler doğal bir şekilde sunulmuştur. Bununla birlikte başlıklar, kısa ve öz olmasına rağmen hikâyelerin içeriğini tam olarak yansıtmakta yetersiz kalmıştır. Hikayelerdeki anahtar sözcükler, metnin tematik yapısını ortaya koymada önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, yazarın amacına ulaşmasında ve anlatım tonunun şekillendirilmesinde etkili bir işlev görmektedir. Hikayelerde motifler ve izleklere yer verilmiş olup, yazarın sonuç cümlelerini dikkatlice oluşturması, ana düşüncenin etkili bir biçimde iletilmesine katkı sağlamıştır. Fakat, hikâyelerin genelinde hakim olan uzun ve karmaşık cümleler hem içeriğin hem de verilmek istenen mesajın anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bunun yanında, hikâyelerde yer verilen diyaloglar ve monologlar, anlatımda karakterlerin iç dünyalarına erişimi mümkün kılmakla birlikte, farklı bakış açılarını değerlendirmeye dâhil edilmesini sağlamıştır. Hikayeler, metinsellik ölçütlerinden bir diğeri olan durumsallık açısından ele alındığında, hikâyelerin çoğunluğu bu ilkeye uygunluk gösterirken; setin üç hikâyesinde yer ve zaman hakkında yetersiz bilgi verilmesi, hikayelerin durumsallık ölçütünü zayıflatmıştır. Bu eksiklikler, çocuk okuyucunun metni anlamlandırırken bilgi boşlukları oluşturmasına neden olur ve metnin anlaşılabilirliğini olumsuz yönde etkiler. Bununla birlikte, hikâyeler, hedef kitleyle kolayca ilişki kurabilecek temalar üzerinden kurgulanmış ve hayal gücünü besleyen öğelerle desteklenmiş olup, bu yönleriyle kabul edilebilir bir yapıya sahiptir. Ancak, bu metinler belirgin bir bilgilendirme amacı taşımamaktadır; hikayelerde daha çok eğlendirme ve düşündürme hedefi güdülmüştür. Ayrıca, diğer metinlerden doğrudan bir alıntı yapılmadığı gözlemlenmiştir. Hikâyeler, bilgilendiricilik ve metinlerarasılık kriterleri açısından eksiklikler barındırmakta olup, bu durum, hikayelerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Değerler Eğitimi Serisi'nde ise yazar, bağlaşıklık öğelerinden özellikle yinelemelere sıklıkla başvurmuş ve bu yinelemeleri koşutluk öğeleriyle harmanlayarak akıcı, akılda kalıcı ve şiirsel bir dil yaratmıştır. Bu dilsel yapı, işlevsel cümle yapısı kullanımlarıyla desteklenerek hikayelerin ve anlatımların daha etkili bir hale gelmesini sağlamıştır. Hikayede, anlatım dili olarak genellikle geçmiş zaman yapısı tercih edilmekle birlikte yazar, diyaloglar ve monologlar gibi farklı anlatım biçimlerinde geniş zaman, gereklilik kipleri gibi çeşitli yapıları kullanarak özellikle öğrenme çağındaki çocuk okuyucuların dil becerilerini geliştirmeleri adına bir fırsat sunmuştur. Tüm bu dilsel geçişler, uygun bağıntı öğeleri aracılığıyla başarılı bir şekilde sağlanmış, bu sayede metnin bütünlüğü korunmuştur. Yazar, gönderim, eksilti ve değiştirim gibi dilbilgisel öğeleri yerinde kullanarak çocuk okuyucuyu sıkmadan, metnin akışını dinamik tutmuştur. Yüzey yapıda eşdizimsel örüntüler ve derin yapıda verilen örtük anlatımlar, yazarın metnin mesajının etkili bir biçimde iletilmesi yönünde sağlam adımlar attığını göstermektedir. Bağlaşıklık ölçütleri açısından değerlendirildiğinde, hikayelerde ele alınan konular, öğrenme ve gelişim çağındaki çocukların bilişsel ve duyuşsal ihtiyaçlarına uygun bir şekilde seçilmiştir. Hikayelerin içerdiği karakterlerin çeşitliliği, çocuk okuyucunun metinle duygusal bir bağ kurmasına olanak tanımış; böylece iletilen mesajların etkin bir şekilde aktarılmasına katkı sağlamıştır. Başlıklar, kısa ve öz olup hedef kitleye uygun bir dilde sunulmuştur; ancak hikayelerin ana temasına ve içeriğine dair derinlikli bir bilgi vermedikleri için anlam açısından yetersiz kalmaktadır. İlgi çekici bir başlık, çocuk okuyucuyu metni okumaya teşvik eder ve yazarın amacını doğru bir biçimde iletme noktasında önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, başlık seçimi metnin metinsellik özelliklerini etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Hikayeler, özetlenebilir bir yapıya sahip olup, hikayelerdeki giriş, gelişme ve sonuç bölümleri, konu değişimi belirleyicilerinin doğru bir şekilde kullanılmasıyla başarılı bir biçimde bağlanmıştır. Metinler, samimi ve doğal bir dille kaleme alınmıştır. Yazar, hedef kitlesi için önemli olabilecek değerleri ustaca tespit ederek, bazen eğlendirici, bazen düşündürücü bir üslup benimsemiş ve çocuk okuyucusunu metinlerine etkin bir şekilde dahil etmiştir. Bunun sonucunda, vermek istediği mesajları kısa ve öz cümlelerle sunarak bunların anlaşılmasını

kolaylaştırmıştır. Anahtar sözcüklerin seçimi, hikayelerde motifler ve izleklere yer verilmesi, ayrıca sonuç cümlelerinin yapılandırılması, metnin ana düşüncesinin anlaşılmasını kolaylaştırmış ve yazarın mesajlarının iletiminde büyük bir başarı sağlamıştır. İncelenen hikayelerin tümünde belirgin bir amaç ve bu amaca hizmet eden unsurlar açıkça görülmektedir. Yazar, belirlediği amaçlara ulaşmada başarılı olmuş; temalar, olaylar ve mekanlar gibi öğeleri, hedef kitlenin kolayca kavrayabileceği ve ilgisini çekecek şekilde sunmuştur. Bu açıdan, hikayeler durumsallık ölçütüne uygun olarak kurgulanmıştır; bir diğer ifadeyle, metinler, belirli bir bağlamda ve hedef kitlenin özelliklerine göre anlaşılabilir bir dilde sunulmuştur. Hikayeler, özellikle çocuk okuyucular için anlaşılır bir dilde kaleme alınmış ve hayal gücünü teşvik edici unsurlarla zenginleştirilmiştir. Bu özellikler, metinlerin çocuk okuyucular üzerinde anlamlı ve etkileyici bir etki yaratmasını sağlamaktadır. Hikayelerin kabul edilebilirlik düzeyine ilişkin herhangi bir uyumsuzluk bulunmamaktadır; metinler, kültürel açıdan hedef kitleye uygun bir dil ve içerik kullanılarak sunulmuştur. Hikayeler, değerler eğitimi bağlamında faydalı olmasına karşın, bilgilendirme amacıyla yeterli derinlik ve bilgi sunmamaktadır. Ayrıca, hikayeler metinlerarasılık ölçütü açısından da yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu hikayelerde başka metinlere dayanan alıntılar veya dolaylı göndermeler bulunmamaktadır. Bu durum, metinlerin daha geniş bir edebi ve kültürel bağlamla ilişki kuramamalarına ve anlamlarını bu bağlamda derinleştirememelerine neden olmaktadır. Bir metnin edebi değeri, genellikle diğer metinlerle etkileşime girerek gelişir ve bu türden bir etkileşimin eksikliği, metnin zenginliğini sınırlamaktadır.

Son olarak, her iki setteki hikayeler didaktik bir mesaj taşıması açısından değerlendirildiğinde, öncelikle Değerler Eğitimi Serisi'ndeki hikayelerde, çocuk okuyucuya verilmek istenen didaktik mesajın bulunduğu ve bu mesajın olumsuz durumlar ve olaylar etrafında şekillendiği görülmektedir. Neşeli Öyküler Serisi'ndeki hikayeler ise iki farklı anlatım biçimi sergilemektedir. Yazar, hikayelerinde doğrudan didaktik bir anlatımla çocuk okuyuculara öğretici dersler sunarken, öğretici bir mesaj vermeksizin yalnızca eğlenceli ve anlamlı olaylar etrafında şekillenen anlatımlar da sunmaktadır. Bu hikayelerde, didaktik bir yaklaşım yerine, çocuklara yalnızca yaşamsal deneyimler ve

karakter gelişimleri aktarılmaktadır. Değerler Eğitimi Serisi'nde yer alan hikayelerde, hayvanlar karakter olarak kullanılmakta ve insanlaştırılmaktadır. Bu yaklaşım, çocukların hayvanların biyolojik ve ekolojik gerçekliklerine dair yanlış bir algı geliştirmelerine neden olabilir. Özellikle söz konusu setteki ‘*Portakal Miyavladı*’ ve ‘*Doğa Doğayı Seviyor*’ gibi hikayeler, bu durumdan istisna olarak hayvanları gerçekçi bir biçimde sunmuş olsalar da genel olarak diğer metinlerde hayvanların insanlaştırılması, çocukların doğa ve hayvanlar hakkında doğru bilgi edinmelerine engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla, çocuk edebiyatındaki hayvan karakterlerin gerçekçi ve biyolojik gerçekliklerine sadık kalınarak tasarlanması, doğa ve çevre hakkında doğru bilgilerin sunulması, çocuk okuyucuların ekolojik farkındalıklarını artırmak adına önemlidir.

Özetle, bu çalışmada Neşeli Öyküler Serisi, bağdaşıklık ölçütleri açısından genel olarak uygun bulunmuşken, Değerler Eğitimi Serisi’nin ise bu ölçütlerin tamamını karşıladığı ortaya konmuştur. Bağdaşıklık ölçütleri açısından yapılan değerlendirmede ise, Neşeli Öyküler Serisi’nin, çocukların hayal gücünü harekete geçiren yaratıcı anlatımlara odaklandığı, Değerler Eğitimi Serisi’nin, özellikle didaktik bir yaklaşım benimseyerek çocuklara duyuşsal ve ahlaki değerleri aktarmayı hedeflediği görülmektedir. Bunun yanında, her iki setteki hikayeler, başlık seçimleri ile metinlerarasılık ve bilgilendiricilik ölçütleri açısından zayıf kalmaktadır. Ayrıca, Neşeli Öyküler Serisi, durumsallık ilkesi bakımından da iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, Türkçe çocuk kitaplarının metindilbilimsel açıdan çoğunlukla gerekli ölçütleri karşıladığını, ancak bazı alanlarda eksikliklerin ve yetersizliklerin de söz konusu olabileceğini göstermektedir. Bu durum, çocuk kitaplarının çocuk okuyucuların gelişimine olan çok yönlü katkıları göz önünde bulundurulduğunda, daha dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Aşağıda çalışmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde birtakım öneriler sunulmuştur:

Başlıklar, metnin ilk izlenimi oluşturduğu için oldukça önemlidir. Çocuk edebiyatında başlıkların, hem metnin ana temasını yansıtacak şekilde belirlenmesi hem de hedef kitlenin ilgisini çekecek biçimde kurgulanması gerekir. Ayrıca, anahtar sözcüklerin doğru seçimi, metnin temasının anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Başlık ve anahtar sözcüklerin metnin içeriğiyle uyumlu hale getirilmesi, çocuk okuyucuların metni daha kolay anlamalarını sağlayacaktır.

Çocuk edebiyatı metnlerinin kültürel ve edebi bağlamlarla ilişki kurması, metnin anlamını derinleştirebilir ve zenginleştirebilir. Diğer eserlerle yapılan alıntılar veya dolaylı göndermeler, metnin hem eğitimsel hem de kültürel değerini artırır. Bu tür metinlerarasılık unsurları, çocuk okuyucuların daha geniş bir edebi ve kültürel bağlamla tanışmalarına imkân tanır. Yazarların, çocuk okuyucuların ilgisini çekebilecek ve onlara yeni perspektifler kazandıracak şekilde daha fazla metinlerarası etkileşim kurmaları önerilmektedir.

Çocuk edebiyatı metnlerinin etkililiğini artırabilmesi için içeriklerinin, çocuk okuyucuların bilişsel ve duyuşsal gelişim düzeylerine uygun olarak yapılandırılması büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, metnin durumsallık ölçütlerine dayandırılması, çocuk okuyucuların metni doğru ve etkili bir biçimde anlamalarını sağlamak için temel bir unsurdur. Durumsallık ölçütlerinin ihmal edilmesi, metnin anlaşılabilirliğini güçleştirebilir ve bu da metnin hem anlam derinliğini hem de kabul edilebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Dolayısıyla, metinlerde kullanılan dilsel ve anlatımsal unsurların, hedef kitlenin yaş özellikleri ve gelişimsel gereksinimleri göz önünde bulundurularak titizlikle seçilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, metnin çocuk okuyucular tarafından daha kolay anlaşılmasını ve anlamın etkin bir şekilde iletilmesini sağlayacaktır.

Hikâyenin ritmi ve akışının sürekliliği açısından koşutluk, metnin bütünlüğünü ve etkisini sağlamak için kritik bir öneme sahiptir. Koşutluk, metindeki anlam ilişkilerinin düzenli ve tutarlı bir şekilde iletilmesine olanak tanır, böylece okurun metinle kurduğu bağ güçlenir. Bu ögenin eksik ya da yetersiz kullanımı, hikâyenin akışını bozarak, metnin

anlamını ve içeriğini zayıflatabilir. Dolayısıyla, koşutluğun doğru bir şekilde işlenmesi metnin anlatımını kuvvetlendirir, mesajın netliğini artırır ve okurun metinle olan etkileşimini derinleştirir. Ayrıca, uzun ve karmaşık cümle yapılarından kaçınılarak daha kısa ve net cümlelerin tercih edilmesi, hikâyelerin okunabilirliğini artıracaktır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde dilsel çeşitliliğin artırılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle dil öğrenme sürecindeki çocuk okuyucular için farklı zaman kiplerinin ve dil yapılarının kullanımı, onların dil becerilerini daha geniş bir yelpazede geliştirebilecektir.

Örtük anlatım, çocuk okuyucuların düşünsel gelişimlerini destekler; ancak bu anlatım tarzının metnin ana temasından sapmasına veya anlamın belirsiz kalmasına yol açmaması gerekir. Yazarlar örtük anlatım kullanırken temel mesajı açıkça iletecek şekilde bir denge kurmalıdır. Böylece çocuk okuyucular metnin derinliğine inebilirken aynı zamanda ana tema ve mesajlardan da sapmazlar. Bu denge, çocukların metni anlamlandırma sürecini daha etkili hale getirir. Eserlerde, çocuk okuyucuların anlayış seviyesine hitap eden dil ve anlatım biçimleri seçilmelidir.

Çocuk hikâyelerinde yer verilen motifler ve izleklere büyük bir dikkat gösterilmelidir. Bu unsurlar, metnin temasını ve iletmek istediği mesajı pekiştirir. Özellikle çocuk okuyucuların psikolojik ve duyuşsal gelişimine hitap eden güçlü motiflerin kullanılması, metnin daha anlamlı hale gelmesini sağlar. Motiflerin ve izleklerin metnin genel yapısına daha uyumlu bir şekilde bütünleştirilmesi, hikâyelerin anlatımını güçlendirir ve çocuk okuyucuların metinle daha kolay bir bağ kurmasına olanak tanır.

Didaktik anlatım, zaman zaman olumlu ve öğretici bir etki yaratabilse de belirli sınırlar içinde ve yanlış bir şekilde kullanıldığında sınırlayıcı ve tek taraflı hale gelebilir. Bu durum, çocuk okuyucunun özgürce düşünmesini engelleyen, fazla öğretici ve baskıcı bir yaklaşım oluşturabilir. Bu yüzden, bir hikâyede derinlikli bir anlam arayışı ve karakter gelişimi ön planda olduğunda, öğretici mesajlar doğrudan verilmek yerine daha ince ve

doğal bir şekilde aktarılabilir. Bu da çocuk okuyucunun hikayeye daha fazla katılım göstermesine ve daha fazla anlam çıkarmasına olanak tanır.

Çocuk okuyuculara okuma kültürünü kazandırmak ve bu kültürü güçlendirebilmek için, çocuk okuyucular için yazılmış metinlerin yalnızca eğitsel amaçlar taşıması; aynı zamanda estetik ve düşünsel derinlik içeren bir yapıya sahip olması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu metinler, çocukların hayal gücünü, yaratıcılığını, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeli; onların duyuşsal gelişimini desteklemeli ve doğrudan öğretici mesajlar vermektense, edebi ve sanatsal yönleriyle zenginleştirilmiş anlatımlar sunmalıdır. Bu bağlamda, çocuk edebiyatı, bireylerin kendilerini ifade etmelerine, dünyayı daha geniş bir perspektiften görmelerine ve farklı düşünme biçimlerini keşfetmelerine olanak tanıyan bir araç olmalıdır. Bunun yanı sıra, çocuk okuyucuların dilsel becerilerinin gelişimi açısından metinlerin yalnızca anlatım gücünü değil, aynı zamanda dilsel çeşitliliği ve kelime dağarcığını zenginleştirecek şekilde yazılması gerektiği açıktır. Edebi açıdan güçlü, anlam katmanları barındıran ve çocukların düşünsel kapasitelerini harekete geçiren metinler, onların dilsel gelişimlerine katkı sağlar ve onları daha derinlemesine düşünmeye teşvik eder.

Çalışma yalnızca metinsel ölçütlere odaklandığı için, hikayelerdeki görsel unsurlar (illüstrasyonlar) ve bu unsurların metinle olan ilişkisi yeterince ele alınmamıştır. Gelecek çalışmalar, hikayelerin görsel öğelerinin anlatıma nasıl hizmet ettiğini, metnin anlatısını nasıl güçlendirdiğini veya zaman zaman nasıl kısıtladığını incelemelidir. Özellikle çocuk kitaplarında görsel unsurların anlatıdaki rolü ve pedagojik etkililiği üzerine derinlemesine analizler yapılabilir.

Çalışma, çocuk okuyucuların bu hikayelere dair bireysel geri bildirimlerini incelememiştir. Bununla birlikte, gelecekteki araştırmalar, çocuk okuyucuların okuma deneyimlerini daha iyi anlayabilmek için onların kitaplarla etkileşimlerini ve metinlere verdikleri tepkileri doğrudan gözlemleyebilir. Bu tür veri toplama, metnin çocuk okuyucu üzerindeki pedagojik etkilerini anlamak açısından son derece faydalı olacaktır.

Türkçede yapılan çalışmalarda, ders kitaplarında yer alan metinler ile yetişkinler için hazırlanmış metinler, metinsellik ölçütleri açısından değerlendirilmiştir. Fakat çocuk okuyucular için hazırlanmış metinler sadece iç ve dış yapı özellikleri açısından incelenmiş olup metinsellik ölçütleri açısından değerlendirilmemiştir. Bu nedenle, çocuk okuyucuların dil öğrenimlerini geliştirmek adına onlar için hazırlanmış metinlerin özellikle de hikayelerin metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Kural koyuculara ve yetkililere çocuk kitaplarını çocuk okuyucuların çok yönlü gelişimine katkıları ve uygunluğu bakımından değerlendirmesi ve denetlemesi önerilmektedir. Ayrıca, metinsellik ölçütlerinin yalnızca çocuk kitapları için değil, tüm metinlerin oluşturulma sürecinde dikkate alınması gerekmektedir. Zira metindilbilimsel verilerle şekillendirilen yapıtlar, dilsel yapı ve mantıksal tutarlılık açısından daha sağlam ve geçerli bir temel sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABRAMS, M. H.: 1999 **A glossary of literary terms.** Boston: Heinle & Heinle.
- AKSAN, D.: 1983 **Sözcük türleri I.** Ankara: TDK Yayınları.
- AKSAN, D.: 1999 **Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi.** Ankara: Engin Yayınevi.
- AKSAN, M., AKSAN, Y.: 1991 ‘‘Metin kavramı ve tanımları.’’ **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 2, 90-104.
- AKSAN, Y., ÇAKIR, Ö.: 1997 ‘‘İlkokul öğrencilerinin yazılı anlatımlarının metinsellik ölçütleri ve metin konusu oluşumu açısından değerlendirilmesi.’’ **İlköğretim Online**, 10(2), 108-120.
- AKSOY, M.: 2018 ‘‘Ahmet Ümit'in masal kitaplarının metinsellik ölçütleri bağlamında incelenmesi.’’ Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- AKTULUM, K.: 2007 **Metinlerarası ilişkiler.** İstanbul: Öteki Yayınevi.
- AKYOL, H.: 1999 ‘‘Hikaye haritası yöntemi ile metin öğretimi.’’ **Milli Eğitim**, (46).
- AKYÜZ, K.: 1990 **Modern Türk edebiyatının ana çizgileri 1860-1923.** İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- AVCI ÇAKMAN, K.: 2016 **Değerler eğitimi serisi.** İstanbul: Kırmızı Kedi Çocuk Yayınevi.
- AYATA ŞENÖZ, C.: 2005 **Metindilbilim ve Türkçe.** İstanbul: Multilingual

- AYDIN, İ.: 2009 “İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabının “duygular” temasında yer alan okuma metinlerine metindilbilimsel bir yaklaşım.” **Turkish Studies**, 381-407.
- BAKHTIN, M. M.:1986 **Speech genres and other late essays**. University of Texas Press.
- BARTHES, R.: 1968 **Texte (Theorie du)**. Encyclopedia Universalis.
- BEAUGRANDE, R. A., DRESSLER, W. U.: 1981 **Introduction to text linguistics**. London: Longman.
- BHATIA, V. K.: 2004 **Worlds of written discourse: a genre-based view**. London: Continuum International.
- CEYLAN, M.: 2021 “Öğrenci metinleriyle yürütülen çalışmaların metinsellik açısından incelenmesi.” **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, (25), 56-70.
- CİRAVOĞLU, Ö.: 1997 **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Esin Yayınevi.
- COŞKUN, E.:2005 “İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri.” Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÇELİK, H., FIRAT, H.: 2020 “Çocuk hikaye ve romanlarında çocuk gerçekliği: Sevim Ak örneği.” **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 9(1), 94-109.
- DİJK, T. A., KINTSCH, W.: 1983 **Strategies of discourse comprehension**. Orlando, Florida: Academic Press, Inc.

- DİLİDÜZGÜN, Ş.: 2008 “Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bağlamda uygulamalı bir yaklaşım.” Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DİLİDÜZGÜN, Ş.: 2021 **Metindilbilim ve Türkçe öğretimi.** Ankara: Anı Yayıncılık.
- DURSUNOĞLU, H.: 2007 **Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ECO, U.: 1979 **The role of the reader: explorations in the semiotics of texts.** Indiana University Press.
- ERDEM, A.: 2011 **İlköğretim öğrencilerinin bakış açısıyla çocuk kitaplarındaki kahramanlar.** Ankara: Ankara Üniversitesi.
- FAIRCLOUGH, N.: 2003 **Discourse and social change.** Cambridge: Polity Press.
- FOUCAULT, M.: 1972 **The archaeology of knowledge.** London: Pantheon Books.
- GEE, J. P.: 2014 **An introduction to discourse analysis: theory and method.** New York: Routledge.
- GÜLENSOY, T.: 2009 **Türk dili ve kompozisyon.** Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- GÜNAY, D.: 2007 **Metin bilgisi.** İstanbul: Multilingual.
- GÜNAY, V. D.: 2013 **Metin bilgisi.** İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim A.Ş.
- GÜNDÜZHEV, R.: 2024 **Neşeli öyküler serisi.** İstanbul: Üçgen Çocuk Yayıncılık.
- HALLIDAY, M. A. K., HASAN, R.: 1976 **Cohesion in English.** London: Longman.

- HARRIS, Z. S.: 1952 **Discourse analysis.** Chicago: University of Chicago Press.
- HENGİRMEN, M.:1999 **Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü.** Ankara: Engin Yayınevi.
- JAKOBSON, R.: 1960 **Style in language.** Cambridge: MIT Press.
- KARAAĞAÇ, G.: 2017 **Dil, tarih ve insan.** İstanbul: Kesit Yayınları.
- KARAKÖSE, M., KODAN, H.: 2021 ‘‘6-10 yaş düzeyi çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı iç yapı ve dış yapı nitelikleri açısından incelenmesi.’’ **Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları**, 9(2), 96-109.
- KARATAY, H.: 2014 **Okuma eğitimi kuram ve uygulama.** Ankara: Pegem Akademi.
- KAVRUK, H.: 1998 **Eski Türk edebiyatında mensur hikâyeler.** İstanbul: MEB Yayınları.
- KERİMOĞLU, C.:2016 **Genel dilbilime giriş.** Ankara: Pegem Akademi.
- KIBRIS, İ.: 2006 **Çocuk edebiyatı.** Ankara: Tek Ağaç Yayınları.
- KIRAÇ, T.: 2005 ‘‘Edebiyat ve... disiplinlerarası okumalar-uygulamalar.’’ **Kültür Araştırmaları Dergisi**, 25, 424-432.
- KRESS, G.:1985 **Handbook of discourse analysis.** London: Academic Press.

- KRESS, G.; VAN LEEUWEN, T.: 2006 **Reading images: The grammar of visual design.** London: Routledge.
- KRISTEVA, J.: 1969 **Desire in language: a semiotic approach to literature and art.** New York: Columbia University Press.
- KÜÇÜK, S.: 2019 Çocuk Kitaplarının Temel Değerler Bakımından İncelenmesi.
- MERT, E. L.: 2011 “8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları.” **Dil Dergisi**, (153), 7-23.
- NAS, R.: 2004 **Örneklerle çocuk edebiyatı.** Bursa: Ezgi Kitapevi.
- OĞUZKAN, F.: 2006 **Çocuk edebiyatı.** Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZEN, F.: 2019 “Metindilbilimi açısından Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı romanının incelenmesi.” Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- ÖZGÜL, M. K.: 2000 “Hikâyenin romanı.” **Hece Türk Öykücülüğü**, 33 – 41.
- ÖZKAN, B.: 2004 “Metindilbilimsel bağdaşıklık ve Haldun Taner'in “Onikiye Bir Var” adlı öyküsünde metindilbilimsel bağdaşıklık görünümleri.” **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13/1, 167-1.
- ÖZTÜRK, Y., KAYADİBİ, N.: 2021 “Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler açısından incelenmesi.” **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, 9(1), 188-209.
- SAUSSURE, F. de.: 1916 **Course in general linguistics.** New York: Columbia University Press.
- SEÇKİN, P., ARSLAN, N., ERGENÇ, S. :2014 “Bağdaşıklık ve tutarlılık bakımından lise ve üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım cecerileri.” **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 3(1), 340-353.

- SHIH, Y. H.: 2024 “Children’s literature: a review.” **International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science**, 7(11), 42–46.
- SNOW, C. E.: 2010 “Academic language and the challenge of reading for learning about science.” **Science**, 328(5977), 450-452.
- SUBAŞI UZUN, L.: 1995 **Orhon yazıtlarının metindilbilimsel yapısı**. Ankara: Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık Limited Şirketi.
- SUBAŞI UZUN, L.: 2003 **Yazma süreci ve öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- ŞAHİN, A.: 2007 **Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı**. Ankara: Pagem A Yayıncılık.
- TAŞIGÜZEL, S.: 2004 “İlköğretim Türkçe ders kitaplarında öğretici nitelikteki metinlerdeki eşdizimsel örüntülemelerin görünümü.” **Dil Dergisi**, 125, 72-87.
- TDK: 2005 **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- TORUSDAĞ, G., İŞİMTEKİN, S.: 2016 “Furug Ferruhzad’ın Kabus Öyküsü üzerine metindilbilimsel bir çözümleme.” **DTCF Dergisi**, 56(2), 160-199.
- TORUSDAĞ, G., AYDIN, İ.: 2022 **Metindilbilim ve örnek metin çözümlemeleri**. Ankara: Pegem Akademi.
- TOSUN, İ.: 2014 “Sait Faik’in “Sinağrit Baba” adlı öyküsüne metindilbilimsel bir yaklaşım.” **Journal of Turkish Studies**, 1451-1465.
- TÖKEL, D. U.: 2000 “Zihniyet ve kaynakları açısından hikâyemize bakmak.” **Hece Türk Öykücülüğü**, 46-47/42-5.

- TÜRK BEN, T.: 2018 “Beşinci sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi.” **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, 6(4), 961-986.
- ÜNLÜ, O.: 2011 “Modern araştırmacının klasik hikâyeye bakışı üzerine değerlendirmeler.” **TÜBAR (Türkoloji Araştırmaları Dergisi)**.
- Van DIJK, T. A.: 2008 **Discourse and context: a sociocognitive approach**. Cambridge: Cambridge University Press.
- WEINRICH, H.: 1967 **Languages in contact**. The Hague: Mouton.
- WIDDOWSON, H. G.: 2007 **Discourse analysis**. Oxford: Oxford University Press.
- WOLFGANG, H., HARTMANN, K.: 1985 **Textlinguistics: theory and applications**. Amsterdam: Benjamins.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H.: 2011 **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ZENGİN, A. Y., ZENGİN, N.: 2007 **Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı**. İstanbul: Truva Yayınları.